

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Mgr. Adam Sigmund

**Postup insolvenčního správce v incidenčních sporech a
jeho procesní strategie**

**The procedure of the insolvency administrator in
incidental disputes and his procedural strategy**

Rigorózní práce

Pověřený akademický pracovník: JUDr. Miroslav Sedláček, Ph.D., LL.M.

Tematický okruh: Občanské právo procesní

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 26. 08. 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou rigorózní práci vypracoval samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 183 895 znaků včetně mezer.

Adam Sigmund

V Praze dne 26. 8. 2021

Poděkování

Děkuji tímto JUDr. Miroslavu Sedláčkovi, Ph.D., LL.M., za to, že mne při sepsování této práce odborně vedl a poskytoval mi potřebnou podporu, ale především za to, že mne k sepsání této práce motivoval, byť jsem již létům, která jsem strávil na akademické půdě poněkud vzdálen.

Obsah

Úvod.....	5
1. Insolvenční správce jako procesní subjekt <i>sui generis</i> a jako účastník řízení	7
2. Institut přezkumného jednání jako východisko incidenčních sporů	13
2.1. Metodika uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení	13
2.2. Povaha a procesní aspekty přezkumného jednání jako soudního roku <i>sui generis</i>	19
2.3. Popření pravosti, výše a pořadí pohledávky	24
2.4. Přezkum pohledávek – technika a formální náležitosti	27
3. Incidenční spory a jejich význam v insolvenčním řízení.....	33
3.1. Definice pojmu incidenční spor pro potřeby insolvenčního zákona	33
3.2. Typologie incidenčních sporů	35
3.2.1. Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek	35
3.2.2. Spory o vyloučení z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení.....	36
3.2.3. Spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela.....	37
3.2.4. Spory na základě odpůrcí žaloby.....	39
3.2.5. Spory o náhradu škody vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem.....	40
3.2.6. Spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty	40
3.2.7. Spory o určení, zda tu je či není právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka.....	40
3.2.8. Další spory, které zákon označuje jako spory incidenční.....	41
4. Procesní strategie postupu insolvenčního správce v incidenčních sporech	42
4.1. Incidenční soud, účastníci a další zúčastněné osoby	42
4.2. Žalobní struktura a důkazní prostředky.....	49
4.3. Koncentrace řízení a jednání ve věci.....	54
4.4. Možnosti soudního smíru v incidenčních sporech	62
4.5. Dokazování.....	63
4.6. Specifika incidenčních sporů u vykonatelných pohledávek.....	68
4.7. Incidenční spory v aktuální judikatuře	75
Závěr.....	78
Seznam zkratk.....	81
Seznam použitých zdrojů	82
Abstrakt	86
Klíčová slova: insolvenční správce, procesní strategie, incidenční spor.....	86
Abstract	87
Key words: the insolvency administrator, the procedural strategy, the incidental dispute	87

Úvod

V tomto textu se, coby praktikující insolvenční správce a advokát, snažím podat praktický pohled na jednu z hlavních agend insolvenčních správců jakožto profese působící v rámci systému českého úpadkového práva.

Vedení a procesní účast v incidenčních sporech patří vedle přezkumu pohledávek věřitelů a realizace majetku dlužníka, jakožto hlavních správcovských agend, k nejvýznamnějším vedlejšími povinnostem insolvenčního správce. Vedení incidenčních sporů představuje na rozdíl např. od agendy majetku ryze procesní problematiku.

Je potřebné a vhodné, aby insolvenční správce vytvářel pro vedení incidenčních sporů konkrétní individualizovanou procesní strategii, nebo postačí pouhá mechanická aplikace procesních pravidel a postupů? Odpověď na položenou otázku hledám v diskursu vedeném odbornou veřejností zabývající se úpadkovým právem jakož i v názorech odborníků a akademických pracovníků specializujících se na civilní proces. Velmi dobře poslouží i poučení z judikatury věnující se této problematice. Judikatura jako soudcovský pramen práva má v insolvenčním prostředí velmi výraznou roli, a proto se jí snažím v tomto textu využít co možná nejširším způsobem.

Dosavadní poznatky zdá se ukazují, že kromě dobré znalosti procesního práva (zde zejména subsidiárně používaného občanského soudního řádu) kladou incidenční spory na insolvenčního správce, chce-li být v tomto segmentu své činnosti úspěšný, nároky co do praktických zkušeností s dokazováním, vedením soudních jednání a vystupováním před soudem, jakož i nároky na vytvoření určitých metodických postupů, či standardů, které by si měl osvojit každý sporový právník. Striktní respektování a maximální využití možností procesních pravidel je přitom jakousi *conditio sin equa non* výkonu správcovské profese.

Procesní strategii insolvenčního správce v incidenčních sporech pracovně pro účely tohoto textu definuji jako plán činností insolvenčního správce zaměřený na dosažení úspěchu v incidenčním sporu při současném splnění všech zákonných povinností insolvenčního správce.

Pro obsažení dané tematiky z pohledu eventuálního vytváření individualizované procesní strategie pro incidenční spory bude zapotřebí definovat dané prostředí a jeho subjekty. Definovat tak bude nutné především samotný subjekt insolvenčního správce a jeho procesní postavení. Dalším nutně definovatelným institutem bude přezkum pohledávek, který je

východiskem většiny incidenčních sporů již z jejich samotné povahy. Co se týče přezkumu pohledávek bude zapotřebí popsat jeho procesní ukotvení jakož i techniku a formální náležitosti. Dále bude zajisté třeba definovat a klasifikovat jednotlivé incidenční spory; a to na základě jejich legislativního základu.

Cílem toho textu je pokusit se zkonstruovat koncept procesní strategie insolvenčního správce pro incidenční spory, který by mohl být užitečný pro naplnění jedné z důležitých agend insolvenční správy, tj. pro úspěšné vedení incidenčních sporů. Tuto agendu je třeba podřídit zejména všem pravidlům daným příslušnými ustanoveními obecně závazných právních předpisů. Vhodné je také využít již zažitě *best practice* praktikujících insolvenčních správců jako odborné profese.

Při zpracování tématu vycházím z osobních praktických zkušeností a znalostí prostředí, ze zkušeností kolegů, akademických poznatků, jakož i ze současného stavu právní úpravy, a především z aktuální judikatury.

1. Insolvenční správce jako procesní subjekt *sui generis* a jako účastník řízení

Pojem insolvenční správce je výsostným právním konstruktem insolvenční legislativy. Jedná se o zvláštní subjekt práva *sui generis*, jehož právní osobnost, procesní subjektivita, jakož i hmotně právní a procesní následky jeho právního jednání jsou přímo založeny zákonem č. 182/2006 Sb. insolvenční zákon (dále jen „IZ“).

Když jsem při psaní tohoto textu prováděl rešerši ohledně výskytu pojmu insolvenční správce napříč zákonnými předpisy českého právního řádu, samotného mě překvapilo, jak je výskyt tohoto pojmu hojný. Kromě obligátního insolvenčního zákona se objevuje např. v občanském zákoníku, občanském soudním řádu, zákoně o obchodních korporacích, zákoně o zvláštních řízeních soudních, ale také např. v takových předpisech, jakými jsou školský zákon, zákon o zdravotních službách, zákon o myslivosti, zákon o sdružování v politických stranách a v politických hnutích, zákon o obětech trestných činů, zákon o církvích a náboženských společnostech, zákon o pohonných hmotách, zákon o povinném značení lihu, zákon o ozdravných postupech a řešení krize na finančním trhu, zákon o nakládání s bezpečnostním materiálem, jakož i v celé řadě dalších zákonných (celkem 69) a podzákonných právních předpisů. Při výkonu funkce insolvenčního správce jsem se sice ve své praxi s řadou těchto oborů setkal, nicméně některé byly i pro mě novinkou.

Právní rámec pro vymezení pojmu insolvenční správce a pro vymezení jeho postavení je samozřejmě založen insolvenční legislativou. Pod tu pro potřeby tohoto textu zahrnuji zejména insolvenční zákon a dále pak zákon č. 312/2006 Sb. o insolvenčních správcích ve znění pozdějších předpisů, vyhlášku č. 312/2007 Sb. o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců a vyhlášku č. 121/2019 Sb. o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce. Insolvenční zákon jako základní předpis insolvenční legislativy – tuzemského úpadkového práva – zakládá procesní subjektivitu insolvenčního správce pro insolvenční řízení ve svém ustanovení § 9, kde insolvenčního správce označuje jako jeden z procesních subjektů v rámci působnosti tohoto předpisu. Řadí jej na čtvrté místo za insolvenční soud, dlužníka a věřitele. Na dalších místech pak následuje státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, nebo do incidenčního sporu a likvidátor dlužníka. Kozák k tomu uvádí, že toto ustanovení definuje subjekty, kterých se insolvenční řízení dotýká a které do jeho průběhu zasahují, přičemž některé z uvedených procesních subjektů v řízení

vystupují jen po jeho určitou část. Insolvenční správce vstupuje do insolvenčního řízení až po svém ustanovení opatřením předsedy insolvenčního soudu a vystupuje v řízení až do okamžiku, kdy je zproštěn své funkce. Žádnému dalšímu subjektu, který není uveden v tomto ustanovení v insolvenčním řízení postavení procesního subjektu nepřísluší¹. Judikatura dovodila, že insolvenční správce je zvláštním procesním subjektem, který se pokládá za účastníka insolvenčního řízení tam, kde je rozhodováno o jeho právech a povinnostech. Legitimace k podávání příslušných návrhů a opravných prostředků proti rozhodnutím insolvenčního soudu mu jinak přísluší jen v rozsahu, ve kterém mu ji insolvenční zákon (ať již výslovně, nebo ve vazbě na povahu věci) přiznává². A konečně okruh osob, označených v ustanovení § 9 IZ jako procesní subjekty je terminologicky nutné odlišovat od pojmu účastníka řízení. Ten je definován v ustanovení § 14 IZ, který stanoví, že účastníky insolvenčního řízení jsou dlužník a věřitelé, kteří uplatňují své právo vůči dlužníku. Kozák k tomu uvádí, že účastníky řízení jsou osoby, o jejichž právech a povinnostech, nebo o jejichž právním postavení má být v insolvenčním řízení rozhodováno. Účastníci řízení mají prostřednictvím realizace svých procesních práv a povinností výrazný vliv na celý průběh insolvenčního řízení. Insolvenční zákon je, na rozdíl od předchozí právní úpravy, postaven na principu, že právě účastníci řízení mají předurčovat průběh řízení, a insolvenční soud vykonává nad jejich úkony pouze dohled a svými rozhodnutími je stvrzuje³.

Nejvyšší správní soud se zabýval statutem insolvenčního správce při přezkumu pohledávek z pohledu veřejné správy a konstatoval, že insolvenční správce je veřejnoprávní orgán, který ovšem není možné automaticky podřadit pod správní orgán rozhodující v oblasti veřejné správy. Rovněž samotná skutečnost, že insolvenční správce rozhoduje autoritativně o právech a povinnostech věřitelů, kteří se nenacházejí v postavení rovnoprávném s insolvenčním správcem, neznamená, že jeho stanovisko k pohledávce věřitele na přezkumném jednání, byť jde v materiálním smyslu o rozhodnutí v rámci insolvenčního řízení, je rozhodnutím správního orgánu v oblasti veřejné správy⁴.

Na insolvenční zákon navazuje zákon o insolvenčních správcích, který ve svém ustanovení § 2 vymezuje pojem insolvenční správce tak, že je to fyzická osoba, veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost a je založená podle práva členského státu

¹ Kozák, J., *Komentář k insolvenčnímu zákonu*, ASPI, 2019, § 9

² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 NSČR 2/2010

³ Kozák, J., *Komentář k insolvenčnímu zákonu*, ASPI, 2019, § 14

⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2014, č.j. 1 As 4/2010 - 115

Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce. Dále pak je vymezen ještě pojem hostujícího insolvenčního správce, který však k okamžiku vzniku tohoto textu působí v České republice pouze jeden⁵.

Předkladatel jedné z četných novel insolvenčního zákona (zákon č. 64/2017 Sb.) pak příležitostně poznamenává, že insolvenční správce je specifickým subjektem insolvenčního řízení způsobilým průběh tohoto řízení (jak pozitivně, tak negativně) nevratně ovlivnit. Již tradičně je navíc insolvenční správce označován jako zvláštní veřejnoprávní orgán, jehož úkolem je zajištění řádného průběhu insolvenčního řízení. S tímto doktrinálním vymezením se navíc ztotožňuje také Ústavní soud, a to vycházející z hledisek vymezujících pojem veřejnoprávního orgánu, jimiž jsou veřejný účel, způsob ustavení a pravomoc (srov. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 6. 2002, sp. zn. Pl. ÚS 36/01, a nálezy Ústavního soudu ze dne 1. 7. 2010, sp. zn. Pl. ÚS 14/10). Specifické postavení insolvenčního správce dokládá také skutečnost, že musí svoji funkci vykonávat osobně (na rozdíl např. od soudního exekutora, který smí jednotlivé činnosti provádět také prostřednictvím svých koncipientů, exekutorských kandidátů anebo vykonavatelů, resp. od advokáta nebo od daňového poradce), ledaže zákon připouští pověřit některými úkony také další osoby⁶.

Zatímco insolvenční zákon vymezuje zejména procesní postavení a práva a povinnosti insolvenčního správce, zákon o insolvenčních správcích poskytuje základ pro institucionální a regulatorní ukotvení subjektu insolvenčního správce. Předmět zákona o insolvenčních správcích se rozpadá do oblastí (i) podmínek vstupu do profese insolvenčního správce, (ii) seznamu insolvenčních správců, (iii) agendy insolvenčních správců s přeshraničním přesahem, (iv) dohledu regulátora (Ministerstvo spravedlnosti) a (v) vzdělávání insolvenčních správců. Podzákoné předpisy⁷ pak stanoví mimo jiné obsah a náležitosti povinných zkoušek insolvenčních správců a povinné minimum materiálního vybavení a standardů výkonu funkce insolvenčního správce. Jedná se o problematiku sice zajímavou, svým rozsahem však překračující možnosti tohoto textu.

Zásadní část zákona o insolvenčních správcích se věnuje regulatornímu dohledu nad touto profesí. Stanislav k tomu uvádí, že dohled ze strany Ministerstva spravedlnosti je realizován

⁵ Nikolaos Antoniadis, Bleichstraße 14, 40211 Düsseldorf, Německo

⁶ Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

⁷ Vyhláška č. 312/2007 Sb. o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců, vyhláška č. 121/2019 Sb. o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce, ve znění pozdějších předpisů

souborem kompetencí, které má ministerstvo k dispozici, je však nutné jej striktně oddělovat od dohledu insolvenčního soudu. Hlavním rozlišovacím kritériem dohledu soudů a ministerstva je rozdílnost chráněného zájmu (objektu). V rámci rozhodovací činnosti insolvenčního soudu můžeme mluvit o zájmu na řádném výkonu funkce insolvenčního správce v rámci ustanovení do konkrétního insolvenčního řízení postupem podle § 25 IZ, ať už prostřednictvím automatického výběru, nebo opatřením předsedy příslušného insolvenčního soudu. Pro zajištění řádného výkonu funkce insolvenčního správce v rámci konkrétního insolvenčního řízení má insolvenční soud k dispozici tzv. pořádková opatření, a to pořádkovou pokutu podle § 81 IZ a zproštění funkce insolvenčního správce podle § 32 odst. 1 IZ. Smyslem pořádkových opatření je výchovně působit na insolvenčního správce s cílem, aby se činnost, jednání nebo opomenutí, které jimi byly sankcionovány, v budoucnu v daném řízení neopakovaly. Ve vztahu k insolvenčnímu správci je pořádková pokuta nástrojem insolvenčního soudu sloužícím k vynucení řádného výkonu funkce insolvenčního správce v rámci konkrétního řízení a přichází v úvahu především v případě, kdy pochybení správce mohou ve svém důsledku ztížit další postup insolvenčního řízení a k nápravě nevedla ani výzva soudu s pohrůzkou pořádkové pokuty nebo kdy zjištěná závada v postupu správce již takový nežádoucí důsledek přivedla, a přitom nejde o pochybení natolik závažné či opakované, aby odůvodňovalo zproštění správce funkce dle § 32 IZ⁸.

Jak shora uvedeno, insolvenční soud nemá pravomoc v rámci dohledové činnosti nad insolvenčním správcem zasahovat do způsobu přezkoumání pohledávek. Tudiž nemá ani pravomoc ukládat správcům pořádková opatření k vynucení konkrétního způsobu přezkoumání pohledávky. V rámci incidenčního sporu může incidenční soud samozřejmě ukládat pořádková opatření účastníkům řízení včetně správce, avšak pouze za procesní pochybení učiněná v rámci konkrétního incidenčního řízení. Strategie insolvenčního správce co do vedení incidenčního sporu, tak i co do realizace přezkumu pohledávek (uplatnění popěrných úkonů) se tedy v oblasti behaviorální samozřejmě odvíjí i od zvážení rizika uložení sankcí, které zasahují do jeho majetkové sféry, neboť jejich úhrada z majetku dlužníka není možná. V žádném případě však individuální zájmy správce nemohou převážit nad imperativem plnění odborné péče při přezkumu pohledávek a vedení incidenčních sporů (v podrobnostech níže).

Stanislav dodává, že ministerstvo má naopak dohled nad obecným výkonem profese insolvenčního správce, na který nedopadá dohlédací činnost insolvenčního soudu (§ 11 IZ)

⁸ Stanislav, A., Kozák, J. *Zákon o insolvenčních správcích. Komentář*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, str. 5

a případná pořádková opatření udělená soudem. Dohled ze strany ministerstva by tak měl chránit významný veřejný zájem na řádnosti výkonu profese insolvenčního správce jakožto vysoce specializované činnosti, která má zásadní dosah do majetkové sféry dlužníka i jeho věřitelů. Ze strany veřejné moci existuje proto oprávněný zájem na tom, aby tuto činnost vykonávaly pouze osoby bezúhonné, náležitě odborně vybavené, případně splňující příslušné bezpečnostní parametry. K naplnění výše uvedeného disponuje ministerstvo nově velmi silným mechanismem. Vedle pravomoci postihovat insolvenčního správce za přestupek (sankcí může být velmi citelná pokuta nebo zákaz činnosti až na dobu 5 let) disponuje ministerstvo i možností zrušit insolvenčnímu správci (zvláštní) povolení trvale; jeho obnovení je možné vykonáním nové zkoušky a především uplynutím doby 5 let. Opatření udělovaná Ministerstvem spravedlnosti v rámci správního řízení pak plní v první řadě represivní funkci (pokuta a zákaz činnosti), případně funkci preventivní (zrušení povolení) v rámci dohledu nad řádným výkonem profese insolvenčního správce⁹.

Pohl rovněž potvrzuje, že insolvenční řízení má autonomní úpravu subjektů řízení i autonomní definici účastníků řízení. Výčet procesních účastníků považují za taxativní¹⁰. V systému kolizních pravidel konstrukce tuzemského právního řádu zastává insolvenční zákon postavení *lex specialis* a tudíž požívá privilegia vyjádřeného pravidlem *lex specialis derogat legi generali*; tj., úprava insolvenčního zákona, jako zákona speciálního má při aplikaci přednost před právní normou obecnou, která se použije pouze tam, kde chybí zvláštní úprava insolvenčním zákonem. Pohl upozorňuje, že definice účastníků řízení podle občanského soudního řádu a zákona o zvláštních řízeních soudních (tedy *legi generali* – pozn. autora) nejsou pro insolvenční řízení aplikovatelné. Podle zákona je vedlejší účastenství v insolvenčním řízení nepřipustné. Uvedená definice účastníků platí pouze pro vlastní insolvenční řízení a nikoliv pro incidenční spory. V incidenčních sporech jsou účastníky řízení žalobce a žalovaný a řízení o incidenčních žalobách je řízením sporným a řídí se občanským soudním řádem. Vedlejší účastenství v incidenčních sporech je (naopak – pozn. autora) přípustné¹¹. Vedlejší účastenství, které je obecně v civilních sporech přípustné, je v praxi využíváno poměrně vzácně. Hlavní intervence¹², o které zde ovšem není řeči, je pak opravdovou raritou. Nicméně v incidenčních

⁹ Stanislav, A., Kozák, J. *Zákon o insolvenčních správcích. Komentář*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, str. 5

¹⁰ Pohl, T. in Winterová, A., Macková, A. a kolektiv, *Civilní právo procesní. Díl druhý: Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018, str. 219

¹¹ Pohl, T. in Winterová, A., Macková, A. a kolektiv, *Civilní právo procesní. Díl druhý: Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018, str. 220

¹² Hlavní intervence je procesní institut, který umožňuje, aby třetí osoba napadla žalobou účastníky probíhajícího sporného řízení, jestliže touto žalobou uplatňuje své vlastní právo k předmětu řízení – více in Winterová, A.,

sporech, zejména pak ve sporech odporových, ale i odpůrčích (viz níže) je vedlejší účastenství v praxi výrazně častější, než je v civilních sporech obvyklé. Autor při tomto tvrzení nevychází z žádné oficiální statistiky, neboť takové nejsou pohříchu dostupné. Vychází toliko ze své empirické zkušenosti jako účastník, nebo právní zástupce účastníků jak v incidenčních sporech, tak v nalézacích sporech civilních. Důvodem je skutečnost, že subjekty z řad věřitelů, tedy účastníků vlastního insolvenčního řízení, mají často zájem vystupovat na podporu účastníka incidenčního sporu, který má z povahy věci procesní subjektivitu v podobě např. aktivní legitimace v daném typu řízení, kterou věřitel není ze zákonných důvodů vybaven.

2. Institut přezkumného jednání jako východisko incidenčních sporů

2.1. Metodika uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení

Insolvenční řízení je označováno jako kolektivní způsob vymáhání pohledávek. Naproti tomu výkon rozhodnutí a exekuce jsou označovány jako individuální způsoby vymáhání pohledávek.

Pohl charakterizuje přirozený přechod mezi vykonávacím řízením soudním a exekučním, coby samostatnými druhy civilního procesu, následujícím způsobem: věřitel se může domáhat uspokojení dlužníkem nesplněné peněžité pohledávky v soudním řízení žalobou a následně výkonem rozhodnutí či exekucí. Vykonávací řízení však lze pokládat za spravedlivý postup pouze tehdy, pokud má dlužník dostatek majetku k uspokojení všech věřitelů. Stav, kdy má dlužník více věřitelů, které není schopen po delší dobu plně uspokojit – a který nastává často právě během výše uvedeného vykonávacího řízení – způsobuje, že vykonávací řízení přestává sloužit svému účelu a je na místě uvažovat o jiném uspořádání poměrů mezi dlužníkem a jeho věřiteli. Namísto individuálních nalézacích řízení či vykonávacího řízení s dostatečným majetkem dlužníka je třeba řešit uvedený stav platební neschopnosti dlužníka – úpadek – ve zvláštním kolektivním řízení, tradičně označovaném jako řízení úpadekové či insolvenční¹³.

Insolvenční řízení představuje výjimku z jinak civilisticky striktně odděleného procesu nalézání práva na jedné straně (nalézací řízení) a výkonu práva/oprávnění na straně druhé (výkon rozhodnutí a exekuce), tak jak jej známe z obecného civilního soudního řízení. Nalézací řízení, sloužící k „nalézání práva“, buď existující hmotné právo deklaruje, nebo jej konstituuje; a to především za využití jedné ze svých základních zásad – zásady dispoziční (opak zásady oficiality). Její podstatou je svěření iniciativy v procesu účastníkům, což ji odlišuje od principu oficiality postaveném na soudním primátu procesní iniciativy. Dispozice může spočívat v dispozici s řízením nebo v dispozici s předmětem řízení¹⁴. Realizace výkonu nalezeného práva je striktně oddělena od nalézacího řízení a probíhá v řízení vykonávacím, ve kterém je za

¹³ Pohl, T. in Winterová, A., Macková, A. a kolektiv, *Civilní právo procesní. Díl druhý: Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018, str. 195

¹⁴ Winterová, A. a kol. *Civilní právo procesní*. Praha: Linde, 2008, str. 76

pomocí státní autority donucovacími prostředky dosahováno (v praxi více či méně úspěšně) splnění povinnosti uložené soudním rozhodnutím z řízení nalézacího (typicky exekuční titul).

Naproti tomu insolvenční řízení zahrnuje jak prvky řízení nalézacího, tak i řízení vykonávacího. V duchu definice předmětu insolvenčního řízení je cílem tohoto typu soudního procesu řešit úpadek dlužníka tak, aby došlo k co nejvyššímu a zásadně poměrnému uspokojení dlužníkových věřitelů. Věřitelé jsou od zahájení insolvenčního řízení oprávněni aspirovat se svými pohledávkami na poměrné uspokojení spolu s ostatními věřiteli téhož pořadí. Samotný český výraz konkurs nejlépe vyjadřuje kolektivní povahu insolvenčního vymáhání pohledávek, když pochází z latinského výrazu *concursum*, či lépe *concursum creditorium*, značící sběh, resp. sběh věřitelů. Typickým způsobem, jak o poměrné uspokojení aspirovat je podání přihlášky pohledávky. Od okamžiku zahájením insolvenčního řízení totiž pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být již uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou a dále právo na uspokojení ze zajištění, které se týká majetku ve vlastnictví dlužníka nebo majetku náležejícího do majetkové podstaty, lze uplatnit a nově nabýt jen za podmínek stanovených insolvenčním zákonem. To platí i pro zřízení soudcovského zástavního práva na nemovitostech nebo exekutorského zástavního práva na nemovitostech, které bylo navrženo po zahájení insolvenčního řízení (§ 109 odst. 1 písm. a) a b) IZ).

Nejprve se tedy podívejme na typický postup přihlašování pohledávek přihláškou určený pro tzv. předinsolvenční pohledávky, tj. pohledávky vzniklé zpravidla před zahájením insolvenčního řízení a ve své podstatě pohledávky, jejichž vznik a neplnění vedlo k úpadku¹⁵ dlužníka; ať již formou platební neschopnosti nebo předlužení.

Právě pohledávky uplatňované přihláškou jsou pohledávkami, které jsou určeny k přezkumu. Insolvenční zákon umožňuje věřitelům uplatňovat pohledávky přihláškou již od zahájení insolvenčního řízení, dokonce ještě předtím, než insolvenční soud zveřejní výzvu k podávání přihlášek (výzvu lze spojit s oznámením o zahájení insolvenčního řízení, či ji učinit samostatně). V tomto okamžiku se jedná toliko o lhůtu k podání přihlášek s povahou předběžnou, s jejímž nevyužitím není spojena žádná sankce. Ta přichází teprve se lhůtou stanovenou insolvenčním soudem v rozhodnutí o úpadku dlužníka (§ 136 odst. 2 písm. d) a

¹⁵ Dlužník je v úpadku, jestliže má více věřitelů a peněžité závazky po dobu delší 30 dnů po lhůtě splatnosti a tyto závazky není schopen plnit (platební neschopnost). Dlužník, který je právnickou osobou nebo fyzickou osobou - podnikatelem, je v úpadku i tehdy, je-li předlužen. O předlužení jde tehdy, má-li dlužník více věřitelů a souhrn jeho závazků převyšuje hodnotu jeho majetku. Při stanovení hodnoty dlužníkovy majetku se přihlíží také k další správě jeho majetku, případně k dalšímu provozování jeho podniku, lze-li se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládat, že dlužník bude moci ve správě majetku nebo v provozu podniku pokračovat.

odst. 3 IZ). Tato lhůta je již propadná s fatálními následky pro meškajícího věřitele, neboť k přihlášce, podané po uplynutí lhůty se nepřihlíží. Takto uplatněné přihlášky pohledávek jsou insolvenčním soudem odmítnuty (§ 185 IZ) a v insolvenčním řízení se neuspokojují. O tomto následku je insolvenční soud povinen věřitele ve výzvě k podání přihlášek poučit. Lhůta pro podávání přihlášek je stanovena fixně v délce dvou měsíců. Pouze v případě, že insolvenční soud současně s úpadkem rozhodne i o jeho řešení formou oddlužení, činí lhůta pro podávání přihlášek pouze 30 dnů (§ 136 IZ). Lhůta pro přihlášení pohledávek je propadná, po jejím uplynutí zaniká oprávnění věřitele uplatnit v rámci insolvenčního řízení přihláškou pohledávku. V počátečním období účinnosti insolvenčního zákona byly vedeny spory o povahu některých lhůt stanovených insolvenčním zákonem; a to včetně lhůty pro přihlašování pohledávek věřitelů. Poměrně brzy se v těchto věcech zformulovala judikatura s jasnými závěry o rozdělení lhůt dle povahy na hmotněprávní a procesní s tím, že lhůta k podání přihlášek je lhůtou procesní a tudíž postačí, když posledního dne lhůty bude podání (obsahující přihlášku pohledávky) předáno kvalifikovaně k poštovní přepravě¹⁶.

Proces podávání přihlášek pohledávek v insolvenčním řízení je velmi zásadním způsobem formalizován. Insolvenční zákon předepisuje obligatorní přihlašování pohledávek k přezkumu cestou formuláře (§ 176 IZ), jehož přesnou podobu a obsah předepisuje prováděcí právní předpis - vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení, ve znění pozdějších předpisů a nadto je vzor tohoto formuláře spolu s pokyny k jeho vyplnění a vzorovou ukázkou vyplnění zveřejněn na webu Ministerstva spravedlnosti¹⁷.

Formulář přihlášky pohledávky obsahuje zejména označení insolvenčního soudu a spisovou značku insolvenčního řízení, označení dlužníka a věřitele a bližší údaje o smlouvě nebo jiné skutečnosti, která je důvodem vzniku pohledávky, včetně vylíčení skutečností rozhodných pro vznik pohledávky. Součástí formuláře přihlášky je obdoba žalobního tvrzení a důkazního návrhu, tak jak je známe z žalob podávaných v nalézacích řízeních soudních. Dle insolvenčního zákona totiž přihláška pohledávky nahrazuje žalobu, neboť po zahájení insolvenčního řízení již pohledávky nemohou být uplatněny žalobou, nýbrž toliko přihláškou (§ 109 odst. 1 písm. a) IZ), přičemž přihláška pohledávky má pro běh lhůty k promlčení nebo pro zánik práva stejné účinky jako žaloba; a to ode dne, kdy došla insolvenčnímu soudu (§ 173 odst. 4 IZ).

¹⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 NSČR 2/2010

¹⁷ Ministerstvo spravedlnosti - vzory formulářových podání pro insolvenční řízení. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

Judikatura k náležitostem přihlášky pohledávky do insolvenčního řízení a k odstraňování případných vad přihlášky je ustálena následovně: důvodem vzniku pohledávky se rozumí skutečnosti, na nichž se pohledávka zakládá, tj. skutkové okolnosti, z nichž lze usuzovat na existenci této pohledávky, nikoliv (pouhá) právní kvalifikace pohledávky. Skutkové okolnosti přitom musí být vylíčeny tak, aby v přihlášce popsany skutek (skutkový děj), na jehož základě věřitel uplatňuje (přihlašuje) svůj nárok do insolvenčního řízení, umožňoval jeho jednoznačnou individualizaci (nemožnost záměny s jiným skutkem). Vylíčení těchto skutečností (jež může mít – zprostředkovaně – původ i v odkazu na listinu, kterou věřitel připojí k přihlášce) slouží k vymezení předmětu přihlášky po skutkové stránce¹⁸.

Za vykonatelnou se považuje pohledávka, která je vybavena tzv. exekucním titulem, tj. dokladem, který pohledávku osvědčuje a umožňuje její vymáhání cestou výkonu rozhodnutí, nebo exekuce. K exekucním titulům patří:

- rozhodnutí soudu (typicky rozsudek vydaný v civilním nalézacím řízení),
- usnesení,
- platební rozkaz,
- směnečný platební rozkaz nebo trestní příkaz,
- soudem schválený smír,
- rozhodčí nález,
- notářský zápis se svolením k vykonatelnosti,
- exekutorský zápis o dohodě splnit určitou povinnost se svolením k vykonatelnosti,
- rozhodnutí orgánů státní správy a územní samosprávy včetně platebních výměrů, výkazů nedoplatků na daních nebo na nemocenském pojištění a sociálním zabezpečení a jiná rozhodnutí,
- schválené smíry a listiny, jejichž výkon připouští zákon (např. upravený seznam přihlášených pohledávek v insolvenčním řízení (§ 312 odst. 4 IZ), rozhodnutí o uložení kárného opatření pokuty kárným senátem České advokátní komory, řádně podepsaný pokutový blok, či dispaš¹⁹).

¹⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.09.2017, sp. zn.: 29 NSČR 107/2015

¹⁹ **Dispaš** - jedná se o rozvrh poměrné účasti na škodě vzniklé v lodní dopravě při tzv. společné havárii. Prostřednictvím dispaše jsou vypořádávány vzájemné nároky mezi provozovatelem lodě a vlastníkem přepravovaného nákladu. Jde o návrh dohody; a pokud nepodá žádný z účastníků do tří měsíců od zveřejnění žaloby na její zrušení, získává účinky pravomocného soudního rozhodnutí a je proto exekucním titulem. Blíže § 32 odst. 2 zákona č. 114/1995 Sb., o vnitrozemské plavbě, a § 69 a násl. zákona č. 61/2000 Sb., o námořní plavbě, ve znění pozdějších předpisů.

Jak vidno, vykonatelná pohledávka již prošla nalézacím řízením (či jeho přípustnou obdobou, popř. zjednodušením), přesto to však neznamená, že v insolvenčním řízení bude, či musí být taková pohledávka bez dalšího zjištěna. I vykonatelnou pohledávku je možné popřít, avšak za obráceného režimu aktivní a pasivní legitimace k podání žaloby a s tím spojeným obráceným břemenem tvrzení a důkazu; včetně limitace uplatnění procesních „novot“. Zde tedy insolvenční řízení funguje jako další nadstavbový prvek přezkumu vykonatelného exekučního titulu (více v dalším textu).

Formulář přihlášky pohledávky dále obsahuje údaj o pořadí pohledávky, přičemž je možné zvolit vhodný typ zajištění, či jeho kombinaci; a to z možností (i) zajištěná majetkem dlužníka, (ii) nezajištěná majetkem dlužníka a (iii) zajištěná nejen majetkem dlužníka. U pohledávek zajištěných majetkem, který náleží do majetkové podstaty dlužníka, obsahuje přihláška pohledávky zejména popis právní skutečnosti, na jejímž základě vzniklo zajištění, rozhodné právo, jímž se zajištění řídí, popis majetku majetkové podstaty, k němuž bylo zajištění zřízeno aj. Je vhodné upozornit na skutečnost, že zajištění je pro potřeby insolvenčního zákona vymezeno zcela specificky a taxativně (§ 2 písm. g) IZ).

U podřízených pohledávek obsahuje přihláška údaje o jejich podřízenosti. O podřízenou pohledávku jde obecně doktrinálně tehdy, pokud je *ex lege*, či *ex actu* její uspokojení podřízeno uspokojení jiné pohledávky. Smluvně lze např. dohodnout, že úvěrová pohledávka banky za dlužníkem bude uspokojena přednostně před pohledávkami koncernových osob dlužníka za ním apod. Insolvenční zákon definuje podřízenost pohledávek úžeji pouze na podřízenost *ex actu* (§ 72 odst. 2 IZ).

V případě podmíněné pohledávky (pohledávky, jejíž uspokojení je váznoucí na splnění určité podmínky) je zapotřebí toto vyznačit a připojit popis konkrétní podmínky (vyplývající např. z konkrétního smluvního vztahu). Přihlásit lze totiž i pohledávku vázanou na podmínku, přičemž pohledávky věřitelů vázané na splnění rozvazovací podmínky se považují v insolvenčním řízení za nepodmíněné, dokud rozvazovací podmínka není splněna. Na pohledávky věřitelů vázané na splnění odkládací podmínky nemá zahájení insolvenčního řízení vliv (§ 173 odst. 3 IZ); tj. jsou i nadále pohledávkami podmíněnými (tudíž mimo jiné věřitelé těchto pohledávek nejsou oprávněni hlasovat na schůzi věřitelů). Je zapotřebí si uvědomit, že špatný popis podmínky může být i důvodem popření pohledávky, přičemž popis podmínky již nebude možné v případném incidenčním sporu měnit.

Nedílnou součástí formuláře přihlášky pohledávky je údaj o výši pohledávky, a to zejména údaje o celkové výši jistiny pohledávky a o celkové výši přihlášeného příslušenství.

Novelou provedenou zákonem č. 64/2017 Sb. přibyla navíc povinná identifikace tzv. skutečného majitele u nabyvatelů pohledávek postoupením po zahájení insolvenčního řízení anebo v posledních šesti měsících před zahájením insolvenčního řízení (§ 177 IZ). Insolvenční zákon sám neposkytuje definici skutečného majitele korporace, nýbrž odkazuje na zvláštní předpis, kterým je český AML zákon (Anti-Money Laundering Act), novelizovaný v reakci na nutnost implementace tzv. čtvrté směrnice o AML (4th Anti-Money Laundering Directive)²⁰. Sankcí za nedoložení čestného prohlášení ohledně skutečného majitele bude pro věřitele nemožnost výkonu hlasovacího práva spojeného s touto pohledávkou (§ 177 odst. 6 IZ). V případě, že jde o insolvenčního navrhovatele, pak je sankcí dokonce neosvědčení jeho pohledávky vedoucí k zamítnutí insolvenčního návrhu. Rozhodovací kompetence pro přiznání či nepřiznání hlasovacích práv v tomto smyslu náleží nepochybně insolvenčnímu soudu. Je však pochopitelné, že investigativní činnost pro zajištění informační báze pro rozhodování soudu provede insolvenční správce, jako je tomu i v jiných otázkách a jak jsou tomu insolvenční správci zvyklí již dnes²¹.

²⁰ Stalo se tak přijetím zákona č. 368/2016 Sb., který významně novelizoval AML zákon, jakož i související předpisy, např. zákon č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob, ve znění pozdějších předpisů.

²¹ Sigmund, A. *Kdo, kdy a proč musí odhalit skutečného majitele korporace*. [online]. [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/kdo-kdy-a-proc-musi-odhalit-skutecneho-majitele-korporace>

2.2. Povaha a procesní aspekty přezkumného jednání jako soudního roku *sui generis*

Přihlášení pohledávky věřitele je právním jednáním, kterým věřitel uplatňuje své právo na uspokojení pohledávky v kolektivním insolvenčním řízení; a to pořadem insolvenčního práva. Jak shora uvedeno, insolvenční řízení v sobě kombinuje prvky jak nalézacího řízení, tak řízení vykonávacího. Prvek nalézacího řízení je pak reprezentován právě institutem, sloužícím k prověření přihlašovaných pohledávek; a to jak z hlediska formálního, tak z hlediska materiálního a ústícím v aprobaci konkrétních pohledávek jako nároků věřitelů na jejich pozdější uspokojení. Tento institut se nazývá přezkoumání pohledávek insolvenčním správcem, resp. přezkumné jednání. Přezkumné jednání však není samojediným institutem insolvenčního práva nahrazujícím roli nalézacího řízení. Může se jím stát a představovat tak koncentrované a zjednodušené nalézací řízení, avšak pouze za podmínky, že ze strany jeho případných nespokojených adresátů (věřitelů) nebudou uplatněny dostupné možnosti soudního přezkoumání v podobě incidenčních žalob a z nich rezultujících incidenčních sporů (viz níže). V takovém případě je totiž nalézací řízení v rámci insolvence aktivováno v samostatném akcesorickém soudním řízení, představujícím jakési druhé kolo nalézacího procesu v rámci insolvence a svým způsobem (byť okruh otázek, přezkoumatelných v rámci incidenčních sporů je zákonem omezen) je možné říct, že nalézací proces v rámci insolvence bude ještě komplikovanější právě svou dvoukolovou povahou (přezkum/incidenční spor).

V insolvenčním řízení dochází k přímému výkonu práva, aniž by bylo nutné, aby předtím proběhl proces končící pravomocným odsuzujícím rozsudkem. Právě proto, že insolvenční řízení v tomto smyslu představuje výjimku ze zásady, nesmí být jeho použití rozšiřováno mimo případy úpadku, zejména na obecné vymáhání pohledávek²².

Ve stejném duchu se ubírají i úvahy judikatorní, jak z doby současné, tak z doby před účinností insolvenčního zákona (tj. z doby účinnosti zákona o konkursu a vyrovnání), zejména co do nahrazování plnohodnotného řízení nalézacího v rámci sporu o úpadek jako prvotní fáze insolvenčního řízení. Věřitel tak dle judikatury může návrh na prohlášení konkursu podat i pro splatnou pohledávku, o níž dosud nebylo příslušným orgánem pravomocně rozhodnuto. To však neznamená, že je-li takový návrh podán, nahrazuje konkursní řízení nalézací řízení o

²² Winterová, A. a Macková, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Část první, Řízení nalézací. 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014

takové pohledávce před orgánem povolaným o pohledávce rozhodnout. Povaha řízení o návrhu na prohlášení konkursu nevyklučuje, aby soud o skutečnostech, jež jsou mezi účastníky sporné, prováděl dokazování, není však povinností konkursního soudu provádět dokazování o tom, zda pohledávka věřitele (navrhovatele konkursu) skutečně existuje²³. Důvodem k zamítnutí návrhu na prohlášení konkursu tu totiž je (musí být) právě skutečnost, že takové dokazování odporuje účelu konkursního řízení²⁴.

Přezkoumání přihlášených pohledávek se děje (od účinnosti novely insolvenčního zákona provedené zákonem č. 64/2017 Sb. pouze v případech, není-li způsobem řešení úpadku oddlužení) na přezkumném jednání (soudním roku) nařízeném a vedeném insolvenčním soudem. V případech konkursu a reorganizace se tedy standardně jedná o soudní rok, při kterém však soud nevykonává rozhodovací pravomoc ve věci rozhodování o právech uplatněných přihláškou. Přezkumná pravomoc je zákonem vyhrazena pouze insolvenčnímu správci a agenda přezkoumání pohledávek představuje jednu z nejdůležitějších činností insolvenčního správce. Insolvenční soud při výkonu dohlédací činnosti není oprávněn uložit insolvenčnímu správci, jaký postoj má zaujmout k přihlášeným pohledávkám.

Přezkumná pravomoc insolvenčního správce legitimizovaná přímo insolvenčním zákonem je pravomocí *sui generis*, neboť ani ze strany správního soudnictví není možné do ní zasahovat, či ji korigovat, jak konstatoval Nejvyšší správní soud²⁵.

Při projednání insolvenčního návrhu věřitele a rozhodnutí o tomto návrhu se dokazování skutečností potřebných k osvědčení dlužníkovu úpadku řídí vyšetřovací zásadou. Přiměřené uplatnění ustanovení občanského soudního řádu o koncentraci řízení je vyloučeno. Důvodem k zamítnutí insolvenčního návrhu věřitele v řízení před soudem prvního stupně je i to, že v insolvenčním řízení vyjde najevo, že sporné skutečnosti týkající se pohledávky, kterou je insolvenční navrhovatel povinen doložit, nebude možné osvědčit pouze listinami a že provedením věcně (okruhem sporných skutečností) opodstatněných důkazů (výslechem účastníků, výslechem svědků, znaleckými posudky, ohledáním apod.) by insolvenční soud nahrazoval sporné řízení o takové pohledávce²⁶.

Důležitou kapitolou je nakládání s vykonatelnými pohledávkami, resp. s vykonatelností jako vlastností pohledávky. Vykonatelnost je reprezentována a dokládána exekučním titulem,

²³ Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98

²⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 204/2003

²⁵ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2014, č.j. 1 As 4/2010 – 115

²⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 NSCR 30/2009

kterým je vykonatelná pohledávka vybavena (o exekučních titulech více shora). Insolvenční zákon stanoví, že se při přezkumném jednání pokládá za vykonatelnou každá přihlášená pohledávka, ohledně které věřitel prokáže, že se stala vykonatelnou nejpozději ke dni rozhodnutí o úpadku. Při přezkumném jednání nelze považovat vykonatelnou pohledávku za nevykonatelnou z důvodů, pro které byla popřena. Novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 294/2013 Sb. byla zavedena revizní kompetence insolvenčního soudu ohledně zařazení pohledávky k přezkumu co do její ne/vykonatelnosti, přičemž prvotní zařazení k přezkumnému jednání provádí insolvenční správce. V pochybnostech totiž rozhodne o tom, zda se pohledávka považuje pro účely jejího přezkoumání za vykonatelnou insolvenční soud. Učiní tak do skončení přezkumného jednání s konečnou platností, bez možnosti opravného prostředku (§ 191 IZ). Reálná rozhodovací pravomoc ohledně ne/vykonatelnosti jako atributu pohledávky náleží tedy výlučně insolvenčnímu soudu.

V rámci přezkumného jednání je možné přihlášenou pohledávku věřitele zařazenou na přezkumné jednání buď uznat, nebo popřít. Na základě výsledku přezkumného jednání pak pohledávka buď zůstane nepopřenu a považuje se nadále za zjištěnou s tím, že bude posléze uspokojena pořadem insolvenčního práva, nebo zůstane popřenu, tj. spornou a její další osud závisí na tom, zda postoupí do pomyslného druhého kola rozhodování o ní, tj. do incidenčního sporu v užším slova smyslu (nebo tzv. odporového sporu), což je spor o pravost, výši nebo pořadí přihlášené pohledávky (§ 159 odst. 1 písm. a) IZ).

Proti přihlášené pohledávce lze ve smyslu insolvenčního zákona brojit popřením její pravosti, výše a pořadí a učinit tak mohou nejen insolvenční správce, ale i dlužník a přihlášení věřitelé. Popěrné právo věřitelů prošlo zajímavým vývojem. Za platnosti předchozí právní úpravy, tj. zákona o konkursu a vyrovnání věřitelé popěrné právo měli a často jej využívali. Konkursní řízení tak byla někdy zaplevelena řadou komplikovaných incidenčních sporů, které navíc podle předchozích úprav rozvrhu práce na většině konkursních soudů nerozhodovali soudci konkursních senátů, ale soudci senátů obchodních, kteří dosti často neměli tyto spory v oblíbě se vším, co k takovému negativnímu vztahu patří. Zákonodárce proto v rámci insolvenčního zákona v době jeho vstupu v účinnost přišel s novým, zjednodušujícím konceptem, který popěrné právo přiznával pouze insolvenčnímu správci a s omezeným účinkem dlužníkovi. Tento koncept však již záhy neprošel testem ústavnosti²⁷ a Ústavní soud zrušil část insolvenčního zákona (omezené popěrné právo vylučující věřitele), která znamenala

²⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 14/10

protiústavní mezeru v podobě protiústavního zúžení okruhu subjektů oprávněných popírat pravost, výši a pořadí přihlášených pohledávek a opětovně vrátil do našeho právní řádu popěrné právo věřitelů.

Doktrínálně představuje popření pohledávky procesní podání, o němž přiměřeně platí ustanovení občanského soudního řádu (§ 42 odst. 4 OSŘ). Jde tedy o projev vůle adresovaný soudu, jenž směřuje k uplatnění námitek, které se týkají pravosti, výše nebo pořadí pohledávky, popřípadě uspokojení pohledávky ze zajištění, a jenž musí obsahovat předepsané náležitosti. Pro závěr, o jaké popření se jedná, popřípadě zda se jedná o uznání, tedy není významné, jak bylo označeno, ale co je jeho obsahem; i kdyby například insolvenční správce uváděl, že popírá pravost pohledávky, bude popření pohledávky posouzeno jako popření její výše, je-li z procesního úkonu nepochybné, že se nezpochybnuje základ pohledávky, ale jen její kvantitativní rozsah²⁸.

Insolvenční správce může při přezkumném jednání změnit stanovisko, které zaujal k jednotlivým pohledávkám v seznamu přihlášených pohledávek. Toto se v praxi i zhusta děje. Důvod může být praktický, tj. v mezičase mezi odesláním seznamu přihlášených pohledávek a okamžikem konání přezkumného jednání může insolvenční správce obdržet nové informace, dokumenty, či prostě změnit svůj právní názor. Je jasné, že v takovém případě je rozumné, aby zákon umožňoval konečnou krystalizaci názoru insolvenčního správce až do skutečného okamžiku konání přezkumného jednání. Další z častých důvodů těchto změn již není insolvenčním správcům ke cti; a to změna názoru z uznání pohledávky na popření motivovaná snahou zabránit konkrétnímu věřiteli ve využití mechanismu odvolání insolvenčního správce na první schůzi věřitelů konané po přezkumném jednání²⁹.

Právo insolvenčního správce měnit názor až do poslední chvíle bylo potvrzováno opakovaně judikaturou, neboť bylo opakovaně terčem útoků, či postihů; a to s tím závěrem, že využitím tohoto práva neporušuje insolvenční správce bez dalšího žádnou svou povinnost³⁰.

Popěrné právo jednotlivých aktivně legitimovaných subjektů a z něj plynoucí popěrné úkony mají v insolvenčním řízení různé účinky; a to dle způsobu řešení dlužníkovy úpadku. Popěrný úkon insolvenčního správce je „nejsilnější“, neboť způsobuje spornost pohledávky vždy. Toto

²⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2009, č.j. 1 VSPH 385/2009-B-63

²⁹ § 29 odst. 1 IZ: *Na schůzi věřitelů, která nejbližší následuje po přezkumném jednání, se mohou věřitelé usnést, že insolvenčním soudem ustanoveného insolvenčního správce odvolávají z funkce a že ustanovují nového insolvenčního správce.*

³⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2014, č.j. 2 VSPH 887/2014-B-17

vyplývá z povahy postavení insolvenčního správce jako zvláštního procesního subjektu *sui generis*, který není ani zástupcem dlužníka, ale ani věřitelů. Jak již shora uvedeno, Nejvyšší správní soud se zabýval statutem insolvenčního správce při přezkumu pohledávek z pohledu veřejné správy a konstatoval, že insolvenční správce je veřejnoprávní orgán, který ovšem není možné automaticky podřadit pod správní orgán rozhodující v oblasti veřejné správy. Rovněž samotná skutečnost, že insolvenční správce rozhoduje autoritativně o právech a povinnostech věřitelů, kteří se nenacházejí v postavení rovnoprávném s insolvenčním správcem, neznamená, že jeho stanovisko k pohledávce věřitele na přezkumném jednání, byť jde v materiálním smyslu o rozhodnutí v rámci insolvenčního řízení, je rozhodnutím správního orgánu v oblasti veřejné správy³¹.

Popěrné právo dlužníka je účinné pouze v reorganizaci a v oddlužení, nikoliv však v konkursu. Tento účinek koresponduje s dispozičním oprávněním, které v uvedených způsobech řešení úpadku zůstávají dlužníkovi. Jedná se o sanační způsoby řešení úpadku a role dlužníka je tudíž markantní, významná a nezastupitelná.

Věřitelské popěrné právo má aktivní místo při řešení dlužníkového úpadku konkursem a oddlužením, neboť takto mohou jednotliví věřitelé ovlivnit rozsah uspokojení svých pohledávek vůči ostatním věřitelům, které případně mohou považovat za nikoliv oprávněné na tomto uspokojení participovat.

Pro vymezení popěrného úkonu platí, že musí být učiněn srozumitelně a musí být řádně odůvodněn (podmínky přezkoumatelnosti v rámci případného incidenčního sporu). Je zapotřebí popsat jednoznačně důvod popření (např. absence vzniku pohledávky z důvodu absolutní neplatnosti smlouvy, ze které měla dle tvrzení věřitele vzniknout, zánik pohledávky uhrazením, započtením, promlčení pohledávky uplynutím promlčecí lhůty apod.). Dále je zapotřebí popsat skutečnosti, popř. důkazy, které svědčí o právních důvodech popření (konkrétní ustanovení smlouvy a jeho rozpor s konkrétním zákonným ustanovením, způsobujícím jeho absolutní neplatnost, okolnosti a důkazy ohledně úhrady pohledávky, resp. započtení pohledávek, běh času apod.).

³¹ Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2014, č.j. 1 As 4/2010 – 115

2.3. Popření pravosti, výše a pořadí pohledávky

Insolvenční zákon poskytuje taxativní výčet forem projevu popěrného úkonu vůči přihlášené pohledávce takto (§ 192 až 195 IZ):

- Popření pravosti pohledávky – o popření pohledávky co do její pravosti jde tehdy, je-li namítáno, že pohledávka nevznikla nebo že již zcela zanikla anebo že se zcela promlčela.
- Popření výše pohledávky – o popření pohledávky co do její výše jde tehdy, je-li namítáno, že dlužníkuv závazek je nižší než přihlášená částka. Ten, kdo popírá výši pohledávky, musí současně uvést, jaká je ve skutečnosti výše pohledávky.
- Popření pořadí pohledávky – o popření pohledávky co do jejího pořadí jde tehdy, je-li namítáno, že pohledávka má méně výhodné pořadí, než je pořadí uvedené v přihlášce pohledávky, nebo je-li popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Ten, kdo popírá pořadí pohledávky, musí současně uvést, v jakém pořadí má být pohledávka uspokojena. Základním předpokladem pro popření pořadí pohledávky je samotné uplatnění určitého pořadí pohledávky věřitelem na přihláškovém formuláři.

Insolvenční zákon nezakazuje (a v praxi tohoto popírající subjekty zhusta využívají), kombinovat jednotlivé formy popěrného úkonu tak, že současně dojde k popření jak pravosti pohledávky, tak i její výše, či jak jejího pořadí, tak i její výše. Insolvenční soud pak v rámci incidenčního sporu projedná obě sporné otázky. Pro insolvenčního správce představuje konkrétní technika uplatnění popěrného úkonu počátek potenciální budoucí procesní strategie pro incidenční spor, pokud takový spor bude po popěrném úkonu následovat. O popření pravosti pohledávky jde tehdy, je-li namítáno, že pohledávka nevznikla, nebo že již zcela zanikla, případně se promlčela. Má-li jít o (účinné) popření výše pohledávky, musí insolvenční správce současně uvést, jak vysoká je podle něj pohledávka. Posouzení, zda se jedná o účinné popření pravosti pohledávky, případně o účinné popření (i) výše pohledávky, by pak bylo věcí soudu rozhodujícího o podané incidenční žalobě³².

Účinky jednotlivých forem popření jsou následující: popření výše pohledávky nemá vliv na její pořadí. Popření pořadí pohledávky nemá vliv na pravost nebo výši pohledávky. Popření práva na uspokojení pohledávky ze zajištění má však u zajištěného věřitele, který může tuto

³² Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 2014, č.j. 3 VSOL 205/2014-P6-8

pohledávku vůči dlužníku uspokojit pouze z majetku poskytnutého k zajištění, tytéž účinky jako popření pravosti pohledávky, a bylo-li toto právo popřeno jen zčásti, tytéž účinky jako popření výše pohledávky.

Insolvenční správce je dle zákona povinen zapsat výsledek přezkumného jednání do seznamu přihlášených pohledávek a takto upravený seznam tvoří součást soudního protokolu o přezkumném jednání (§ 197 odst. 1 IZ). Přezkumné jednání jako soudní rok řídí insolvenční soudce, a tak v praxi zapisuje výsledek přezkumného jednání přímo do protokolu insolvenčního soud a správce buď při jednání, nebo bezprostředně po něm dodává upravený seznam přihlášených pohledávek vycházející z dokumentu zasláního do insolvenčního rejstříku a zde také zveřejněného před přezkumným jednáním. Zohledněny jsou zejména změny právního posouzení (popěrné úkony) učiněné ze strany insolvenčního správce až při samotném přezkumném jednání.

S popěrným úkonem je spojena i poučovací povinnost vůči věřitelům popřených pohledávek, kterou plní při přezkumném jednání insolvenční soud a vůči věřitelům, kteří se přezkumného jednání neúčastnili, pak insolvenční správce písemnou formou. Tato poučovací povinnost se týká možností uplatnění incidenční žaloby jako prostředku procesní obrany proti popěrnému úkonu.

Jak shora uvedeno, obranou proti popření pohledávky, tedy nalézáním práva v insolvenčním řízení v prvním kole, je zahájení incidenčního sporu. Aktivní legitimace k zahájení incidenčního sporu se však liší dle typu pohledávky (její (ne)vykonatelnosti). Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem (tj. věřitelé pohledávek *a priori* méně kredibilních, než jsou pohledávky vykonatelné), se musí aktivně bránit. Podání žaloby, tedy postup do pomyslného druhého kola nalézacího procesu, leží na nich. V případě popření vykonatelné pohledávky insolvenčním správcem se aktivní legitimace obrací a je to insolvenční správce (v případě popěrného úkonu dlužníka v oddlužení pak dlužník), kdo podává u insolvenčního soudu žalobu, kterou své popření uplatní proti věřiteli, který vykonatelnou pohledávku přihlásil.

Insolvenční zákon praví, že o popření pohledávky co do jejího pořadí jde tehdy, je-li namítáno, že pohledávka má méně výhodné pořadí, než je pořadí uvedené v přihlášce pohledávky, nebo je-li popíráno právo na uspokojení pohledávky ze zajištění. Popírající je povinen uvést, v jakém pořadí má být podle něj pohledávka uspokojena (§ 195 IZ).

Pro posouzení samotného pořadí pohledávky je třeba vždy vycházet z tvrzení věřitele uvedeného v přihlášce pohledávky; tj. v jakém pořadí pohledávku přihlašuje, zda je pohledávka přihlášená jako zajištěná a k jakému aktivu je zajištění uplatněno. V případě pochybností je pohledávka přezkoumatelná jedině po odstranění vad cestou výzvy insolvenčního správce.

Pokud není pohledávka insolvenčním správcem zařazena k přezkumu z důvodu, že jde o pohledávku, která se nepřezkoumává, nejde o popření jejího pořadí. Pohledávkami, které se nezařazují na přezkum, jsou např. pohledávky za podstatou a pohledávky jim na roveň postavené, pohledávky vznikající v období moratoria, pohledávky společníků dlužníka, pracovně právní pohledávky zaměstnanců dlužníka, pohledávky z vypořádání SJM dlužníka a jeho manžela či manželky a pohledávky věřitelů finančních institucí. Nezařazení těchto pohledávek na přezkum a důvody, proč se tak děje, včetně uvedení pořadí takové pohledávky, se zpravidla zaznamenává do protokolu o přezkumném jednání.

Pokud insolvenční správce nemá jistotu o pořadí uplatněných pohledávek, je namístě vyzvat (prostřednictvím insolvenčního soudu) dotčeného věřitele k podání žaloby na určení pořadí jeho pohledávky (§ 203a IZ). Touto cestou (tj. nikoliv popřením pořadí) je třeba postupovat zejména u potenciálních pohledávek za majetkovou podstatou nebo jim na roveň postavených, popř. u pohledávek, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170 IZ).

Je vhodné si vyjasnit i specifikum pořadí u vykonatelné pohledávky. Z povahy věci je totiž zřejmé (a judikatura toto potvrzuje), že exekuční titul příznávající pohledávku věřiteli jako vykonatelnou posuzuje (obvykle) jen základ a výši pohledávky. Pořadí ani právo na uspokojení ze zajištění nejsou řešeny (pokryty) exekučním titulem, a proto v tomto směru platí postup, jaký zákon určuje pro podání žalob v incidenčních sporech u nevykonatelných pohledávek³³.

³³ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 ICdo 11/2012

2.4. Přezkum pohledávek – technika a formální náležitosti

Insolvenční správce je povinen provést přezkoumání pohledávek věřitelů zejména podle věřitelem přiložených dokladů k samotné přihlášce a dále podle účetnictví dlužníka nebo jeho daňové evidence, jakož i dle vyjádření dlužníka k jednotlivým přihlášeným pohledávkám, k čemuž je insolvenční správce oprávněn (a povinen) dlužníka vyzvat a tento je povinen k výzvě součinit. Toto jsou tedy tři informační zdroje, ze kterých insolvenční správce čerpá informace, které ve svém výsledku vedou k přezkoumání pohledávky buď jejím uznáním, či popřením. Insolvenční správce není oprávněn žádný z těchto informačních zdrojů vynechat. Není tedy možné přezkoumat pohledávky např. pouze podle účetnictví dlužníka a uznat pouze takové, které dlužník eviduje, jakož ani není možné vycházet pouze z věřitelem doložených dokladů a neprovést porovnání s dlužníkovým účetnictvím (např. ohledně uhrazení pohledávky apod.).

Další kapitolou je pak nesoučinnost dlužníka ohledně jeho vyjádření se k pohledávkám věřitelů. Povinností insolvenční správce je učinit vše pro to, aby toto vyjádření získal. Je záhodno, aby insolvenční správce měl veškerou komunikaci vedenou na tomto úseku s dlužníkem pečlivě dokumentovanou ve spise, který vede o příslušném insolvenčním řízení; a to včetně případných odeslaných a převzatých výzev k součinnosti dlužníkovi bez reakce, popř. odeslaných a nepřevzatých výzev. Pouze takto dokladovatelná komunikace může být důkazem o tom, že insolvenční správce splnil svou povinnost přezkoumat přihlášky pohledávek věřitelů dle stanoviska dlužníka. V případě nesoučinnosti dlužníka postupuje insolvenční správce při přezkumu podle ostatních shora uvedených kritérií. Co se týče stanoviska dlužníka, pokud jej dlužník insolvenčnímu správci vyjeví, nelze jej samozřejmě chápat jako dogma, kterým by se insolvenční správce musel vždy řídit. Je zapotřebí pracovat vždy se všemi třemi informačními zdroji a v případě absence jednoho z doplňkových (věřitelem přiložené doklady k samotné přihlášce budou přítomné vždy, přičemž v případě jejich absence (pochybení věřitele) je tato skutečnost důvodem popření přihlášené pohledávky) použít ostatní zdroje. Stanovisko dlužníka je od počátku suspektním, neboť dlužník může sledovat odlišné zájmy od zájmů svých věřitelů (resp. jejich společného zájmu); a to z důvodů snadno pochopitelných, neboť samotný úpadek dlužníka a skutečnost neuhrazení pohledávek věřitelů vnáší mezi tyto subjekty přirozený rozkol. Dlužníkem doložená úhrada pohledávky věřitele, který i přes úhradu tuto zaniklou pohledávku přihlašuje, bude zajisté kredibilním indikátorem pro popření. U dlužníkově tvrzení

o neexistenci pohledávky ze smlouvy o úvěru s bankovní institucí pro rozpor s dobrými mravy je převzetí tohoto stanoviska bez dalšího insolvenčním správcem k vážnému zamyšlení.

Co se týče věřitelem přiložených dokladů k samotné přihlášce, jedná se o informační zdroj snadno a objektivně uchopitelný. Případné nedostatky jdou plně k tíži věřitele, neboť by měly být případným důvodem k popření jeho pohledávky, pokud nelze tento informační zdroj nahradit např. spolehlivými údaji z dlužníkovy účetnictví, či spolehlivým stanoviskem dlužníka. Ohledně komunikace mezi insolvenčním správcem a věřitelem k doplnění příloh a vztahu k výzvě k opravě přihlášky pohledávky se vrátím ještě níže.

Jako čtvrtý a již nikoliv obligatorní informační zdroj insolvenčního správce můžeme označit informace poskytnuté v rámci součinnosti od povinných orgánů, nebo z vlastního (operativního) šetření správce, či od ostatních věřitelů (velmi častý a občas cenný informační zdroj, neboť věřitelé si v soutěži o aktiva dlužníka konkurují a neoprávněné uspokojení kteréhokoliv z nich poškozuje všechny ostatní, kteří jsou tudíž ve vlastním zájmu motivováni na takovou snahu upozornit).

Na základě využití všech shora uvedených informačních zdrojů tedy insolvenční správce provede přezkoumání pohledávek věřitelů, pod čímž není možné spatřovat nic jiného, než právní posouzení existence a oprávněnosti nároku uplatněného věřitelem v rámci soudního řízení, kterým beze vší pochybnosti insolvenční řízení je. Pokud by nedošlo k aktivaci tohoto kolektivního způsobu uspokojení pohledávek, bylo by možné pohledávky vymáhat toliko individuální cestou, tj. nejprve v nalézacím civilním řízení soudním, kde by o oprávněnosti nároku rozhodovaly soudy v rámci soustavy soudů (justiční systém) a následně ve vykonávacím řízení, či exekuci. V insolvenčním řízení v prvním kole tato rozhodovací pravomoc náleží insolvenčnímu správci a teprve v druhém (nikoliv obligatorním kole) soudní soustavě (v rámci incidenčních sporů). Je tedy třeba, aby si každý insolvenční správce uvědomil svoji odpovědnost při řešení těchto právních otázek, dopadajících do majetkové sféry věřitelů a přistupoval k tomu s vědomím nutnosti uplatnění odborné péče (nikoliv tedy pouze řádné péče, či péče řádného hospodáře), tedy nejvyššího stupně odborné odpovědnosti³⁴. Imperativ v podobě odborné péče musí být součástí veškerých úkonů insolvenčního správce, tudíž i obligatorní součástí jeho procesní strategie pro incidenční spory.

Případné porušení povinností přístupu s odbornou péčí má za následek osobní odpovědnost insolvenčního správce, včetně odpovědnosti za případnou způsobenou škodu, či jinou újmu

³⁴ § 36 odst. 1 IZ, § 37 odst. 1 IZ, § 5 odst. 1 OZ

veškerým jeho majetkem. Je totiž zcela nesporné, že insolvenční správce se již samotným zahájením výkonu své licencované činnosti imanentně hlásí k odbornému výkonu povolání jako příslušník licencované skupiny (stavu) insolvenčních správců³⁵. Insolvenční správci, kteří nemají právnické vzdělání, si v této souvislosti musí uvědomit, že přezkoumání pohledávek není možno zajistit jakýmkoliv outsourcingem, neboť na rozdíl od možnosti čerpání např. ekonomického poradenství se v případě přezkoumání pohledávek jedná o výlučnou osobní a nepřenosnou povinnost každého insolvenčního správce.

Insolvenční správce vyjadřuje svůj právní názor na oprávněnost jednotlivých pohledávek přihlášených věřiteli k přezkumu prostřednictvím dokumentu nazvaného seznam přihlášených pohledávek. Tento dokument sestavuje výlučně insolvenční správce a v něm manifestuje případné popěrné úkony u jednotlivých pohledávek tak, že popření výslovně uvede u každé dotčené pohledávky. Insolvenční správce nezařazuje do tohoto seznamu pohledávky opožděné a pohledávky nepřezkoumatelné (tj. pohledávky vykazující vady, nebo neúplnost, u nichž insolvenční správce v rámci své povinnosti vyzval věřitele k opravě a doplnění). Do tohoto seznamu se nezařazují ani pohledávky vyloučené z uspokojení (§ 170 IZ) pohledávky za majetkovou podstatou (§ 168 IZ) a pohledávky na roveň jim postavené (§ 169 IZ).

Nelze-li přihlášku pohledávky přezkoumat pro její vady nebo neúplnost, vyzve insolvenční správce věřitele, aby ji opravil nebo doplnil do 15 dnů, nestanoví-li lhůtu delší. Současně jej poučí, jak je nutné opravu a doplnění provést. Přihlášky pohledávek, které nebyly včas a řádně doplněny nebo opraveny, předloží insolvenční správce insolvenčnímu soudu k rozhodnutí o tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží; o tomto následku musí být věřitel poučen. Judikaturou potvrzený správný postup insolvenčního soudu vypadá následně tak, že insolvenční soud rozhodne o tom, že se k přihlášce pohledávky nepřihlíží a současně o odmítnutí přihlášky pohledávky, přičemž věřitel má právo odvolání³⁶. Aby mohl nastat následek nepřihlížení a následného odmítnutí přihlášky, je zapotřebí, aby přihláška skutečně trpěla vadou, či neúplností a aby věřitel byl v rámci výzvy k jejímu odstranění správně veden insolvenčním správcem³⁷.

³⁵ Pelikánová, I., Pelikán, R. In Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek VI.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014, § 2912: *S touto příslušností si veřejnost spojuje jistou úroveň odbornosti, kompetentnosti, která ovlivňuje chování těchto osob, které takovému člověku poskytnou svou důvěru. Zákon spojuje s profesionalitou vyšší míru odpovědnosti, protože taková osoba má obecnou povinnost odborné péče. Jestliže taková osoba nevyvaloží odbornou péči, uplatní se domněnka nedbalosti (§ 2912 odst. 2). Soud nemůže takové osobě snížit povinnost k náhradě škody.*

³⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2014, č.j. 3 VSPH 1180/2013-P7-10

³⁷ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 3. 2014, č.j. 2 VSPH 416/2014-P26-8

Ohledně výzev na opravu a doplnění přihlášek vznikla v praxi celá řada otázek, které však již poměrně brzy po účinnosti insolvenčního zákona zodpověděla judikatura. Je tedy již naprosto jasné, že insolvenční správce vyzývá na opravu toliko u vad přihlášky, nikoliv u vad, či absence jejích příloh. Jedná se tedy o vady a doplnění přihláškových (žalobních) tvrzení, nikoliv důkazů. Absence, či nedostatky příloh přihlášky jsou automatickým důvodem pro popření dotčené pohledávky³⁸.

Dlužno ovšem podotknout, že praktický insolvenční správce, jehož snahou je pragmatické řešení problémů bez založení důvodů ke zbytečným průtahům, popř. bez vyvolání zbytečných incidenčních sporů, řeší nedostatky v přílohách přihlášek komunikací s věřitelem, ačkoliv to není jeho povinností a nespadá to do režimu výzvy na odstranění vad přihlášky. Pokud by totiž věřitel byl vyzván oficiální cestou k odstranění vad přihlášky v podobě doložení chybějících příloh, nemohlo by nesplnění, či ignorování této výzvy založit následné nepřihlížení k přihlášce a její odmítnutí. Praktickou cestou je komunikace s věřitelem dokumentovaná záznamem ve spise insolvenčního správce (písemná komunikace klasická, e-mail, zpráva datovou schránkou, úřední záznam ve spise o telefonické komunikaci). Je pak již pouze na věřiteli, zda zabrání popření své pohledávky dobrovolným doplněním požadovaných dokladů, či zda bude preferovat prokázání svého nároku v budoucím incidenčním sporu bez předložení požadovaného, a zda o svém nároku i bez uvedeného přesvědčí insolvenční soud.

Počet zvláštních přezkumných jednání není insolvenčním zákonem nijak omezen. Ideální stav je takový, kdy se podaří všechny pohledávky přezkoumat na jediném řádném přezkumném jednání. V případě účasti zahraničních věřitelů ze států EU je ovšem potřeba počítat s benefitem, který jim svědčí v podobě zvláštních lhůt k podávání přihlášek jejich pohledávek; a to ve smyslu příslušných ustanovení nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 o insolvenčním řízení, kterým bylo v celém jeho rozsahu nahrazeno dřívější nařízení Rady (ES) 1346/2000 o úpadkovém řízení. Tito věřitelé (pokud jde o tzv. známé věřitele, tj. věřitelem výslovně dlužníkem označené) totiž musí být k podání přihlášky vyzváni insolvenčním soudem a dvouměsíční lhůta k podání přihlášky jim běží až od doručení výzvy (opatřené textem ve všech jazycích EU) do vlastních rukou. Je častým jevem, že přihlášky těchto věřitelů není z časových důvodů možné přezkoumat na řádném přezkumném jednání. Nadto pak se v praxi občas vyskytnou i „neznámí EU věřitelé“, tj. EU věřitelé, které dlužník výslovně insolvenčnímu soudu neoznačil a kteří tudíž k podání své přihlášky nikdy vyzváni nebyli. Tito

³⁸ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2008, č.j. 1 VSPH 94/2008-P16-11

věřitelé se mohou přihlásit prakticky kdykoliv až do skončení insolvenčního řízení. Zahraniční věřitelé, kteří nepožívají benefitu ochrany komunitárního práva; tj. věřitelé z třetích zemí, musejí své pohledávky přihlašovat v tuzemských lhůtách; a to bez toho, že by museli být k tomu kýmkoliv vyzýváni (stejný režim jako u tuzemců). Výjimkou by po mém soudu mohlo být dovolání se takového zahraničního věřitele z třetí země mezinárodněprávní vzájemnosti; tj. požadavku na stejné zacházení, jako by se dostalo tuzemskému věřiteli v domovské zemi takového věřitele. Z praxi jsem však žádný takový precedent doposud nezaznamenal.

Další otázky se vyskytly poměrně záhy ohledně povahy nedostatku přihlášky pohledávky za situace, kdy toto procesní podání není učiněno na formuláři (k tomu dostupném a zákonem předepsaném, viz shora), popř. jakým způsobem učinit opravu a doplnění přihlášky z pohledu užití formuláře (k opravě přihlášky není formulář zákonem předepsán a není ani dostupný). Judikatorní závěry na sebe nenechaly dlouho čekat a bylo poměrně rychle jasné, že podání, které je dle svého obsahu přihláškou pohledávky, avšak není podáno na předepsaném formuláři, je podáním vadným, nikoliv procesně bezúčinným. K odstranění této vadnosti přihlášky je určen postup výzvou insolvenčního správce k odstranění vad, ve které insolvenční správce výslovně uvede, v čem její vadnost spočívá - tedy zde v nedodržení předepsané formy (apod.), vyzve věřitele, aby vytčený nedostatek v zákonné lhůtě odstranil, a současně ho poučí o tom, jak postupovat, a jaký následek je s případným nesplněním této výzvy spojen³⁹.

Spornou otázkou byl i postup věřitele reagujícího na výzvu insolvenčního správce k odstranění vad přihlášky. Judikatura k tomuto uzavřela, že vzhledem k tomu, že podání, jímž se přihláška opravuje či doplňuje, má stejnou povahu jako přihláška sama, i opravu či doplnění přihlášky je třeba podat u insolvenčního soudu. Avšak i o tom musí být věřitel poučen ve výzvě insolvenčního správce, neboť poučení o tom, jak je nutno opravu a doplnění provést, musí kromě jiného obsahovat i sdělení, komu opravu či doplnění přihlášky adresovat⁴⁰.

Novelou insolvenčního zákona provedenou zákonem č. 64/2017 Sb. došlo v rámci snah o odbřemenění insolvenčních soudů od zbytné agendy k vypuštění obligatorního přezkumného jednání jako soudního roku konaného insolvenčním soudem. Přezkum pohledávek byl ponechán jako celek v gesci insolvenčních správců, kteří i v předchozím období v rámci soudního roku měli a vykonávali přezkumnou pravomoc, přičemž soud přezkumné jednání svolával a řídil. Krok se tedy podle mého soudu jeví jako logický a doposud v praxi dosahuje ocenění jak ze

³⁹ Usnesení Vrhenního soudu v Praze ze dne 8. 10. 2008, č.j. 1 VSPH 180/2008-P51-14

⁴⁰ Usnesení Vrhenního soudu v Praze ze dne 12. 8. 2009, č.j. 2 VSPH 271/2009-P4-8

strany insolvenčních správců, tak soudů a konečně i dlužníků. Řada z nich byla soudním jednáním značně stresována a možná pro někoho kupodivu, avšak přezkumná jednání konaná v kancelářích insolvenčních správců, jako osobní jednání s jejich insolvenčním správcem, či jejich ohlášeným společníkem veřejné obchodní společnosti, kvitují a nesou lépe. Osobní účast insolvenčního správce, resp. ohlášeného společníka veřejné obchodní společnosti (nikoliv jejich zástupce, či zaměstnance) na tomto důležitém úkonu každého oddlužení je logickým požadavkem plynoucím z nové právní úpravy a také takto je k tomuto požadavku přistupováno ze strany regulátora, tj. Ministerstva spravedlnosti.

Aktuálně tedy přezkumné jednání v oddlužení probíhá tak, že insolvenční správce v seznamu přihlášených pohledávek uvede své stanovisko k pohledávce a stanovisko dlužníka, které zjistí při osobním jednání s ním. Následně insolvenční správce sestaví zprávu o přezkumu, kterou spolu se zprávou pro oddlužení s návrhem na způsob řešení oddlužení předloží insolvenčnímu soudu.

Kromě okruhu pohledávek, které se uplatňují obligatorně na formulářové přihlášce a jsou určeny k přezkumnému jednání (typicky tzv. předinsolvenční pohledávky), existuje ještě kategorie pohledávek, které neprocházejí přezkumem. Primárně se jedná o pohledávky za podstatou (§ 168 IZ) a pohledávky postavené na roveň pohledávkám za podstatou (§ 169 IZ), které se uplatňují a uspokojují v insolvenčním řízení bez ohledu na způsob řešení úpadku dlužníka. Insolvenční zákon upravuje postupy uplatnění i těchto pohledávek (§ 203 IZ), když platí, že se uplatňují písemně vůči osobě s dispozičními oprávněními (dlužník, nebo insolvenční správce, dle stadia insolvenčního řízení) a o tomto uplatnění věřitel současně vyrozumí insolvenčního správce. Problematika těchto pohledávek však přesahuje možnosti tohoto textu.

3. Incidenční spory a jejich význam v insolvenčním řízení

3.1. Definice pojmu incidenční spor pro potřeby insolvenčního zákona

Z etymologického pohledu vychází termín incidenční spor ze slovního základu incidence, vyjadřujícího výskyt nově vznikajících případů v určitém časovém a věcném úseku. Z tohoto pohledu je možné vnímat i incidenční spory v insolvenčním řízení. Insolvenční zákon sám totiž definuje incidenční spory jako spory vyvolané insolvenčním řízením a projednávané v rámci insolvenčního řízení. Podmínkou ovšem je, aby zákon přímo označoval určitý druh sporů jako spory incidenční, nejedná se tudíž o veškeré spory vyvolané insolvenčním řízením (§ 2 písm. d) IZ).

Zákon poskytuje aktuálně (v průběhu času se stav měnil) výčet incidenčních sporů ve svém ustanovení § 159 odst. 1 IZ. Jedná se v podstatě o výčet taxativní, neboť ustanovení § 159 odst. 1 IZ obsahuje pod písmeny a) až g) taxativní výčet konkrétních typů incidenčních sporů a pod písmenem h) potom sběrnou kategorii „dalších sporů“, které zákon označí jako spory incidenční. Je zřejmé, že jiné spory tedy není možné považovat za incidenční spory ve smyslu insolvenčního zákona. Systémovějším legislativně technickým řešením by zajisté bylo, kdyby zákonodárce zahrnul do ustanovení § 159 odst. 1 IZ kompletní taxativní výčet incidenčních sporů, nicméně se tak nestalo. Pro pokrytí kompletní typologické sady incidenčních sporů je tak nutné provést monitoring aktuálního znění insolvenčního zákona za účelem rešerše, které další spory neuvedené výslovně v ustanovení § 159 odst. 1 písm. a) až g) IZ považuje zákon za incidenční. Je jich celá řádka a jsou popsány (ke stavu dokončení tohoto textu) v následujících pasážích.

Jirmásek k incidenčním sporům poznamenává, že praxe ukazuje, že existence incidenčních sporů je jednou z hlavních překážek rychlejšího zpeněžení majetkové podstaty a uspokojení insolvenčních věřitelů. Proti tomu stojí práva účastníků insolvenčního řízení i osob stojících vně, aby jejich konkrétní subjektivní práva byla šetřena, a i domnělé jejich porušení, aby bylo náležitě projednáno. Průnikem těchto zájmů jsou incidenční spory⁴¹.

⁴¹ Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. A kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019, str. 429

Smolík shrnuje, že incidenční spory jsou projednávány a rozhodovány na návrh oprávněné osoby podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu – takový návrh má povahu žaloby a řízení o něm má rysy sporného řízení. V řízení o incidenčních sporech platí z obecných ustanovení insolvenčního zákona (části první hlavy třetí) pouze ustanovení o doručování – až na případ dle § 80 odst. 1 IZ se účastníkům řízení v incidenčním sporu písemnosti doručují vedle doručení vyhláškou i zvlášť a rozhodnutí ve věci samé do vlastních rukou. K projednání incidenčního sporu nařídí insolvenční soud jednání, při němž nepostupuje dle § 85 IZ. K jednání soud předvolá účastníky a osoby, jejichž účast je třeba. Insolvenční soud rozhoduje v incidenčních sporech rozsudkem ve věci samé, při schvalování smíru rozhoduje usnesením. Ke schválení smíru uzavřeného v incidenčním sporu insolvenčním správcem je nutný souhlas věřitelského výboru. Rozsudek insolvenčního soudu vydaný v incidenčním sporu, který nabude právní moci, je závazný pro všechny procesní subjekty⁴².

⁴² Smolík, P. in Winterová, A., Macková, A. a kolektiv, *Civilní právo procesní. Díl druhý: Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018, str. 256 až 258

3.2. Typologie incidenčních sporů

3.2.1. Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek

Spory o pravost, výši nebo pořadí přihlášených pohledávek, tedy tzv. odporové spory, nebo někdy incidenční spory v užším smyslu, představující statisticky drtivou většinu veškerých incidenčních sporů. Termín odporový spor zavedl do praxe (podle paměti autora tohoto textu) soudce Nejvyššího soudu JUDr. Zdeněk Krčmář a v dnešní době je tento termín již plně zažitý. Tyto spory vznikají na základě popření pravosti, výše, či pořadí pohledávky, nejčastěji ze strany insolvenčního správce. Pokud by se tedy insolvenční správce chtěl vyhnout vzniku tohoto typu sporu, stačilo by neučinit popěrný úkon vůči konkrétní pohledávce a spor tak nebude z jeho strany založen (popěrné právo samozřejmě náleží i dlužníkovi a věřitelům). Takto zjednodušeně a bez kontextu zákonných povinností však nelze na případnou procesní strategii insolvenčního správce nahlížet. Prostou strategii „kde není žalobce, není soudce“ nelze pro eliminaci odporových incidenčních sporů použít, neboť povinností insolvenčního správce je postupovat s odbornou péčí⁴³ (viz shora povinnosti insolvenčního správce při přezkumu pohledávek a dále je insolvenční správce povinen postupovat v souladu se zásadami insolvenčního řízení, které jsou stanoveny v ustanovení § 5 IZ, přičemž zejména platí, že insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn. Nepopření nedůvodné pohledávky některého z věřitelů by zajisté způsobilo jeho nedovolené zvýhodnění (nárok na poměrné uspokojení), čímž by zároveň došlo k nespravedlivému poškození ostatních věřitelů (snížení výše prostředků určených k poměrnému uspokojení věřitelů důvodných a oprávněných pohledávek).

Veselý přirovnává poměrné uspokojení více věřitelů z jednoho zdroje – majetkové podstaty dlužníka – k problému dělení jednoho koláče mezi více hladových⁴⁴. Jak uvádí Kozák, výsledkem odporového incidenčního sporu je výrok insolvenčního soudu o určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky nebo o zamítnutí žaloby. Rozhodnutí insolvenčního soudu o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky je účinné vůči všem procesním

⁴³ § 36 odst. 1 IZ, § 37 odst. 1 IZ, § 5 odst. 1 OZ

⁴⁴ Veselý, P. *Jak dostat z koláče insolvence nejvíc*, [online]. [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: <https://legaltv.najdipravnikanaonline/obsah/jak-dostat-z-kolace-insolvence-nejvic/>

subjektům. V případě, že je rozhodnutím soudu určena pravost, výše nebo pořadí pohledávky, je po právní moci tohoto rozhodnutí insolvenčního soudu pohledávka pokládána za zjištěnou⁴⁵.

Ekonomická podstata těchto sporů spočívá ve fixaci stavu závazků (dluhů) dlužníka, které budou uspokojeny v insolvenčním řízení. Jedná se tak o pasivní stránku pomyslné insolvenční bilance. Konečná výše pohledávek určených k uspokojení z majetkové podstaty dlužníka v insolvenčním řízení tedy představuje konečný počet jedlíků z jinak neměnného koláče.

3.2.2. Spory o vyloučení z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení

Spory o vyloučení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty z majetkové podstaty nebo o vydání výtěžku zpeněžení jsou označovány souhrnně jako excindační spory, či spory o vylučovacích žalobách. Četnost těchto sporů je výrazně nižší, než je tomu u sporů odporových, nicméně jejich předmětem jsou často významné majetkové hodnoty, jejichž vyloučení z majetkové podstaty dlužníka zákonitě způsobí snížení poměrného uspokojení jeho věřitelů.

Kozák je charakterizuje jako spory vznikající na základě vytvoření soupisu majetkové podstaty, do níž jsou ve smyslu § 224 IZ sepisovány i majetkové hodnoty, které nenáleží dlužníku nebo jejichž zahrnutí do majetkové podstaty je sporné. Subjekt zpochybňující zápis věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty do soupisu majetkové podstaty, musí zpochybnit postup insolvenčního správce vylučovací žalobou. Nebyla-li vylučovací žaloba podána včas, platí, že označený majetek je do soupisu majetkové podstaty zahrnut oprávněně. Stejný závěr platí i v případě, že insolvenční soud vylučovací žalobu zamítl nebo řízení o vylučovací žalobě zastavil nebo vylučovací žalobu odmítl (§ 225 odst. 3 IZ). Podle Kozáka jde o spory, které jsou vyvolány právním zájmem třetích osob vůči majetku pojatému do soupisu majetkové podstaty. Podmínky pro vedení vylučovací žaloby jsou upraveny v § 225 IZ⁴⁶.

Ekonomická podstata těchto sporů spočívá ve fixaci stavu majetku dlužníka, který bude použit k uspokojení pohledávek věřitelů v insolvenčním řízení. Jedná se tak o aktivní stránku

⁴⁵ Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 650

⁴⁶ Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 650

pomyslné insolvenční bilance. Konečná hodnota majetku (majetkové podstaty) dlužníka, která bude použita k uspokojení pohledávek věřitelů v insolvenčním řízení tedy představuje konečnou velikost koláče pro jinak neměnný počet jedlíků.

Procesní strategii insolvenčního správce opět nelze zjednodušit na eliminaci příčin vzniku těchto sporů, která by zdánlivě mohla spočívat v nesepisování sporného majetku do soupisu majetkové podstaty. Jednak by tím došlo k porušení povinnosti odborné péče insolvenčního správce usilovat o co nejvyšší uspokojení věřitelů (ve smyslu ustanovení § 5 písm. a) IZ), ale i k porušení povinnosti v pochybnostech o příslušnosti majetku k majetkové podstaty takový majetek sepsat. V rámci procesní strategie insolvenčního správce směřující k eliminaci zbytečných sporů (ekonomie řízení) je však uplatnitelný postup podle ustanovení § 227 IZ spočívající v tom, že insolvenční správce vyjme z majetkové podstaty kdykoli v průběhu insolvenčního řízení věci, práva, pohledávky nebo jiné majetkové hodnoty, které nemohou sloužit k uspokojení věřitelů. Musí se však jednat pouze o neprodejné věci a nedobytné pohledávky nebo majetek, na který se vztahuje rozhodnutí o zajištění vydané v trestním řízení a k jehož zpeněžení nebyl udělen souhlas příslušného orgánu činného v trestním řízení. Podmínkou tohoto postupu je dále předchozí souhlas věřitelského výboru a insolvenčního soudu.

3.2.3. Spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela

Spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela souvisí s postupem podle ustanovení § 268 až 276 IZ v situaci, kdy společné jmění dlužníka a jeho manžela zaniká prohlášením konkursu. V insolvenčním řízení je nutné po prohlášení konkursu provést vypořádání společného jmění manželů, které takto zaniklo, popř. které zaniklo do prohlášení konkursu, ale nebylo vypořádáno, nebo které bylo zúženo smlouvou nebo rozhodnutím soudu a do prohlášení konkursu nebylo vypořádáno. Prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce v rámci generálního dispozičního oprávnění k majetku dlužníka náležejícího do majetkové podstaty i oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo navrhnout jeho vypořádání u soudu (incidenční spor). Dohoda o vypořádání společného jmění manželů uzavřená insolvenčním správcem podléhá schválení insolvenčním soudem, což je

podmínka její účinnosti. Samotné schválení dohody soudem není incidenčním sporem, neboť probíhá v rámci samotného insolvenčního řízení. Insolvenční soud dohodu o vypořádání společného jmění manželů neschválí, je-li v rozporu s právními předpisy nebo jestliže s ní nesouhlasí věřitelský výbor. Schválená dohoda o vypořádání společného jmění manželů má účinky pravomocného rozsudku, přičemž pro zrušení takového rozhodnutí platí obdobně ustanovení občanského soudního řádu o zrušení usnesení o schválení smíru.

Kozák připomíná, že ke vzniku sporu o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela jako incidenčního sporu nedojde v případě, pokud takové řízení probíhá a není přerušeno prohlášením konkursu dle ustanovení § 266 odst. 1 písm. c) IZ. V tom případě pokračuje již zahájené řízení před obecným soudem. Incidenční spor nevznikne ani v případě, pokud dojde k uzavření dohody o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela dle § 270 a násl. IZ⁴⁷.

A právě zde se otevírá prostor pro procesní strategii insolvenčního správce, která na počátku může spočívat v eliminaci zbytečného soudního sporu. Insolvenční správce by se měl zaměřit na vyjednání a uzavření dohody o vypořádání společného jmění manželů s dlužníkovým manželem/manželkou a pokud možno se vyhnout nutnosti vypořádání soudní cestou (zásada procesní ekonomie). Je třeba samozřejmě dbát povinnosti insolvenčního správce usilovat o co nejvyšší uspokojení věřitelů tím, že docílí maximálního prospěchu majetkové podstaty dlužníka. Vyjednávání s dlužníkovým manželem/manželkou pak spočívá zejména v osvětlení zákonem dané situace a pravidel daných insolvenčním zákonem (zejména platí, že část společného jmění manželů, kterou dlužník použil se souhlasem manžela k podnikání, spadá při vypořádání společného jmění manželů vždy do majetkové podstaty, jakož i to, že pokud jsou závazky dlužníka, které mohou být uspokojeny ze společného jmění manželů vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, zahrne se celý majetek náležející do společného jmění manželů do majetkové podstaty). Insolvenční správce, který je veden strategií vyhnout se zbytečnému soudnímu sporu pak příslušným procesním podáním požádá insolvenční soud o schválení takové dohody, přičemž předem vyžádá a soudu následně doloží písemný souhlas věřitelského orgánu (není-li ustanoven věřitelský výbor, jedná se o zástupce věřitelů). Samozřejmostí je, že dohoda sama není v rozporu s právními předpisy.

⁴⁷ Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 651

3.2.4. Spory na základě odpůrčí žaloby

Spory na základě odpůrčí žaloby (tzv. odpůrčí spory) souvisejí s právní úpravou neplatnosti a neúčinnosti právních úkonů v insolvenčním řízení; tak jsou upraveny v ustanoveních § 231 a násl. IZ, resp. § 235 a násl. IZ. Insolvenční řízení staví na autonomii posuzování neplatnosti insolvenčním soudem, který není vázán rozhodnutím jiného soudu či jiného orgánu, kterým v průběhu insolvenčního řízení došlo ke zjištění neplatnosti právního úkonu týkajícího se majetku nebo závazků dlužníka. V průběhu insolvenčního řízení posoudí neplatnost takového právního úkonu pouze insolvenční soud a dovolat se neplatnosti může bez dalšího i insolvenční správce. Agenda odpůrčích sporů o neúčinných právních úkonech dlužníka patří k jedné z nejdůležitějších agend insolvenčního správce. Neúčinnými právními úkony dlužníka totiž došlo před zahájením insolvenčního řízení ke zkrácení majetkové podstaty, resp. ke snížení její hodnoty. Povinnost sanace tohoto protiprávního stavu za strany insolvenčního správce tak zvyšuje uspokojení pohledávek věřitelů o výtěžek majetkových hodnot, které neúčinnými právními úkony z majetkové podstaty odešly.

Insolvenční zákon považuje za neúčinné takové právní úkony, kterými dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných; a to včetně opomenutí. Neúčinnost dlužníkových právních úkonů se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům. Neúčinností právního úkonu není dotčena jeho platnost; v insolvenčním řízení však dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů náleží do majetkové podstaty (a není-li to možné, musí být poskytnuta rovnocenná náhrada). Povinnost vydat do majetkové podstaty dlužníkovo plnění z neúčinných právních úkonů mají osoby, v jejichž prospěch byl neúčinný právní úkon učiněn nebo které z něho měly prospěch. Vzhledem k tomu, že aktivně legitimovanou osobou k podání dotčených odpůrčích žalob je insolvenční správce, leží v jeho rukou a na jeho odpovědnosti osud těchto majetkových hodnot, které mají sloužit k uspokojení věřitelů.

3.2.5. Spory o náhradu škody vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem

Kozák charakterizuje tuto skupinu incidenčních sporů jako spory o náhradu škody dle ustanovení § 37 IZ; podle této úpravy insolvenční správce odpovídá za škodu nebo jinou újmu, kterou dlužníku, věřitelům, nebo třetím osobám způsobil tím, že při výkonu své funkce porušil povinnosti, které jsou mu uloženy zákonem, nebo rozhodnutím soudu, jakož i tím, že při výkonu funkce nepostupoval s odbornou péčí⁴⁸.

3.2.6. Spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty

Spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty prodejem mimo dražbu byly zařazeny mezi incidenční spory až novelou provedenou zákonem č. 294/2013 Sb. účinnou od 1. 1. 2014. Žalobu lze podat v propadné tříměsíční lhůtě od zveřejnění dotčené smlouvy v insolvenčním rejstříku, přičemž zveřejnění takové smlouvy je pro insolvenčního správce v rámci transparentnosti procesu zpeněžování majetkové podstaty povinné.

3.2.7. Spory o určení, zda tu je či není právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka

Spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení naléhavý právní zájem, byly zařazeny mezi incidenční spory až novelou provedenou zákonem č. 294/2013 Sb. účinnou od 1. 1. 2014, přičemž se jedná o spory ve smyslu ustanovení § 231 odst. 2 IZ.

⁴⁸ Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018, str. 651

3.2.8. Další spory, které zákon označuje jako spory incidenční

Do této závěrečné sběrné skupiny incidenčních sporů patří následující typy sporů:

- spor o majetkovou sankci za excesivně přihlášenou výši pohledávky (dle ustanovení § 178 IZ),
- spor o majetkovou sankci za excesivně (neoprávněně) přihlášené pořadí pohledávky (dle ustanovení § 179 IZ),
- spor o to, zda pohledávka zanikla v průběhu insolvenčního řízení, či zda stále trvá (dle ustanovení § 186 IZ),
- spor o výši, nebo charakteru pohledávky odlišném od oznámení insolvenčního správce (podle ustanovení § 373 odst. 6 IZ, § 385 IZ).

4. Procesní strategie postupu insolvenčního správce v incidenčních sporech

4.1. Incidenční soud, účastníci a další zúčastněné osoby

Jak již bylo řečeno, incidenční spory jsou spory vyvolané insolvenčním řízením a jako takové jsou rozhodovány krajskými soudy jako soudy prvního stupně (věcná příslušnost) jediným soudcem (samosoudcem). Účastníky řízení jsou v incidenčních sporech žalobce a žalovaný, přičemž vedlejší účastenství je v incidenčních sporech přípustné, na rozdíl od samotného insolvenčního řízení. Insolvenční správce může v incidenčním sporu vystupovat jak na straně žalobce (typicky v případě odporového sporu o vykonatelné pohledávce popřené insolvenčním správcem, či ve sporu o odporovatelném právním úkonu dlužníka – viz níže), tak na straně žalovaného (typicky v případě odporového sporu o nevykonatelné pohledávce popřené insolvenčním správcem, či v excindačním sporu o vyloučení věci z majetkové podstaty – viz níže). Vystupovat může ovšem i na straně vedlejšího účastníka (např. vedlejší účastenství v incidenčním sporu vedeném jiným insolvenčním správcem na podporu jeho procesní pozice, pokud má dotčený insolvenční správce zájem na výnosu z jiného insolvenčního řízení do insolvenčního řízení vlastního). Konkrétní procesní pozici insolvenčního správce v daném incidenčním sporu je zapotřebí přizpůsobit konkrétní procesní strategii.

Pro incidenční spory platí shodně jako pro samotné insolvenční řízení pravidlo subsidiárního použití občanského soudního řádu v rozsahu ustanovení týkajících se sporného řízení. V prvním stupni projednává incidenční spory přímo insolvenční soud, jmenovitě senát příslušný pro dotčené insolvenční řízení. Až do účinnosti novely insolvenčního zákona provedené zákonem č. 64/2017 Sb. účinné od 1. 7. 2017 platilo, že výjimečně, jestliže by projednání a rozhodnutí incidenčního sporu v rámci insolvenčního řízení mohlo vést k průtahům v insolvenčním řízení, mohl předseda insolvenčního soudu přikázat takový spor jinému soudci insolvenčního soudu. Od účinnosti této novely platí, že projednání a rozhodnutí jiným soudcem musí být určeno rozvrhem práce. Novelizaci předcházely spory o ústavně konformní výklady tohoto ustanovení, jakož i kárná rozhodnutí Nejvyššího správního soudu majícího v gesci kárnou pravomoc nad soudci.

Z pohledu justiční praxe se jedná o poměrně ožehavé téma, neboť bez uplatnění výjimky z pravidla, že incidenční spory související s konkrétním insolvenčním řízením musí vyřizovat

pouze dotčený insolvenční soudce, by mohlo snadno v praxi dojít k zahlcení konkrétního insolvenčního soudce, který by měl na rozdíl od svých kolegů to „štěstí“, že by mu napadlo komplikovanější insolvenční řízení korporátního dlužníka s několika stovkami, či tisíci přihlášených věřitelů, u jejichž pohledávek by v jednom okamžiku přezkumného jednání došlo např. k popření a vzniku souvisejícího incidenčního sporu v několika stovkách případů. Takový insolvenční soudce by nebyl schopen množství incidenčních sporů vyřešit v rozumném čase, Je proto vhodné, aby existovala zákonná možnost, jak tyto spory distribuovat v rámci příslušného krajského soudu (v rámci solidarity) mezi ostatní insolvenční soudce.

Je pravdou, že otázka distribuce incidenčních sporů mezi jiné než dotčeného soudce insolvenčního senátu, který vede dané insolvenční řízení, vyvolala řadu otázek a kontroverzí, které byl nakonec nucen řešit Ústavní soud. Ten uzavřel, že úprava příkázání incidenčního sporu jinému soudci insolvenčního soudu slouží jako výjimka ze zákonného pravidla jednotnosti insolvenčního řízení před jedním soudem a soudcem a nevyklučuje plně obecná pravidla přidělování věcí podle rozvrhu práce. K příkázání incidenčního sporu tedy může dojít pouze podle pravidel rozvrhu práce. Rozvrh práce musí stanovit jasná a konkrétní pravidla s ohledem na rozhodovací poměry toho kterého insolvenčního soudu. Možnost příkázání incidenčního sporu jinému soudci slouží především pro případy tzv. zastavení nápadu incidenčních sporů soudci, který řeší insolvenční věc, z níž tyto spory vzešly. Příkázání již přiděleného incidenčního sporu jinému soudci (přerozdělení věci) je možné výjimečně, v případech svou závažností srovnatelných s nahrazením soudce podle obecných pravidel zákona o soudech a soudcích (srov. náleží Pl. ÚS 22/16).

Pravidla rozvrhu práce v rámci justice (přidělování konkrétních věcí jednotlivým soudním senátům) však doznala ještě významnějších změn. Od 1. 11. 2019 totiž došlo ke změně zákona č. 6/2002 Sb. o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích). Stalo se tak zákonem č. 296/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Tato novelizace zákona o soudech a soudcích přinesla zavedení tzv. generátoru přidělování (informační systém provozovaný a spravovaný Ministerstvem spravedlnosti a využívající matematického algoritmu a náhodných čísel k zajištění přidělování insolvenčních věcí soudním oddělením podle rozvrhu práce insolvenčního soudu náhodným výběrem bez možnosti ovlivňování přidělování věcí).

Incidenční spory, stejně jako samotné insolvenční řízení, patří k okruhu civilních soudních řízení, ve kterých je oprávněno účastnit se státní zastupitelství (dle § 7a, § 9 a § 96 IZ ve spojení s § 1, § 4 a § 5 zákona č. 283/1993 Sb., zákon o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů). Státní zastupitelství dle svého uvážení vlastním aktem do řízení kdykoliv vstupuje a kdykoliv z něj i vystupuje. Úkolem státního zastupitelství je v tomto případě, stejně jako v ostatních netrestních věcech svěřených mu jinými právními předpisy, zastupovat stát při ochraně veřejného zájmu. Veřejný zájem samotný není pro tyto případy definován ani insolvenčním zákonem, ani samotným zákonem o státním zastupitelství, nicméně insolvenční zákon výslovně stanoví, že státní zastupitelství, které vstoupilo do insolvenčního řízení, nebo do incidenčního sporu, může podat opravný prostředek, kdykoliv je to přípustné (u jakéhokoliv jiného účastníka). V praxi tak účast státního zastupitelství není v insolvenčním řízení raritou a obvykle, pokud už se státní zastupitelství účastní v insolvenčním řízení, účastní se zároveň i v incidenčních sporech, které jsou pro samotné insolvenční řízení významné.

Z povahy trestního řízení zcela nesporně vyplývá, že na jeho průběh nemá a nemůže mít vliv jakékoliv rozhodnutí učiněné v rámci civilního insolvenčního řízení. Na druhé straně účast státního zastupitelství a podněty, které může státní zastupitelství dodat kontrolním mechanismům insolvenčního řízení, tj. zejména insolvenčnímu správci a insolvenčnímu soudu, mohou a v praxi často jsou podkladem pro konkrétní rozhodování a postupy. Státní zastupitelství tak ze své činnosti může získat důležité poznatky pro přezkum pohledávek věřitelů a upozornit na případné pochybnosti, či důvody pro popření konkrétních pohledávek. V rámci incidenčních sporů pak může poskytnout důležité informace, či důkazy na podporu důvodného popěrného úkonu insolvenčního správce, přičemž totéž platí i zejména pro odpůřčí spory (§ 235 a násl. IZ). Z pohledu procesní strategie insolvenčního správce v incidenčních sporech se vyplatí mít státního zástupce, když kvůli ničemu jinému, tak kvůli možnosti využití autority, kterou státní zastupitelství bez diskuse disponuje, na podporu svého procesního postavení. V případě, že se státní zástupce neúčastní incidenčního sporu z vlastní iniciativy, nic nebrání insolvenčnímu správci, aby o účast státního zástupce podporujícího ho v řízení požádal. Taková žádost adresovaná na příslušné státní zastupitelství samozřejmě není nároková a nemá ani formalizovanou procesní podobu. Je záhodno řádně žádost odůvodnit; a to zejména důrazem na ochranu veřejného zájmu v daném incidenčním sporu. Veřejný zájem zajisté může být i dodržení základní zásady insolvenčního řízení spočívající v tom, že společným zájmem věřitelů je zájem nadřazený jejich jednotlivým zájmům, je-li jeho cílem, aby zvolený způsob řešení úpadku byl pro ně spravedlivý a výnosnější než ostatní způsoby řešení úpadku (§ 2 písm. j) IZ).

V incidenčních sporech (shodně jako v insolvenčním řízení samotném) jedná a rozhoduje v prvním stupni samosoudce (tj. jediný soudce, nikoliv, jak je někdy mylně laicky chápáno soudce, který soudí sám sebe), který může pověřit výkonem činnosti v insolvenčním řízení vyššího soudního úředníka) § 11 písm. m) zákona č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů). V incidenčních sporech rozhoduje soudce, který rozhoduje i v samotném insolvenčním řízení (kromě výjimek stanovených rozvrhem práce viz shora). Vyšší soudní úředník se při svém rozhodování pohybuje striktně v rámci své delegace učiněné pověřením soudce insolvenčního soudu a zákonnými omezeními. Přiměřeně se této právní úpravy použije pro asistenty soudců. Je třeba připomenout, že insolvenční senáty (rozhodující i incidenční spory) jsou personálně vybaveny vyššími soudními úředníky a asistenty soudců, což na úrovni krajských soudů není v jiných soudních agendách zvykem. Toto privilegium zcela logicky vyplývá ze zvýšené náročnosti a hlavně rozsahu agendy insolvenčních řízení ve srovnání s jinými soudními agendami. Které jiné soudní řízení může mít několik desítek, stovek, či v krajním případě i tisíců účastníků (věřitelů)?

Co se týče škály opravných prostředků v insolvenčním řízení a incidenčních sporech, sluší se připomenout určitou zvláštnost, založenou nálezem Pl. ÚS 31/10. Týká se opravného prostředku v podobě námitky. Rozhodnutí vydaná v rámci insolvenčního řízení nebo soudního řízení o incidenčním sporu vyšším soudním úředníkem nebo asistentem soudce lze napadnout opravným prostředkem - tzv. námitkou. Tou lze napadnout také rozhodnutí, proti němuž nelze podat odvolání, tj. např. rozhodnutí vydané v rámci dohlédací činnosti insolvenčního soudu, u kterého je odvolání vyloučeno. Jde o reakci na nález Ústavního soudu, kterým bylo ke dni 31. 12. 2013 zrušeno § 11 zákona o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství v tehdy platném znění. Účastníci insolvenčního řízení a souvisejících incidenčních sporů tak dostali další možnost dovolat se revize přezkumu rozhodnutí insolvenčního soudu prvého stupně formou legitimního opravného prostředku. O včasných a řádných námitkách rozhodne samosoudce, který rozhodnutí vydané vyšším soudním úředníkem bez jednání potvrdí nebo změní. Proti rozhodnutí samosoudce o námitkách, o odmítnutí námitek nebo o zastavení námitkového řízení není odvolání přípustné. Doručené rozhodnutí vyššího soudního úředníka nebo asistenta soudce, proti kterému již není možné podat námitky, je v

právní moci. Na řízení o námitkách se použijí ustanovení občanského soudního řádu upravující odvolání⁴⁹.

Další specialitou insolvenčního zákona, kterou je možné vztahovat i na incidenční spory, je zákonné právo zastoupení dlužníkovy zaměstnance odborovou organizací v insolvenčním řízení a v incidenčních sporech, jde-li o uplatňování jeho pracovněprávních pohledávek. Vztah dlužníkovy zaměstnance a odborové organizace není nijak blíže limitován, tudíž se může jednat o odborovou organizaci, která ani nepůsobí u dlužníka, či dokonce které ani není dlužníkuv zaměstnanec členem (§ 20 odst. 2 IZ). Navázání dobrých vztahů a spolupráce s odborovými organizacemi by mělo hrát významnou roli v koncepci procesní strategie insolvenčního správce, neboť odbory, pokud insolvenčního správce procesně podporují, mohou mít významný psychologický vliv na ostatní procesní subjekty.

Jak již bylo zmíněno, zahájení insolvenčního řízení představuje určitý transformační předěl pro podobu možností uplatňování majetkových nároků. V době předinsolvenční disponuje věřitel neuhrazené splatné pohledávky možností jejího vymáhání soudní cestou; konkrétně cestou nalézacího soudního řízení ústícího ve vydání exekučního titulu, který je následně možné vymáhat individuální cestou ve vykonávacím řízení, tj. formou exekuce, či výkonu rozhodnutí. Zahájení insolvenčního řízení s sebou nese transformaci možných instrumentů v tom smyslu, že po jeho zahájení již nelze pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty uplatnit nalézací žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou. Na toto pravidlo plynule navazuje další, stanovící, že v době trvání účinků rozhodnutí o úpadku nelze zahájit soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nejde-li o incidenční spory. Z uvedeného plyne, že odporový incidenční spor je jednak možností obrany proti popření, ale zároveň jedinou možností, jak vzhledem k učiněnému popěrnému úkonu vůbec pokračovat ve vymáhání pohledávky věřitelem.

Mezi subjekty participujícími různou měrou na incidenčním sporu vznikají z povahy věci interakce. Ty nemají pouze procesní, ale rovněž společenské a psychologické konotace. Tento aspekt by v žádném případě neměl insolvenční správce opomíjet při přípravě své konkrétní procesní strategie pro daný spor. Insolvenční správce by si na počátku incidenčního sporu měl ukotvit svůj osobní a osobnostní přístup k věci, přičemž přirozeným bude, pokud tento přístup bude co nejvíce konvenovat jeho autentickému osobnostnímu profilu. Jedná se však přece jen

⁴⁹ Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018

o procesní strategii, jejímž hlavním cílem je úspěch ve sporu, nikoliv seberealizace. Rozehnal ohledně strategie advokáta (příbuzná profese) pro civilní proces uvádí, že rozumná a účelná konfrontačnost, útočnost, ale i agresivita v mezích zákona a etiky je přípustná. Advokát musí vyjadřovat respekt k soudci, udržovat si patřičný odstup a jednat zdvořile a formálně. To vyžaduje mimo jiné, aby byl soudce oslovován „*pane předsedo*“ a aby advokát důsledně vstával při projevu k soudci⁵⁰. S tímto naprosto souhlasím a musím konstatovat, že v soudní síni je ze strany soudkyň a soudců takový respekt kvitován, přičemž je často znát rozdíl mezi insolvenčním správcem, který je zároveň advokátem a má tato pravidla plně osvojená jak teoreticky, tak i prakticky.

Rozehnal dále pokračuje i potřebou vybudování vztahu mezi advokátem a soudcem v civilním řízení. Podle něj činí soudci svá rozhodnutí v soudní síni stejně, jako se rozhodují v běžném životě. Začínají si tvořit názor okamžitě, ještě předtím, než slyší jediné slovo advokátů, nebo jejich klientů. Rozhodnutí soudce tak nevychází ze závěrečného, dramatického návrhu, ale ze stovek malých, ale někdy i velkých událostí, které se stanou v průběhu soudního řízení. Právní zástupce, který si získá důvěru soudce, je ten, který energicky a horlivě bojuje za práva svého klienta, a přitom se pohybuje v mezích zákona. Nejlepší dojem vytváření advokáti, kteří jednájí a působí jako dobře připravení a znalí věci, umí dobře komunikovat a vykazují oddanost klientovi v mezích zákona. Nejméně přijatelná jsou zbytečná teatrální gesta a nedostatečná příprava, která je výrazem nerespektování pracovního vytížení soudce, účastníka a právního zástupce protistrany⁵¹. Za klíčový prvek ve vztahu insolvenčního správce a soudce považují respekt (pokud možno vzájemný). Není žádnou slabostí, či přehnanou submisivitou, přijetí skutečnosti, že soudce je pánem incidenčního sporu (jakož i civilního procesu *in genere*), neboť je holým faktem, že právě on reprezentuje instituci nadanou právním řádem rozhodovací pravomocí. Respekt spočívá mimo jiné i v aplikaci společenských norem zdvořilosti, v dochvilnosti, ale i v dodržení pravidel konverzace, spočívajících v neskákání do řeči. Může se to zdát banalitou, ale opakovaně jsem byl v praxi svědkem extrémní eskalace konfliktu v soudní síni, odstartované právě skákáním do řeči, který občas skončil pokutou, či dokonce i pláčem. Pravidla slušného chování se zkrátka vyplatí vždy a všude. Sám jsem si svůj vztah k soudkyním a soudcům obecně nastavil v průběhu své praxe jako vztah ke vzdálenému příbuznému, o kterém si sice mohu myslet, co chci, některého mohu mít rád více, některého méně, ale jelikož je členem rodiny, tak ho prostě (minimálně formálně) budu respektovat a tento

⁵⁰ Rozehnal, A. *Strategie civilního procesu*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 258 s.

⁵¹ Rozehnal, A. *Strategie civilního procesu*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 258 s.

respekt budu dávat i najevo navenek. Rozehnal částečně mírní svá slova o přípustné asertivitě a agresivitě, když doplňuje, že advokát v případě otevřeného nepřátelství soudce musí potlačit svoje osobní postoje a neoplácet stejnou mincí, protože takový souboj je soubojem nerovným a advokát nemá šanci ho vyhrát. Soudce je pro žalobce, či žalovaného v postavení Boha ve vztahu k jeho životu, majetku nebo dětem. Žádný prezident, ministr, poslanec, nebo senátor nemá nad osobou, která se octne vpřed soudem, takovou moc, jako soudce, který rozhoduje daný případ. Toto vše je potřeba ze strany insolvenčního správce zohlednit při přípravě procesní strategie pro incidenční spor.

4.2. Žalobní struktura a důkazní prostředky

Incidenční spor se projedná a rozhodne na návrh oprávněné osoby (má povahu žaloby) podaný v rámci insolvenčního řízení u insolvenčního soudu. Proto procesní strategie insolvenčního správce, má – li být v daném incidenčním sporu v postavení žalobce, začíná právě přípravou žaloby jako takové. Z nutnosti subsidiárního použití občanského soudního řádu plyne, že ze žaloby musí být patrné, kterému soudu je určena, kdo ji podává, které věci se týká a co sleduje, dále musí obsahovat jméno, příjmení, bydliště účastníků, popř. rodná čísla nebo identifikační čísla účastníků (obchodní firmu nebo název a sídlo právnické osoby, identifikační číslo, označení státu a příslušné organizační složky státu, která za stát před soudem vystupuje), popřípadě též jejich zástupců (žalobní rubrika), vyličení rozhodujících skutečností (břemeno tvrzení), označení důkazů (břemeno důkazní), jichž se žalobce dovolává, a musí být z něj patrné, čeho se žalobce domáhá (žalobní petit).

Incidenční spory jsou v insolvenčním rejstříku vedeny v rámci insolvenčního spisu v oddíle C pod spisovými značkami samostatného rejstříku ICm, přičemž spisové značky rejstříku ICm jsou generovány obdobně jako spisové značky insolvenčního řízení. Při zahájení incidenčního sporu soud nejprve zkoumá, zda žaloba obsahuje základní náležitosti, je srozumitelná a určitá. Není-li přes výzvu soudu žaloba řádně opravena nebo doplněna a v řízení nelze pro tento nedostatek pokračovat, soud usnesením žalobu odmítne. V případě splnění základních požadavků na obsah žaloby soud dále zkoumá, zda jsou splněny podmínky řízení a zda byly odstraněny případné vady v žalobě. V případě nedostatku podmínky řízení, který nelze odstranit, nebo který se nepodařilo odstranit, soud incidenční řízení zastaví, čímž je toto řízení skončeno (překážka litispendence, překážka *rei iudicata* apod.). V případě, že je incidenční žaloba projednatelná, soud připraví jednání tak, aby bylo možné věc rozhodnout zpravidla při jediném jednání. Za tímto účelem vyzve žalovaného, popřípadě ostatní účastníky (vedlejší účastník, státní zastupitelství), aby se ve věci písemně vyjádřili a aby soudu předložili listinné důkazy, jichž se dovolávají. Příprava jednání se děje předběžným vyhodnocením žaloby, jejího obsahu a předložených důkazů ze strany soudu a následnou písemnou komunikací s účastníky. Cílem je, aby soud shromáždil zásadní tvrzení stran, jejich vzájemná vyjádření (včetně prvotních replik (tj. vyjádření k vyjádření)) a návrhy důkazů ještě předtím, než ve věci nařídí ústní jednání. Pouze takto se může podařit věc skutečně na prvním ústním jednání rozhodnout,

což se v praxi i často děje (zejména u skutkově méně komplikovaných věcí, kde řešení sporu závisí čistě na řešení právní otázky).

Od 1. 9. 2012, kdy nabyl účinnosti zákon o mediaci, může soud nařídit účastníkům pokus o vyřešení sporu mediací. Účastník nemůže bez dalšího tento pokus odmítnout (prakticky tak ovšem může učinit tak, že se nedohodne s mediátorem na smlouvě o provedení mediace), není však ničím nucen k přijetí jakéhokoliv řešení, které mediátor navrhne.

Z praxe mám osobní zkušenost s mediacemi, které nevedly k žádnému jinému výsledku než ztrátě času, jakož i s mediacemi, kde se během krátkého prvního setkání s mediátorem podařilo dosáhnout dohody na textu smíru, který byl vzápětí předložen soudu ke schválení (soudní smír v odporovém incidenčním sporu podléhá navíc schválení věřitelským výborem).

Soud je také oprávněn v rámci přípravy vyžádat si od orgánů veřejné moci zprávy o skutečnostech, které mají význam pro řízení a rozhodnutí, jakož i v rámci přípravy ustanovit znalce, což se však v této fázi bez návrhu stran děje zcela výjimečně. Co se role a významu znaleckého posudku v incidenčních sporech (a civilních sporech obecně) týče, je dobré připomenout, že situace se významně změnila od 1. 9. 2011, kdy novela občanského soudního řádu umožnila předkládání vlastních znaleckých posudků objednaných stranami (§ 127a OSŘ ve znění od 1. 9. 2011). Strany si tak mohou zadat a nechat zpracovat znalecký posudek jimi zvoleným znalcem, či znaleckým ústavem a v případě, že takový znalecký posudek bude mít všechny náležitosti a bude obsahovat doložku znalce o tom, že si je vědom následků vědomě nepravdivého znaleckého posudku, je soud povinen s takovým znaleckým posudkem v rámci dokazování nakládat tak, jako by se jednalo o znalecký posudek vyžádaný soudem, včetně možnosti znalce předem nahlédnout do spisu.

V praxi je této možnosti zhusta využíváno a často dochází i ke konfrontaci dvou (či více) znaleckých posudků předložených stranami, včetně výsledků těchto znalců. Role soudem ustanoveného znalce se v takové situaci může stát pomyslným jazýčkem na vahách, neboť často v případě rozporů v znaleckých posudcích předložených stranami ustanoví soud znalce k podání revizního posudku na znalecké posudky předložené stranami, nebo prostě na zodpovězení shodného znaleckého úkolu.

Znalci při oceňování majetku postupují podle zvláštního právního předpisu – zákona o oceňování majetku. Znalecký posudek je významným důkazem v soudním sporu a často se bez něj dokazování neobejde. Znalec totiž může posuzovat otázky, k jejichž posouzení není soud kvalifikován.

V případě incidenčních sporů se jedná zejména o otázky ocenění majetku. U nejběžnějšího oceňovaného majetku – nemovitostí – používají znalci zpravidla kombinaci tří metod ocenění – metody nákladové, výnosové a srovnávací. U ocenění podniku pak zpravidla nejčastěji metodu *Discounted Cash Flow (DCF)*, či její modifikace. Běžně jsou dále oceňovány pohledávky, duševní vlastnictví apod. V odporových sporech má znalecké zkoumání význam např. při zjišťování skutečné ceny plnění poskytnutého popřeným věřitelem dlužníkovi. Zásadní význam mají znalecké posudky v odpůrčích sporech při posuzování, zda dlužník obdržel z napadené transakce přiměřené protiplnění.

Z pohledu procesní strategie insolvenčního správce v incidenčním sporu má zásadní význam i výsledek znalce poté, co předložil do řízení svůj znalecký posudek. Soud obvykle považuje za věrohodnější ten ze znaleckých posudků, který je lépe obhájen znalcem v rámci jeho výslechu. Z tohoto pohledu je tedy zásadní i konstrukce otázek kladených znalcům ze strany účastníků řízení.

Z institutů občanského soudního řádu má soud k dispozici v rámci incidenčních sporů zejména možnost využití tzv. kvalifikované výzvy (§ 114b OSŘ), kterou může soud žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení. K podání vyjádření soud určí lhůtu, která nesmí být kratší než 30 dnů od doručení usnesení. Následkem nesplnění kvalifikované výzvy je domněnka uznání nároku.

Tento institut byl po svém zavedení kritizován některými procesualisty proto, že zavádí formální prvky, umožňuje rozhodnout ve věci bez dokazování a bez zjišťování skutkového stavu věci; a to nekoncepčně a v rozporu se základními východisky civilního procesu⁵². V justiční praxi však tento institut urychlující projednání věci velmi rychle zdomácněl a používá se opravdu často. Kouzlo kvalifikované výzvy spočívá v tom, že namísto prosté výzvy, nebo v případě, že jí nebylo účastníkem vyhověno, může soudce žalovanému uložit usnesením, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení. Pokud žalovaný ani kvalifikované výzvě nevyhoví, popř. zmešká lhůtu k jejímu splnění (nesmí být

⁵² Králík, M., Vašíček, J. In: Lavický, P. a kol. *Občanský soudní řád. Praktický komentář*. Praha, Wolters Kluwer, 2016

kratší než 30 dnů od doručení usnesení), nastupuje poměrně drastická sankce v podobě fikce uznání žalovaného nároku⁵³ resultující následně ve vydání rozsudku pro uznání (§ 153a OSŘ), tj. v prohru žalovaného ve sporu bez provedení dokazování a možnosti jeho obrany ve skutkové rovině. Rovněž možnosti obrany v rovině procesní jsou dramaticky omezeny, když proti rozsudku pro uznání je možné podat odvolání pouze v případě, že nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, nebo v případě nesplnění samotných podmínek pro vydání rozsudku pro uznání. Jedná se tak o poměrně silný motiv pro aktivitu žalovaného v řízení. V pozici žalovaného je tudíž zapotřebí zajistit bezproblémové doručování písemností od soudu, přičemž v pozici žalovaného se může ocitnout každý, insolvenční správce navíc z povahy jeho funkce mnohem pravděpodobněji a častěji než jiná osoba. Jelikož má insolvenční správce ze zákona zřízenou datovou schránku, spočívá zajištění řádného komunikačního kanálu se soudem právě v zajištění řádného zjišťování doručených podání do datové schránky. Je třeba mít dále na paměti, že rovněž pro datové schránky platí fikce doručení, neboť nevyzvedne-li si adresát písemnost ve lhůtě 10 dnů ode dne, kdy byla připravena k vyzvednutí, považuje se písemnost posledním dnem této lhůty za doručenou, i když se adresát o uložení nedozvěděl (§ 49 odst. 4 OSŘ).

Ani fikce doručení do datové schránky nepůsobí tak dogmaticky, jak by se mohlo zdát. Osoba, pro niž byla datová schránka zřízena, může žádat o určení neúčinnosti doručení fikcí. Pravidla a podmínky určují jednotlivé procesní předpisy; např. podle správního řádu je nutné prokázat, že si adresát pro dočasnou nepřítomnost nebo z jiného vážného důvodu nemohl bez svého zavinění datovou zprávu v desetidenní lhůtě vyzvednout. Odůvodněnost neúčinnosti doručení datové zprávy může být opřena např. o skutečnost, že byl adresát hospitalizován a neměl tak možnost se do datové schránky přihlásit. S doručením fikcí počítá též občanský soudní řád a trestní řád. Fikcí může být doručena celá řada dokumentů se zásadním dopadem do adresátovy právní sféry, a to i v případě, že je náhradní doručení v případě poštovní zásilky vyloučeno. Jde např. o kvalifikovanou výzvu či předvolání k přípravnému jednání dle občanského soudního řádu, fikcí je možné doručit také rozsudek v civilní věci. Na druhé straně některá jiná rozhodnutí, jako je např. platební rozkaz, usnesení o zahájení trestního stíhání či rozsudek v trestní věci však doručit fikcí nelze. Vodítkem je přitom vždy text zákona⁵⁴.

⁵³ Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2011, sen. zn. IV. ÚS 3355/10

⁵⁴ Rücklová (Švandelíková), K. *Fikce doručení do datové schránky. Právní prostor*. [online]. [cit. 2021-08-26]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/h-fikce-doruceni-do-datove-schranky>

Vzhledem ke shora uvedenému je tedy zřejmé, že z pohledu povinnosti předcházení škodám, jakož i z pohledu odborné péče je zapotřebí, aby insolvenční správce řádně přebíral dokumenty doručované do jeho datové schránky a aby řádně zaznamenával lhůty a své procesní povinnosti v těchto lhůtách plnil. Frekvence vybírání dokumentů z datové schránky záleží na každém insolvenčním správci, ale pokud se tak bude dít denně, zajisté to ničemu neuškodí.

Další procesním institutem využitelným v incidenčních sporech je i nařízení tzv. přípravného jednání (§ 114c OSŘ). To je konáno za situace, kdy samotné ústní jednání nebylo možné připravit k nařízení (a rozhodnutí věci) cestou výzev. Předmětem přípravného jednání je zejména zjištění, zda jsou splněny podmínky řízení, doplnění tvrzení účastníků o skutečnostech rozhodných pro věc a návrhů na provedení důkazů k jejich prokázání, pokus o smírné vyřešení věci apod.

4.3. Koncentrace řízení a jednání ve věci

Shora uvedené instituty úzce souvisí s institutem dalším ovládajícím rovněž incidenční spory a tím je koncentrace řízení (§ 118b OSŘ). Zohlednění tohoto prvku incidenčního sporu je důležitou součástí strategie insolvenčního správce, neboť jeho zanedbání může mít fatální procesní následky. Institut koncentrace řízení (i zásada) spočívá v tom, že účastníci mohou uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání (resp. přípravného jednání), popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení a k podání návrhů na provedení důkazů. Později uplatněná tvrzení a důkazní návrhy již nesmí být soudem zohledněny s výjimkou skutečností nebo důkazů, jimiž má být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků, které nastaly po prvním jednání (resp. přípravném jednání) nebo které účastník nemohl bez své viny včas uvést. Možnost uvádět tvrzení a navrhopvat k jejich prokázání důkazy, tedy možnost uspět ve sporu, je tak limitována na počáteční fázi soudního sporu (včetně incidenčního sporu).

S účinností od 1. 7. 2009 pravidla koncentrace velmi výrazně zpřísnila směrem k „počátku řízení“ formou zákonného nastoupení účinků koncentrace řízení bez ohledu na procesní aktivitu účastníka a s rolí předsedy senátu v zásadě se omezující na splnění odpovídající poučovací povinnosti. Jedním z důvodů zavedení této zpřísněné podoby koncentrace byl závěr o malém využívání návrhové koncentrace řízení, což do značné míry odpovídalo praktickým zkušenostem snad i z obavy, že důsledky koncentrace řízení na návrh účastníka znamenají i pro něj povinnost uvést všechny rozhodné skutečnosti a označit důkazy ve stanovené lhůtě⁵⁵.

Je tedy zřejmé, že účastníci předvolaní k jednání (resp. přípravnému jednání) by se měli k soudu dostavit připravení. Především jejich tvrzení, za pomoci kterých hodlají ve sporu uspět, by měl soud již znát z jejich předchozích podání (ať už se jedná o žalobcovu žalobu, či o vyjádření k žalobě ze strany žalovaného). Je však třeba být ve střehu zejména i v průběhu prvního jednání (resp. přípravného jednání). Z dodatečných přednesů protistrany, jakož i ze sdělení soudu k věci, je možné získat namísto poznatky o případném budoucím nepříznivém vývoji sporu a v běžící koncentrační lhůtě reagovat. Pokud je účastník schopen doplnit přímo na místě žalobní, či obranná tvrzení, je zapotřebí to udělat. Pokud má s sebou i eventuální důkazní prostředky, pak je může označit a založit do spisu. Důvody proč tak doposud neučinil, mohou být různé.

⁵⁵ Králík, M., Vašíček, J. In: Lavický, P. a kol. *Občanský soudní řád. Praktický komentář*. Praha, Wolters Kluwer, 2016

Mohl je např. považovat za nadbytečné, ale vývoj prvního jednání ve věci jej může přesvědčit o opaku. Z tohoto důvodu je vhodné mít případná dodatečná tvrzení a důkazní návrhy připravené do rezervy. Může samozřejmě nastat i situace, že je účastník na místě schopen reagovat co do tvrzení, nikoliv však předložit dotčené důkazy. Taková situace nepředstavuje problém, důkazy stačí v koncentrační lhůtě označit a jejich doložení je možné učinit *ex post*.

Procesní strategie insolvenčního správce v incidenčním sporu musí být koncipována i s ohledem na možné krizové situace, kdy nebude schopen důkazy na místě ani označit, resp. kdy bude potřebovat provést konzultaci, či hledat nikoliv v incidenčním, ale přímo v insolvenčním spisu, který nemá při sobě. Vybavení některých soudních síní a přístup některých soudců (včetně těch incidenčních) dnes umožňuje provádění důkazů v digitalizované podobě jejich zobrazením pro účastníky a soud na video obrazovce. Rovněž tak je technicky možné prohlížet prostřednictvím internetu insolvenční rejstřík a v něm zveřejněné dokumenty. Z povahy insolvenčního rejstříku plyne, že jsou (až na anonymizované výjimky) zveřejněny veškeré dokumenty, které byly zaslány insolvenčnímu soudu spolu s podáními procesních subjektů insolvenčního řízení. Přesto však může insolvenční správce potřebovat nahlédnout i do dokumentů nezveřejněných v insolvenčním rejstříku, tedy takových, které doposud nebyly součástí procesních podání a ty se mohou nacházet toliko v pomocných spisech vedených pro dané insolvenční řízení kanceláří insolvenčního správce. Takovou situaci nelze zdánlivě na místě vyřešit. Insolvenční správce tedy musí být připraven využít možnosti požádat o poskytnutí dodatečné koncentrační lhůty, která nesmí být delší než 30 dnů a soud ji poskytne z důležitých důvodů na žádost účastníka (§ 118b odst. 1 OSŘ ve spojení s § 114c odst. 4 OSŘ). Jako účastník ve své procesní strategii prostě nesmí zůstat pasivní. Rovněž výklad pojmu označení důkazů může být chápán širěji. Pokud chci např. k prokázání pohledávky označit nad rámec již uvedené smlouvy jako podpůrný důkaz např. účetní doklad v podobě faktury⁵⁶, mohu tak učinit označením faktury jejím číslem, popisem fakturované částky, výší fakturované částky, datem vystavení faktury a datem její splatnosti. Toto by se patrně neobešlo bez toho, aby účastník měl buď přímo takovou fakturu u sebe, nebo alespoň aby měl u sebe dokument takovou fakturu zmiňující (seznam faktur, saldo odběratele apod.). Pokud není k dispozici na místě ani jedno z toho a soud není nakloněn k poskytnutí dodatečné koncentrační lhůty, nic nebrání tomu, označit takovou fakturu (která se nachází v místě uložení účetnictví) např. jako účetní doklad vystavený dlužníkem, svědčící o fakturaci plnění náležejícího za poskytnuté

⁵⁶ Faktura vydaná či přijatá je prvotním účetním dokladem, který nepředstavuje právní titul pohledávky. Může však sloužit jako podpůrný důkaz, který hodnocen každý jednotlivě, jakož i ve vzájemné souvislosti s ostatními důkazy (§ 132 OSŘ) může sloužit k prokázání nároku v soudním řízení.

služby dlužníkem, z nichž plyne pohledávka dlužníka za protistranou v souvislosti s konkrétní smlouvou o dílo, která se již ve spise o incidenčním sporu nachází. Podle mého soudu by se jednalo o způsobilé označení důkazu v rámci koncentrační lhůty.

V rámci incidenčních sporů je soud vázán rovněž poučovací povinností vůči účastníkům řízení (§ 118a a § 119a OSŘ). Na začátku jednání, či v jeho průběhu tak soud poučí účastníky o potřebě doplnění tvrzení, pokud má za to, že účastník nevyličil všechny rozhodné skutečnosti nebo že je uvedl neúplně. Rovněž zjistí-li soud, že účastník dosud nenavrhł důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil. Pokud není účastník zastoupen advokátem, poučuje jej soud rovněž o jeho jiných procesních právech a povinnostech. Jedná se o procesní poučení, přičemž hmotně právní poučení není soud povinen, ale ani oprávněn poskytovat, byť se tak někdy děje. Soud v takovém případě totiž pomáhá jedné ze stran sporu, přičemž tyto strany jsou v antagonistickém postavení. Zvýhodnění jedné z nich tudíž není možné z pohledu nutnosti zachování práva na spravedlivý proces. Ve sporném řízení totiž není prakticky možné pomáhat žalobci, aniž by tím bylo ublíženo žalovanému a naopak, neboť vyhrát může pouze jeden a ve sporném řízení neplatí heslo barona Pierra de Coubertina, že: „*Není důležité vyhrát, ale zúčastnit se.*“.

Před vyhlášením rozhodnutí pak je soud povinen opětovně poučit účastníky, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a že důkazy musí být označeny dříve, než ve věci vyhlásí rozhodnutí, neboť později uplatněné skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za limitovaných podmínek. Následně pak mají účastníci možnost učinit poslední krok v prvostupňové části řízení; a to shrnout své návrhy a vyjádřit se k dokazování a ke skutkové a k právní stránce věci (tzv. závěrečný návrh). Procesní poučení se poskytuje prakticky vždy v okamžiku, kdy soud vyhlásí, že se dokazování končí.

Pro procesní strategii insolvenčního správce v incidenčním sporu platí totéž, co obecně pro strategii ve sporném řízení. Tedy že je dobré nechat si trumfy nakonec. Pokud (a u nezkušených účastníků, jakož i nezkušených právních zástupců k tomu často dochází) budu na slabiny protistrany upozorňovat příliš brzy, dám tím protistraně šanci nedostatky, či vlastní chyby zhojit. Pokud tedy např. již v průběhu dokazování, kdy má každý účastník právo vyjádřit se k provedeným důkazům protistrany, budu upozorňovat na skutečnost, že protistrana doposud neprokázala existenci tvrzeného nároku, tj. budu např. upozorňovat na to, že protistrana sice předložením úvěrové smlouvy prokázala vznik právního vztahu, avšak neprokázala vznik pohledávky na vrácení poskytnutých finančních prostředků, když neprokázala skutečné poskytnutí úvěru, protistrana dostane šanci navrhnout (ovšem pouze v limitech zákonné

koncentrace řízení) a předložit např. výpis z bankovního účtu svědčící o převedení příslušné částky. Taková procesní strategie by jistě nebyla tou optimální. Pokud však přijdu s tímto trumfem až ve svém závěrečném návrhu, který navíc žalovaný přednáší až po žalobci (a repliky, či dupliky k závěrečnému návrhu se často nepřipouští), nebude již protistrana schopna reagovat. Je ovšem dobré upozornit na skutečnost, že (pokud to není v rozporu s pravidlem koncentrace řízení), není dle mého názoru vyloučeno, aby účastník navrhl provedení důkazu až v rámci svého závěrečného návrhu, byť by to znamenalo nutnost znovu otevřít dokazování a přineslo by to nelibost soudu. Takto vyneseny trumf by byl skutečnou červenou sedmou nakonec, neboť protistrana by již nebyla schopna zareagovat.

Velmi užitečným, byť v praxi poměrně málo využívaným (většinou pouze zkušenými litigačními advokáty) je institut tzv. předběžného právního názoru soudu⁵⁷ a možnost jeho vyžádání si. Občanský soudní řád (subsidiárně použitelný dle § 7 IZ i pro incidenční spory) totiž stanoví, že má-li soud za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkovy právního názoru, vyzve jej, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností (§ 118a odst. 2 OSŘ). Pokud se tak stane aktivně ze strany soudu, je věc jednoduchá. Účastník si však může v průběhu soudního sporu otestovat svoji pozici sám. Vhodné je to zejména v situaci, kdy si není jist, zda je zapotřebí navrhnout ještě další důkazní prostředky. V takovém případě nic nebrání tomu, aby požádal soud o sdělení jeho předběžného právního názoru. Obvykle soudci odpovídají tím, že přece nebudou dopředu sdělovat výsledek sporu, či jej jakkoliv předjímat. Pokud však účastník odkáže přímo na § 118a odst. 2 OSŘ s tím, že případné odmítnutí požaduje zaprotokolovat, obvykle soud nějaký předběžný závěr vyjví. Pokud totiž např. soud nemá za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle žalobcova právního názoru, pak patrně, pokud nedojde ke změně situace v dalším dokazování, bude žalobě vyhověno. Vhodně načasovaný dotaz na předběžný právní názor soudu by tedy měl být rovněž součástí procesní strategie insolvenčního správce pro incidenční spory. Avšak při tomto typu dotazů je potřeba postupovat diplomaticky, aby na sebe účastník případně nepřivolal hněv soudu a nezpůsobil si více škody než užitku. Na druhé straně však správný a spravedlivý soudce rozhoduje spor podle svého nejlepšího vědomí (právního) a svědomí (morálního) bez ohledu na to, jak moc mu účastníci sporu mohou být nesympatičtí. Konečně

⁵⁷ Z rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 25 Cdo 5162/2008: „...poučovací povinnost soudu (...) dopadá pouze na případy, kdy je pro uplatnění odlišného právního názoru soudu zapotřebí dát účastníkovi prostor k doplnění skutkového vyličení...“

ani sdělení předběžného právní názoru nepředstavuje neomezenou poučovací povinnost soudu, ale je limitované svými předpoklady.

Z pohledu účastníků incidenčního sporu, jakož i z pohledu soudních sporů obecně je tedy pro úspěšnou procesní strategii zcela zásadní osvojit si a uplatňovat vhodnou litigační strategii a taktiku, tj. být vždy dobře připraven na soudní rok, včas reagovat na veškeré soudní výzvy a lhůty, mít na paměti koncentraci řízení, dobře načasovat uplatnění břemene tvrzení a břemene důkazního (tj. přijít s tvrzením a důkazním návrhem nikoliv pouze včas, ale v pravý okamžik).

Jednání v incidenčních sporech, stejně jako v občanském soudním řízení obecně, je veřejné. Někdy není od věci, když účastník přivede s sebou i veřejnost, která se jednak může sama něčemu přiučit a jejíž přítomnost dodává některým jednáním potřebou důstojnost a objektivizační prvek. Je však třeba mít na paměti, že osoba, která by měla být navržena jako svědek v daném řízení, by se předchozí svou účastí u jednání z této pozice diskvalifikovala. Osobou, která zahajuje, řídí a končí jednání, uděluje a odnímá slovo, provádí dokazování, činí vhodná opatření, aby se zajistilo splnění účelu jednání, a vyhlašuje rozhodnutí, je předseda senátu (i v případě jednočlenného senátu, kde zasedá pouze samosoudce, je nazýván předsedou (senátu) a je záhodno jej takto titulovat jak při oslovení, tak při referenci).

Při této příležitosti je vhodné si připomenout základní „etiketu vystupování v soudní síni“⁵⁸, neboť ze strany laiků i zapomětlivých profesionálů dochází často k trapným *faux pas*. Základní pravidla jsou tedy následující:

- při příchodu nebo odchodu senátu (samosoudce) povstanou osoby přítomné v jednacím síni,
- k senátu (samosoudci) se mluví jen ve stoje. Předseda senátu (samosoudce) však může dovolit osobám, jejichž věk nebo zdravotní stav to odůvodňuje, aby při přednesech i výpovědi seděly,
- ve stoje vyslechnou všichni přítomní, včetně soudních osob, vyhlášení výroku rozsudku. Jinak během jednání sedí všichni přítomní včetně soudních osob na svých místech,
- klást otázky a vyjadřovat se lze jen se souhlasem nebo na pokyn předsedy senátu (samosoudce),
- slovní projevy soudců i ostatních osob, kterým bylo uděleno slovo, musí být hlasité a srozumitelné,

⁵⁸ srov. § 13 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., jednací řád pro insolvenční řízení a k provedení insolvenčního zákona, ve znění pozdějších předpisů

- osoby přítomné v jednací síni jsou povinny zdržet se všeho, co by mohlo narušit průběh či důstojnost soudního jednání, včetně projevování souhlasu nebo nesouhlasu s průběhem jednání, výpovědí osob, s vyhlášenými rozhodnutími aj.,
- účastníkům a jejich zástupcům, zmocněncům nebo podpůrcům je třeba umožnit, aby se v průběhu soudního jednání navzájem poradili o svých stanoviscích a návrzích. Za tím účelem je možno jednání na přiměřenou dobu přerušit (v praxi je obvykle tolerována porada šeptem i během jednání, pokud to neruší jeho průběh, záleží však na konkrétním soudci),
- kouření nebo požívání jídel a nápojů v jednací síni je zakázáno.

V prvním stupni u krajského soudu tedy jednání řídí samosoudce, ve druhém stupni u vrchního soudu předseda odvolacího senátu, přičemž o věci v úvodu referuje pověřený člen senátu – soudce zpravodaj. Na začátku jednání, po zjištění přítomných a ověření jejich oprávnění jednat za účastníky (plná moc advokátovi, či obecnému zmocněnci, oprávnění jednat za insolvenčního správce, oprávnění jednat za dlužníka apod.) vyzve soud žalobce, aby přednesl žalobu nebo sdělil její obsah. Obvykle není zapotřebí a není to ani praktické číst celou žalobu, postačí odkázat na její písemné vyhotovení ve spise, je však taktické shrnout její nejdůležitější body, aby došlo k oživení představy o uplatněném nároku a nejvýznamnějších skutečnostech, na kterých žalobce svůj nárok staví. Následuje pak výzva na žalovaného (či ostatní účastníky řízení), aby přednesl nebo sdělil obsah svých předchozích písemných vyjádření. Ohledně sdělení obsahu těchto podání platí shora uvedené. Po provedení úvodních úkonů sdělí soud výsledky přípravy jednání a podle dosavadních výsledků řízení uvede, která právně významná skutková tvrzení účastníků lze považovat za shodná, která právně významná skutková tvrzení zůstala sporná a které z dosud navržených důkazů budou provedeny, popřípadě které důkazy soud provede, i když je účastníci nenavrhli.

V posledních letech jsem zaznamenal poměrně praktický trend soudců spočívající v tom, že je protokolován seznam tzv. nesporných skutečností, neboť platí, že soud může též vzít za svá skutková zjištění shodná tvrzení účastníků (§ 120 odst. 3 OSŘ). Účastníci musí být tudíž na pozoru v okamžiku protokolace těchto shodných tvrzení, neboť z nich bude nadále soud vycházet jako ze zjištěné skutkové situace, která nebude již dále posuzována, ale pouze právně kvalifikována. Procesní strategie insolvenčního správce v situaci, kdy soud nebude sám ohledně shodných skutkových tvrzení aktivní (např. oba účastníci se shodnou, že byla uzavřena mandátní smlouva, tato po určitou dobu trvala a bylo podle ní plněno, pouze se neshodují ohledně vad některých částí plnění), by měla směřovat k aktivnímu navržení protokolace

shodných tvrzení účastníků, resp. i k předchozí aktivitě vůči druhé straně ohledně učinění alespoň některých skutečností nespornými.

Protokol a protokolace je vůbec zajímavým tématem. V podstatě lze říct, že ani tak nezáleží na tom, co v soudní síni řeknete, jako na tom, co se ocitne v protokolu. To platilo v minulosti bezvýhradně, avšak v současnosti již u řady soudů dochází k zaznamenání průběhu jednání na zvukový záznam, podle něžž je poté protokol vyhotoven. Dnes podle § 40 OSŘ platí, že úkony, při nichž soud jedná s účastníky, provádí dokazování nebo vyhláší rozhodnutí, se zaznamenávají ve formě zvukového nebo zvukově obrazového záznamu, který se uchovává na trvalém nosiči dat, který je součástí spisu (obvykle CD). Teprve když není pořízení záznamu možné (jednací síň není vybavena záznamovým zařízením), sepisuje se protokol. Soud může rozhodnout, že bude současně s pořízením záznamu sepsán o úkonu protokol. V případě rozporu protokolu a záznamu má přednost záznam. Protokol podepisuje předseda senátu a zapisovatel. Předseda senátu také rozhoduje o návrzích na doplnění protokolu a o námitkách proti jeho znění. Vzhledem k uvedenému je tedy zcela klíčové, aby účastník pečlivě zkontroloval, zda se v protokolu ocitl věrný obraz jeho přednesů a přednesů protistrany; a to buď při protokolaci v rámci jednání, nebo při přepisu podle záznamu. Pokud se protokol odchýlí od reality, je zapotřebí vznést proti tomu ihned námitky, jinak bude napříště v řízení vycházeno z protokolované skutečnosti. Lze zmínit oprávnění účastníků pořizovat si na vlastní záznamové zařízení záznam z jednání, avšak pouze po předchozím upozornění předsedy senátu.

Jednání může být odročeno jen z důležitých důvodů⁵⁹, které musí být soudem sděleny. Nejčastějším důvodem odročování jednání jsou omluvy, či neodstavení se účastníků, či jejich zmocněnců. Pro odročení je v takovém případě dán důvod, pokud není možné jednat v nepřítomnosti účastníka, tj. nedostavil-li se účastník, který byl řádně předvolán (třeba ze strany soudu ověřit) a zároveň včas požádal z důležitého důvodu o odročení. Omluvu je tedy potřeba učinit včas (nejpozději před zahájením jednání, avšak slušnost velí učinit tak v dostatečném předstihu a pokud možno o tomto informovat i protistranu). Zároveň je třeba k omluvě připojit i výslovnou žádost o odročení, neboť soud by mohl pouhou omluvu vykládat

⁵⁹ Králík, M., Vašíček, J. In: Lavický, P. a kol. *Občanský soudní řád. Praktický komentář*. Praha, Wolters Kluwer, 2016: *Ústavněprávní judikatura sice také poukazuje na důležitost důvodu, pro který má být případné jednání odročeno, naznačuje však, že postup soudu je v takovém případě nutno poměřovat také právem účastníka na projednání věci v jeho přítomnosti nebo v přítomnosti jeho zástupce (I. ÚS 136/99). To je však obsaženo již v § 101 odst. 3 OSŘ a rozhodně z této judikatury bez dalšího nevyplývá favorizace odročení jednání jen pro uplatnění práva účastníka na projednání věci v jeho přítomnosti. Spíše se jedná o naznačení, že důležitost důvodu pro odročení jednání by měl soud zvažovat i s přihlédnutím k právu účastníka na projednání věci v jeho přítomnosti; na straně druhé tím nemá být prolamován základní princip rozhodnutí věci zpravidla při jediném jednání.*

jako zdvořilost spojenou s mlčky učiněným souhlasem s projednáním věci bez účasti účastníka. U pozdě učiněné omluvy a žádosti o odročení hrozí tzv. separace nákladů (§ 147 odst. 1 OSŘ).

Judikatura dokonce dospěla k tomu, že v případě náhlé indispozice či nehody je možné učinit omluvu i dodatečně, jakmile je to pro účastníka možné s tím, že k jednání, které eventuálně proběhlo v jeho nepřítomnosti (zejména byl-li vyhlášen rozsudek, či dokonce rozsudek pro zmeškání) by se následně nepřihlíželo (a takto vydaná rozhodnutí by byla zrušena). Dalšími důvody odročení jednání jsou např. nedodržení lhůty k přípravě jednání, nedostavení se tlumočnicka, nedostavení se svědků, znalců apod.

Povahově jiným důvodem pro odročení jednání může být námitka podjatosti soudce představující samostatnou institucionální procesní kapitolu. Platí, že soudci jsou vyloučeni z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jejich poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jejich nepodjatosti. U soudu vyššího stupně jsou pak vyloučeni i soudci, kteří projednávali nebo rozhodovali věc u soudu nižšího stupně, a naopak, což platí i pro dovolání. Důvodem k vyloučení soudce naopak nejsou okolnosti, které spočívají v postupu soudce v řízení nebo v jeho rozhodování v jiných věcech (§ 14 OSŘ).

Dalšími typickými důvody pro odročení jednání jsou např. zjištění nedostatku podmínek řízení (např. úmrtí účastníka řízení), či procesní návrh učiněný u jednání, umožňující pokračování v řízení až po právní moci rozhodnutí o něm (návrh na změny okruhu účastníků § 92 a § 107a OSŘ).

4.4. Možnosti soudního smíru v incidenčních sporech

Úkolem soudu je mimo jiné též usilovat o smírné řešení sporu. Občanský soudní řád stanoví, že pokud to připouští povaha věci, mohou účastníci skončit řízení soudním smírem. Při pokusu o smír soud s účastníky probere věc, upozorní je na právní úpravu a judikaturu týkající se věci a podle okolností případu jim doporučí možnosti smírného vyřešení sporu. Pokud o to strany požádají, je jednání o případném soudním smíru důvodem odročení jednání (případně i nezahájení samotného projednávání věci). V případě, že účastníci ke smírnému řešení dospějí, navrhnou soudu, aby jejich smír schválil, přičemž formulují i jeho podobu. Projednávající soud rozhodne o tom, zda smír schvaluje; neschválí jej pouze tehdy, je-li v rozporu s právními předpisy. V incidenčních sporech je však třeba mít na paměti, že k uzavření smíru ze strany insolvenčního správce je zapotřebí souhlasu věřitelského výboru (§ 162 odst. 2 IZ). Toto neplatí o jiných soudních sporech vedených insolvenčním správcem, zejména pak o sporech, ve kterých insolvenční správce vymáhá pohledávky do majetkové podstaty dlužníka, popř. ve sporech, kdy je insolvenční správce žalován pro pohledávky za podstatou, či na roveň jim postavených. Ukončení soudního sporu smírem nemá pouze výhodu v rovině ekonomiky řízení, ale i v možnosti vrácení soudního poplatku (dle § 10 odst. 7 zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů soud vrátí zaplacený poplatek snížený o 20 % v případě schválení smíru mezi účastníky řízení před tím, než je ve věci samé rozhodnuto) a zejména v tom, že ukončení sporu je verifikováno soudem (na rozdíl od mimosoudního uzavření dohody o narovnání), neboť soud smír schvaluje svým usnesením (nikoliv rozsudkem), přičemž podmínkou je, že jeho obsah není v rozporu s právními předpisy. Tato skutečnost je významná z pohledu posouzení odborné péče a případné odpovědnosti insolvenčního správce, který takto neřeší konečným způsobem věc pouze svým právním jednáním, ale smír je schvalován soudem, který by jej neschválil, pokud by byl v rozporu s právními předpisy. Tyto skutečnosti by tedy zajisté měly být zohledněny v procesní strategii insolvenčního správce.

4.5. Dokazování

K unesení břemene tvrzení postačí dostatečné vylíčení skutkové situace žalobce, ze které žalobce vyvozuje oprávněnost svého žalobou uplatněného nároku. Již z dob římského práva platí zásada *iura novit curia*, tedy že soud zná právo a není třeba (a není to ani povinností účastníků) provádět právní hodnocení věci, když stačí její skutkové vylíčení (břemeno tvrzení) a prokázání tvrzeného skutkového stavu (břemeno důkazní). Nejvyšší soud se od této skalní zásady v poslední době v určité specifické problematice odchýlil, když v rozsudku NS 30 Cdo 1747/2014 dospěl k závěru, že účastník by měl provést v rámci svých tvrzení i vyhodnocení judikatury, když uzavřel, že: „*Je na žalobci, aby v rámci žaloby provedl srovnání (zejména na podkladě judikatury vyšších soudů či Evropského soudu pro lidská práva) s jinými případy odškodňování nemajetkové újmy vzniklé v důsledku porušení stejných práv, a není-li jich, pak i porušení jiných práv, bude-li zřejmé, že oba případy vykazují pro rozhodnutí soudu významné množství jednotlicích prvků. Bez tohoto srovnání zpravidla nebude možno učinit závěr, že právě žalobcem požadovanou částku (nebo i jakoukoliv jinou) lze považovat za přiměřené zadostiučinění...*“. Jedná se však o specifickou materii odškodňování nemajetkové újmy a toto rozhodnutí lze prozatím tedy chápat jako pomyslnou výjimku potvrzující shora uvedené pravidlo o znalosti práva ze strany soudu. Na druhé straně však v praxi, zejména pokud jde o případy nikoliv právně zcela triviální, je jen těžko představitelné, že by účastník uspěl ve sporu bez toho, že by jednak brilantně objasnil soudu své právní závěry a zejména bez toho, že by tyto své právní závěry (právní názor) aktivně ve sporu prosadil. V praktické litigaci se tedy spíše než zásada *iura novit curia* prosadí zcela jiná latinská zásada; a sice *vigilantibus iura scripta sunt*, tedy že toliko bdělým náležejí práva.

Realizace důkazního břemene probíhá v praxi tak, že účastníci navrhnou důkazní prostředky k prokázání svých tvrzení (důkazy listinné, výslech svědků, znalecký posudek, zprávy a vyjádření orgánů, fyzických a právnických osob, notářské nebo exekutorské zápisy a jiné listiny, ohledání a výslech účastníků, obecně všechny prostředky, jimiž lze zjistit stav věci) a dále je na soudu, které z navržených důkazů soud provede. V případě, že by soud rozhodl o neprovedení některého z důkazů navržených stranami jako nadbytečného (a stává se tak v praxi dosti často) a neprovedení takového důkazu by mělo za následek neunesení důkazního břemene účastníkem a negativní výsledek sporu pro něj, může být tato skutečnost důvodem pro uplatnění řádného opravného prostředku, tj. odvolání (soud prvního stupně neúplně zjistil skutkový stav

věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností; srov. § 205 odst. 2 písm. d) OSŘ). Dokazování v českém civilním procesu je ovládáno zásadou projednací (soud přihlíží pouze k důkazům, které provedl na návrh účastníků řízení), která představuje opak zásady vyšetřovací typické pro veřejné právo procesní (např. správní právo) či pro nesporná civilní řízení.

Civilní sporný proces (včetně incidenčních sporů) je založen na systému dvou stran v kontradiktorním postavení. Proti sobě stojí dvě procesní strany, které jsou vzájemnými odpůrci a jež v řízení uplatňují protichůdné zájmy. Právě existence těchto protichůdných zájmů představuje základní motivační faktor, který strany vede k tomu, aby vlastní aktivitou přispívaly k objasňování skutkového stavu. Odchyluje-li se přednes jedné procesní strany od skutečnosti, je na druhé straně, aby jej popřela, a tím učinila předmětem dokazování. Naopak nepopře-li jej, ačkoliv jí v tom nic nebránilo, lze vycházet z toho, že takový přednes je pravdivý, a proto jej není nutno dokazovat. Systém dvou stran v kontradiktorním postavení umožňuje, aby se ve sporném procesu mohla uplatňovat projednací zásada, která odpovědnost za objasnění skutkového stavu ukládá především stranám. To však neznamená rezignaci na snahu o pravdivé objasnění skutkového stavu, ale pouze maximální využití popsaného systémově strukturního principu civilního sporného řízení. Vyšetřovací zásada se ve sporném řízení uplatňuje pouze tehdy, vystupuje-li v daném řízení do popředí výrazněji veřejný zájem, popř. zájem určité kategorie osob vyžadujících zvláštní ochrany (např. v době, kdy bylo určování a popírání otcovství svěřeno do sporného řízení, šlo především o ochranu zájmu dítěte)⁶⁰.

Dokazování je procesem návrhového provádění důkazních prostředků, za pomoci kterých soud zjišťuje skutkovou situaci posuzované věci, na kterou posléze aplikuje příslušnou právní normu a na tomto základě učiní právní posouzení předmětu sporu, tj. zda je žalobou uplatněný nárok oprávněný či nikoliv. Důkazy hodnotí soud podle své úvahy, a to každý důkaz jednotlivě a všechny důkazy v jejich vzájemné souvislosti; přitom pečlivě přihlíží ke všemu, co vyšlo za řízení najevo, včetně toho, co uvedli účastníci (§ 132 OSŘ). Podobně popisoval zjišťování skutkového stavu za pomoci jednotlivých důkazů představujících nitky, ze kterých je utkána výsledný obraz skutečnosti i Hašek, když popsal průběh tzv. náhlého vojenského soudu, před kterým se ocitl Josef Švejk poté, co se na frontě oblékl do ruské uniformy⁶¹.

⁶⁰ Lavický, P. a kol. *Občanský soudní řád. Praktický komentář*. Praha, Wolters Kluwer, 2016

⁶¹ Hašek, J. *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. [online]. [cit. 2021-07-30]. Dostupné z: https://www.svejkmuseum.cz/IV_1.htm: *Major trval však na svém, že je třeba zjistit totožnost obžalovaného, poněvadž celá záležitost jest neobyčejně politicky důležitou. Zjištěním jeho totožnosti může se přijít na další styky obviněného s jeho bývalými kamarády z oddílu, ku kterému patřil. Major byl romantický snílek. Mluvil ještě o tom,*

Konkrétní průběh dokazování v odporovém incidenčním sporu o pravost pohledávky ze smlouvy o dílo tak může vypadat např. takto:

Žalobce (věřitel nevykonatelné pohledávky popřené insolvenčním správcem) podá žalobu na určení pravosti své pohledávky spočívající v nároku na doplatek ceny díla dle smlouvy o dílo o výstavbě skladovací haly. V rámci žalobních tvrzení uvede, že s dlužníkem uzavřel platnou smlouvu o dílo, na základě, které bylo sjednáno, že věřitel jako zhotovitel provede na svůj náklad a nebezpečí pro dlužníka jako objednatele dílo a dlužník se zavázal dílo převzít a zaplatit cenu. Věřitel bude tvrdit, že dílo řádně a včas zhotovil a dlužníkovi předal, avšak dlužník uhradil pouze 50 % ceny díla, neboť uhradil pouze zálohu na cenu díla v této výši splatnou před započítáním zhotovování díla a po dokončení a převzetí díla dál již neuhradil zbývajících 50 % ceny. K důkazu věřitel navrhne smlouvu o dílo a dále stavební deník svědčící o provádění díla. Insolvenční správce ve sporu (na výzvu incidenčního soudu) uplatní argumentaci dlužníka v podobě tvrzení, že věřitel dílo sice zhotovil, avšak byl s jeho dodáním v prodlení, dílo vykazovalo vady, pro které nebylo způsobilé předání a převzetí a vzhledem k tomu, že věřitel neodstranil vady bránící jeho řádnému užívání ani v dodatečné lhůtě, byl dlužník oprávněn v souladu se smlouvou o dílo dokončit dílo na své náklady a tyto náklady věřiteli vyúčtovat. Dlužníkovi nadto vznikl nárok na smluvní pokutu za prodlení s dodáním díla. Dlužník uvede, že oba tyto nároky, které ve svém součtu převyšovaly doplatek ceny díla, započtl jednostranným zápočtem proti pohledávce věřitele na doplatek ceny díla; to vše ještě před zahájením insolvenčního řízení.

Ačkoliv insolvenční správce v tomto odporovém incidenčním sporu nenese primární břemeno tvrzení ani důkazní břemeno (tato břemena nese věřitel jako žalobce) a postačí mu tudíž pouze se bránit žalobě, navrhne k prokázání svého vlastního tvrzení o tom, že pohledávka věřitele jako žalobce na doplatek ceny díla zanikla započtením jako důkaz listinu svědčící o jednostranném zápočtu dotčených pohledávek spolu s dokladem o jejím doručení žalobci (dodejka k doporučené listovní zásilce)⁶². Na prvním jednání ve věci navrhne věřitel (v rámci

že vlastně se hledají jakési nitky, že nestačí člověka odsoudit. Odsouzení že je jedině výslednicí určitého vyšetřování, které zahrnuje v sobě nitky, kteréžto nitky... Nemohl se z těch nitek dostat, ale všichni mu rozuměli, souhlasně kývali hlavou, dokonce i pan generál, kterému se ty nitky tak zalíbily, že si představoval, jak na majorových nitkách visí nové náhlé soudy. Proto také již více neprotestoval, aby u brigády bylo zjištěno, zdali Švejk skutečně přísluší k 91. pluku, a kdy asi přešel k Rusům, v době kterých operací 11. marškompanie.

⁶² Lavický, P. a kol. *Občanský soudní řád. Praktický komentář*. Praha, Wolters Kluwer, 2016: *Bude-li žalovaný skutkové přednesy žalobce popírat určitě (tj. bude-li zřejmé, která jednotlivá skutková tvrzení popírá) a důvodně (obrana žalovaného by mohla vést k zamítnutí žaloby), budou taková popřená tvrzení vyžadovat podání důkazu. Předtím však bude někdy žalobce muset rovněž svá skutková tvrzení podrobně rozvést a upřesnit. Tato nutnost*

koncentrační lhůty) jako důkaz předávací protokol o předání díla. Insolvenční správce navrhne výslech jednatele dlužníka, který se účastnil zhotovování díla a dále doklady svědčící o nákladech, které dlužník vynaložil na dokončení vadného díla a konečně fotodokumentaci zhotovování díla svědčící o jeho vadách. Na dalším jednání ve věci, když první jednání bylo odročeno po provedení dostupných důkazů ve spise, zamítne incidenční soud provedení dalších v mezichase věřitelem navržených důkazů (výslechy stavbyvedoucího a dalších zaměstnanců věřitele), neboť tyto byly uplatněny až po skončení koncentrační lhůty (§ 118b OSŘ). Incidenční soud rovněž zamítne pro nadbytečnost další důkazy navržené insolvenčním správcem. Po provedení dokazování shrne incidenční soud jeho výsledky tak, že vezme za prokázané, že došlo k uzavření platné smlouvy o dílo (věřitel smlouvu o dílo doložil a dlužník tuto nerozporoval), proběhlo zhotovování díla, avšak nebyl dodržen termín jeho včasného dodání (ze stavebního deníku předloženého samotným žalobcem sice vyplývá, že dílo bylo zhotovováno, avšak nikoliv jeho včasné předání, naopak z něj vyplývají vady vytknuté dílu dlužníkem a pokračování zhotovování díla i po skončení závazné dodací lhůty). Incidenční soud dále vezme za prokázané, že pohledávka na doplatek ceny díla zanikla započtením, když dlužník provedení zápočtu prokázal způsobilým kompenzačním úkonem (listina o jednostranném zápočtu) a jeho doručení (okamžik započtení) prokázal doložením dodejky k doporučené listovní zásilce. Soud vzal tento doklad vyhotovený akreditovaným doručovatelem zásilek za dostatečný důkaz, i když žalobce tvrdil, že se o provedení zápočtu nedozvěděl. Uvedené důvody povedou incidenční soud k zamítnutí žaloby a k přiznání nároku na náhradu nákladů řízení ve prospěch insolvenčního správce, který byl ve věci zastoupen advokátem (poskytování právních služeb advokátem na náklady majetkové podstaty dlužníka odsouhlasil věřitelský výbor dle § 39 odst. 3 IZ).

Náhrada nákladů řízení je v tomto případě pochopitelně příjmem majetkové podstaty. Věřitel proti rozsudku incidenčního soudu bude brojit odvoláním z toho důvodu, že incidenční soud zamítl provedení důkazů jím navržených svědků. Zde si však bude časem muset uvědomit, že toto by bylo řádným odvolacím důvodem pouze tehdy, pokud by důkazy navrhl v běžící koncentrační lhůtě (§ 118b OSŘ), nikoliv po jejím skončení.

Dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ platí, že odvolání proti rozsudku nebo usnesení, jímž bylo rozhodnuto ve věci samé, lze odůvodnit jen tím, že soud prvního stupně nepřihlédl k

vyvstává v případě, že skutková tvrzení obsažená v žalobě sice postačovala k tomu, aby žalobce unesl břemeno tvrzení, ale pro účely dokazování je nutno je dále konkretizovat, např. místo právních pojmů uvést skutečnosti, z nichž lze na naplnění právního pojmu usuzovat. V této souvislosti se mluví o břemenu substancování překračujícím břemeno tvrzení.

odvolatelem tvrzeným skutečností nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b nebo § 175 odst. 4 části první věty za středníkem OSŘ.

Z uvedeného je jednoznačně patrné, že obecně a v incidenčních sporech o to více platí, že v rámci odborné péče, jakož i v rámci péče řádného hospodáře je zapotřebí bdělosti a připravenosti operativně řešit vzniklou situaci, neboť čas hraje proti vám. V případě potřeby využití právních služeb advokátů (obtížnost nebo množství sporů) není vůbec od věci, když insolvenční správce požádá věřitelský výbor o schválení nákladů na využití těchto služeb z prostředků majetkové podstaty. Je pak již pouze na odpovědnosti věřitelského výboru (i zde platí obecná pravidla o odpovědnosti osob jednajících s odbornou péčí / péčí řádného hospodáře, jakož i odpovědnost založená přímo insolvenčním zákonem), jak k tomuto požadavku přistoupí (a případně jak se vypořádá s tím, že za využití právních služeb advokáta by mohlo být dosaženo lepšího výsledku pro věřitele).

Pojem odborné péče je definován § 5 odst. 1 OZ tak, že kdo se veřejně nebo ve styku s jinou osobou přihlásí k odbornému výkonu jako příslušník určitého povolání nebo stavu, dává tím najevo, že je schopen jednat se znalostí a pečlivostí, která je s jeho povoláním nebo stavem spojena. Jedná-li bez této odborné péče, jde to k jeho tíži.

Péče řádného hospodáře je definována § 51 odst. 1 ZOK tak, že pečlivě a s potřebnými znalostmi jedná ten, kdo mohl při podnikatelském rozhodování v dobré víře rozumně předpokládat, že jedná informovaně a v obhajitelném zájmu obchodní korporace; to neplatí, pokud takovéto rozhodování nebylo učiněno s nezbytnou loajalitou.

4.6. Specifika incidenčních sporů u vykonatelných pohledávek

Odporové incidenční spory, tj. spory o pravost a výši pohledávek, vykazují zásadní odlišnosti v závislosti na povahu popřené pohledávky, tj. v závislosti na její (ne)vykonatelnost. Výchozí rozdíl mezi incidenčním sporem o vykonatelnou a o nevykonatelnou pohledávku spočívá již v samotné aktivní legitimaci k podání incidenční žaloby. Věřitelé nevykonatelné pohledávky, která byla popřena insolvenčním správcem (tj. věřitelé pohledávek a priori méně kredibilních než jsou pohledávky vykonatelné) se musí aktivně bránit. Podání žaloby, tedy postup do pomyslného druhého kola nalézacího procesu (prvním kolem je vlastní přezkum pohledávky), leží na nich. Mohou tak učinit a své právo uplatnit žalobou na určení u insolvenčního soudu nejpozději do 30 dnů od přezkumného jednání (nebo od právní moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu v případě oddlužení; srov. § 410 odst. 3 písm. a) IZ); tato lhůta však neskončí dříve než uplynutím 15 dnů od doručení vyrozumění o popření jejich pohledávky. Platí totiž, že věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena při přezkumném jednání, poučí zpravidla insolvenční soud (může o to požádat i insolvenčního správce) při přezkumném jednání o dalším postupu; věřitele, který se přezkumného jednání nezúčastnil, o tom insolvenční správce písemně vyrozumí, a to i tehdy, je-li popření uvedeno v upraveném seznamu přihlášených pohledávek (§ 197 odst. 2 IZ). V oddlužení platí, že skončením osobního jednání s dlužníkem končí přezkumné jednání a věřitele, jehož nevykonatelná přihlášená pohledávka byla popřena, o tom insolvenční správce písemně vyrozumí a poučí jej o dalším postupu (§ 410 odst. 2 IZ). Nedojde-li žaloba ve stanovené lhůtě insolvenčnímu soudu, k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží; pohledávka popřená co do výše nebo pořadí je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření. Žaloba se podává vždy proti insolvenčnímu správci. V případě popření dlužníkem v oddlužení pak (i) proti dlužníkovi.

Judikatura se zabývala konkrétními požadavky na poučení insolvenčním správcem o nutnosti podat žalobu na určení pravosti, výše nebo pořadí přihlášené pohledávky i proti dlužníkovi a dospěla k závěru, že k jejich naplnění nedošlo v případě, kdy správce sice informoval věřitele o účincích popření pohledávek dlužníkem ve smyslu § 410 odst. 2 IZ, avšak současně ho poučil, že má uplatnit své právo na určení pravosti, pořadí nebo výše pohledávky žalobou "podanou u insolvenčního soudu (jen) proti insolvenčnímu správci". Insolvenční zákon pojí následky

marného uplynutí lhůty výlučně s řádným postupem insolvenčního správce. Tím lze rozumět jen úplné poučení o následcích plynoucích z toho, že incidenční žaloba nebude včas podána vůči příslušnému subjektu. Vzhledem k tomu, že insolvenční správce při vyrozumění věřitele takto nepostupoval a podle § 197 odst. 2 IZ neupozornil věřitele, že incidenční žalobu má při schválení oddlužení plněním splátkového kalendáře podat nejenom proti popírajícímu správci, ale i proti popírajícím dlužníkům, věřiteli tak doručením tohoto neúplného vyrozumění ze strany správce nepočala dosud běžet lhůta k podání incidenční žaloby ohledně příslušné částky, takže následek § 198 odst. 1 IZ nenastal, a tudíž nebyl dán důvod k jejímu odmítnutí dle § 185 IZ⁶³.

Co se týče účinku popření pohledávek za trvání oddlužení, došlo oddlužovací novelou insolvenčního zákona (novela provedená zákonem č. 31/2019 Sb. účinná od 1.6.2019) k drobné, o to však významnější změně v § 410 odst. 5 IZ. Nově platí, že popření pohledávky dlužníkem má za trvání účinků schválení oddlužení tytéž účinky jako popření pohledávky insolvenčním správcem (vyjma vlivu na hlasovací právo). Dříve mělo v oddlužení popření pohledávky dlužníkem takové účinky pouze v případě, že dlužník popřel nezajištěnou pohledávku. Popření zajištěné pohledávky dlužníkem tyto účinky nevyvolávalo. Novela reaguje mimo jiné na závěry Soudního dvora Evropské unie vyslovené v rozsudku ze dne 21. 4. 2016 sp. zn. C-377/14 vydaném ve věci Radlinger⁶⁴ a rozšiřuje právo dlužníka, kterému bylo povoleno oddlužení, k popření pohledávek jak nezajištěných, tak zajištěných. Může se jednat o otevření pomyslné Pandorařiny skříňky ve smyslu účelového popírání pohledávek zajištěných nemovitým majetkem dlužníka za účelem prodloužení možnosti užívání nemovitosti ze strany dlužníků (obstrukce při zpeněžování takového majetku). Takové problémy je však třeba řešit procesními instrumenty dostupnými v rámci insolvenčního řízení, nikoliv preventivním zbavením dlužníka této možnosti. Toto ostatně vyjádřil i Ústavní soud, když konstatoval protiústavnosti části ustanovení § 410 odst. 2 IZ věty první insolvenčního zákona, ve znění účinném do 30. 6. 2017; co do popírání toliko nezajištěných pohledávek dlužníkem. Pro úplnost dodal, že stejný závěr nutno vztáhnout na stejně znějící část ustanovení § 410 odst. 5 IZ, ve znění účinném do 31. 5. 2019, i když toto ustanovení bylo v době vydání nálezu již v příslušném smyslu novelizováno a uniklo tak zrušení⁶⁵. Tato změna rozhodně přidá vrásky institucionálním

⁶³ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 11. 2010, č.j. 3 VSPH 679/2010-P2-8

⁶⁴ Rozsudek Soudního dvora EU, C-377/14, ze dne 21. 4. 2016, ve věci Ernst Georg Radlinger a Helena Radlingerová vs. FINWAY a.s.

⁶⁵ Nález Pléna Ústavního soudu ze dne 2. 7. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 2/19

zajištěným věřitelům a bude představovat i výzvu pro insolvenční správce, jak se s možnými komplikacemi procesně vyrovnat.

Z uvedeného plyne, že je zásadně namístě, aby vůči oběma popírajícím subjektům, kteří mají z hlediska popření totožné pohledávky v případě schválení oddlužení stejné procesní postavení, byla podána incidenční žaloba, tedy aby o shodném popřeném nároku bylo vůči oběma popírajícím vydáno toliko jedno meritorní rozhodnutí. Nutno vyjít z toho, že insolvenční správce a dlužník mají při popření pohledávky v režimu schváleného oddlužení (v rozsahu shodného popření) v incidenčním řízení postavení nerozlučných společníků, jež je dáno specifiky insolvenčního zákona. To mimo jiné znamená, že chce-li být věřitel s incidenční žalobou úspěšný, musí jeho žaloba na určení pohledávky směřovat vůči oběma popírajícím (popřeli-li tutéž pohledávku). Přitom ovšem není vyloučeno, že propadná lhůta k podání takové žaloby počne běžet, popř. i skončí ve vztahu ke každému z popírajících odlišně (k tomu viz VSPH 544/2009-P6-8). Jako důvod vzniku pohledávky je možné v incidenčním sporu uplatnit pouze skutečnosti, které jako důvod vzniku této pohledávky uplatnil věřitel nejpozději do skončení přezkumného jednání (s výjimkou jiného režimu u prodeje podniku).

V případě popření vykonatelné pohledávky insolvenčním správcem se aktivní legitimace obrací a je to insolvenční správce (v případě popěrného úkonu dlužníka v oddlužení pak dlužník), kdo podává do 30 dnů od přezkumného jednání nebo od právní moci rozhodnutí o schválení zprávy o přezkumu u insolvenčního soudu žalobu, kterou své popření uplatní proti věřiteli, který vykonatelnou pohledávku přihlásil. V obou případech se jedná v případě lhůty k podání incidenční žaloby o lhůtu hmotněprávní (je zachována, dojde-li žaloba nejpozději posledního dne lhůty soudu a nestačí její kvalifikované předání k poštovní přepravě). V případě popření vykonatelné pohledávky je možné jako důvod popření pravosti nebo výše uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí. Důvodem popření nemůže být jiné právní posouzení věci. Žalobce navíc může proti popřené vykonatelné pohledávce uplatnit pouze skutečnosti, pro které pohledávku popřel.

Dle judikatury je navíc lhostejné, zda takové skutečnosti dlužník neuplatnil vlastní vinou např. proto, že zcela rezignoval na svou procesní obranu v příslušném řízení, čímž přivodil vznik exekučního titulu založeného rozhodnutím, jež se neodůvodňuje vůbec (např. platební rozkaz nebo směnečný platební rozkaz), nebo rozhodnutím, jež se odůvodňuje jen minimálně (např. rozsudkem pro zmeškání nebo rozsudkem pro uznání). U rozsudků pro uznání a pro zmeškání se právní posouzení věci (v rovině zkoumání předpokladů, za nichž mohla být taková rozhodnutí vydána) promítá v předem definovaném a zákonem omezeném typu odůvodnění. U

platebního rozkazu včetně elektronického platebního rozkazu a u směnečného nebo šekového platebního rozkazu se právní posouzení věci (v rovině zkoumání předpokladů, za nichž mohla být taková rozhodnutí vydána) projevuje v tom, že soud taková rozhodnutí (jež neobsahují žádné odůvodnění) vydal⁶⁶.

Jindy Nejvyšší soud České republiky uzavřel, že se odvolací soud (a před ním insolvenční soud) mylí, má-li za to, že elektronické platební rozkazy jsou rozhodnutími, která neobsahují žádné právní posouzení. Tím, že soud vydal elektronické platební rozkazy tedy osvědčil, že podle něj uplatněné právo vyplývá ze skutečností uvedených žalobcem (včetně požadovaného smluvního úroku z prodlení). Jestliže skutečnosti uvedené v žalobách (podaných na elektronickém formuláři) ozřejmovaly, že je uplatněn nárok ze spotřebitelských smluv (což ale nebylo zkoumáno), pak námitka, že bylo možné platně sjednat úrok z prodlení pouze do výši stanovené občanskoprávními předpisy vycházející z ustálené judikatury (srov. rozsudek Krajského soudu v Českých Budějovicích - pobočky Tábor ze dne 18. 12. 2008, sp. zn. 15 Co 707/2008) je ryze námitkou právní zapovězenou ustanovením § 199 odst. 2 IZ⁶⁷.

Judikatura se podrobně zabývala i rozsahem skutkových okolností, které může insolvenční správce uplatnit (na rozdíl od zapovězeného jiného právního posouzení) se závěrem, že ačkoliv insolvenční správce může uvádět pouze nové skutkové okolnosti doposud neužité v rámci obrany dlužníkem, mohou tyto skutkové okolnosti vést soud k (novému) právnímu posouzení, v jehož důsledku bude věřitelův nárok shledán nedůvodným. Vrchní soud v Praze učinil závěr v tom smyslu, že jelikož pohledávka žalovaného je pohledávkou přiznanou pravomocným rozhodnutím soudu, tedy pohledávkou vykonatelnou, mohl insolvenční správce ve smyslu ustanovení § 199 odst. 2 a 3 IZ uplatnit jako důvod popření (a to jak v samotném popíracím úkonu, tak v žalobě) pravosti přihlášené pohledávky jen skutečnosti, které dlužník neuplatnil v původním řízení. Protože institut popření vykonatelné pohledávky insolvenčním správcem vylučuje její popření z důvodu jiného (množného) právního posouzení skutkových okolností, mohl insolvenční správce v popření a žalobě z popření uvést pouze skutkové okolnosti. Insolvenční správce je povinen v tomto procesním úkonu, jehož obsah musí být zachycen v protokolu o přezkumném jednání, resp. v upraveném seznamu přihlášených pohledávek (§ 197 odst. 1 IZ), tvrdit takové skutečnosti, jejichž prokázání v incidenčním sporu důkazy označenými žalobcem coby insolvenčním správcem, může vést k právnímu posouzení věci, v jehož důsledku bude věřitelův nárok shledán nedůvodným. V popření přitom může

⁶⁶ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. 29 ICdo 7/2013

⁶⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 ICdo 31/2013

insolvenční správce uplatnit jen takové skutkové okolnosti, které dlužník coby žalovaný neuplatnil v původním řízení. Posouzení, zda insolvenčním správcem uplatněné skutečnosti jsou nové, závisí na dlužníkově obraně v původním řízení. V něm dlužník neuplatnil žádné skutečnosti; k žalobě se nevyjádřil a odpor proti platebnímu rozkazu nepodal. Insolvenční správce tedy mohl v popření a následné žalobě uplatnit (tvrdit a posléze prokazovat) jakékoliv skutečnosti, které – jestliže by byly prokázány – mohly odůvodňovat skutkový závěr, že jednání dlužníka nebylo jedinou příčinou vzniku škody a posléze závěr právní o rozsahu odpovědnosti řidiče (dlužníka) za vzniklou škodu⁶⁸.

Problematika rozsahu žalobní argumentace se liší dle povahy popřené pohledávky. U vykonatelných pohledávek se vychází z toho, že důvody pro popření výše, pravosti nebo pořadí, které popírající subjekt uvedl u přezkumného jednání a které byly zaznamenány v seznamu přihlášek, je subjekt vázán. V incidenční žalobě nelze uvádět důvody jiné, případně nelze tyto důvody dále rozšiřovat. To neplatí pro důvody popření, které uvedl insolvenční správce ve zveřejněném seznamu přihlášek před konáním přezkumného jednání; rozhodující je stanovisko vyjádřené insolvenčním správcem nebo dlužníkem při soudním roku⁶⁹.

Naproti tomu u nevykonatelných pohledávek dovodila judikatura jiné závěry ohledně toho, zda žalovaný v řízení o určení pravosti nevykonatelné pohledávky je omezen v rozsahu tvrzení uplatňovaných při obraně proti podané incidenční žalobě na skutečnosti, které uplatnil nejpozději při přezkumném jednání, nebo zda je přípustné uplatnit další skutečnosti proti uplatněné pohledávce v rámci sporného řízení o určení pravosti této pohledávky. Z insolvenčního zákona vyplývá, že rozsah tvrzení je zákonem omezen jednoznačně na straně žalobce, neboť ten může uplatňovat ve své žalobě na určení pravosti nevykonatelné pohledávky jen skutečnosti, jež jako důvod vzniku této pohledávky uplatnil nejpozději do skončení přezkumného jednání, a dále skutečnosti, o kterých se žalobce dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části podle obchodního zákoníku neoznámil včas převzetí dlužníkovu závazku. Žádné procesní omezení účastníka popírajícího nevykonatelnou pohledávku insolvenční zákon neupravuje⁷⁰. Uvedený závěr je možné dovodit již z pouhého porovnání zákonné koncepce následků popření nevykonatelné pohledávky na jedné straně a vykonatelné pohledávky na straně druhé; tak jak ji výslovně formuluje insolvenční zákon (§ 198 IZ versus § 199 IZ). Je zřejmé, že manévrovací prostor insolvenčního

⁶⁸ Usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 22. 8. 2013, sp. zn. 103 VSPH 37/2013

⁶⁹ Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018

⁷⁰ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 3. 2013, č.j. 101 VSPH 80/2013-37

správce jako žalovaného v případě popřené nevykonatelné pohledávky je v podstatě nelimitovaný a popřeny věřitel jako žalobce nese klasické břemeno tvrzení i důkazu, přičemž takto otevřený incidenční spor je plnohodnotným nalézacím civilním řízením sporným, včetně dvoustupňového rozhodování (odvolání k vrchním soudům jako soudům druhého stupně) a možnosti uplatnění mimořádných opravných prostředků za splnění dalších zákonných (resp. ústavních) podmínek (dovolání k Nejvyššímu soudu, ústavní stížnost k Ústavnímu soudu).

Řádným opravným prostředkem proti rozhodnutí incidenčního soudu v prvním stupni je odvolání. Podmínky a postup pro jeho uplatnění primárně upravuje občanský soudní řád (§ 201 až 227 OSŘ), který je v těchto otázkách plně subsidiárně použitelný i pro incidenční spory. Občanský soudní řád rovněž vymezuje, která rozhodnutí soudu prvního stupně odvoláním napadnout nelze (např. unesení, jímž se upravuje vedení řízení, kterým byl schválen smír, kterým byl žalovaný vyzván, aby se ve věci písemně vyjádřil, kterým bylo opraveno rozhodnutí, netýká-li se oprava výroku rozhodnutí, kterým bylo nařízeno první setkání s mediátorem apod.).

V odvolání musí být vedle obecných náležitostí uvedeno, proti kterému rozhodnutí směřuje, v jakém rozsahu se napadá, v čem je spatřována nesprávnost tohoto rozhodnutí nebo postupu soudu (odvolací důvod) a čeho se odvolatel domáhá (odvolací návrh). Odvolací důvody jsou pak občanským soudním řádem taxativně vymezeny (§ 205 odst. 2 OSŘ) a jedná se o následující:

- nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přisedící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo samosoudce rozhodoval senát,
- soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo k jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny zákonné předpoklady,
- řízení je postiženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci,
- soud prvního stupně neúplně zjistil skutkový stav věci, neboť neprovedl navržené důkazy potřebné k prokázání rozhodných skutečností,
- soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním,
- dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny,
- rozhodnutí soudu prvního stupně spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

V incidenčních sporech lze uplatnit i mimořádné opravné prostředky, kterým jsou žaloba na obnovu řízení a pro zmatečnost (§ 228 až 235i OSŘ) a dovolání (§ 236 až 243g OSŘ). Tato problematika však již přesahuje rámec tohoto textu.

4.7. Incidenční spory v aktuální judikatuře

Aplikační praxe v insolvenčním právu jako celku je zcela zásadním způsobem ovlivňována judikaturou (zásadními rozhodnutími vyšších soudů s obecnou platností). Stejnou, pokud ne vyšší měrou, to platí i pro incidenční spory. Procesní strategie insolvenčního správce pro incidenční spory tak musí nezbytně počítat s dobrou znalostí aktuální judikatury, neboť totéž musí předpokládat u své protistrany a nemůže si dovolit vykázat konkurenční nevýhodu a být v tomto směru pozadu. Totéž od něj totiž budou očekávat i incidenční soudci. V insolvenčním prostředí je navíc zvykem pravidelné vzdělávání, které pro insolvenční správce organizují jejich profesní organizace⁷¹. Jednotlivé vzdělávací akce mají podobu přednášek, konferencí, či kongresů a jsou zaměřeny buď monotematicky, nebo na novinky v insolvenčním prostředí, které často spočívají v reakcích na poměrně frekventované novely insolvenčního zákona a souvisejících předpisů, či ve shrnutí aktuální judikatury k určitým otázkám insolvenčního práva (např. oddlužení, formuláře, incidenční spory apod.). Oblíbenými přednášejícími na těchto vzdělávacích akcích jsou soudci insolvenčních soudů všech stupňů (krajské, vrchní, nejvyšší, ústavní). Je na každém insolvenčním správci, jak se bude sám vzdělávat, ale jisté je, že bez znalosti aktuální judikatury se v incidenčních sporech neobejde a tato znalost je součástí budování procesní strategie.

Až judikatura např. dovedla, že povaha lhůty k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky není lhůtou procesní, nýbrž lhůtou hmotněprávní, k jejímuž zachování je nezbytné, aby žaloba nejpozději posledního dne lhůty došla soudu, a jejíž zmeškání nelze prominout. Nejvyšší soud České republiky uzavřel, že lhůta k podání žaloby o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky v konkursu není lhůtou procesní, pro jejíž zachování by postačoval postup dle § 57 odst. 3 OSŘ, nýbrž lhůtou hmotněprávní, k jejímuž zachování je nezbytné, aby žaloba nejpozději posledního dne lhůty došla soudu. Zmeškání této lhůty nelze prominout. Soud, který ve sporu o určení pravosti, výše nebo pořadí nevykonatelné pohledávky v konkursu zjistí, že žaloba byla podána opožděně, žalobu zamítne, aniž by prováděl dokazování o něčem jiném než o skutečnostech, z nichž se závěr o opožděnosti žaloby podává⁷². Stalo se tak dokonce již za doby účinnosti předchozího úpadkového předpisu, kterým byl zákon o konkursu a vyrovnání. K těmto závěrům se však Nejvyšší soud opakovaně

⁷¹ Asociace insolvenčních správců, z.s.

⁷² Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2001, č.j. 29 Cdo 2226/99-118 (Rc 44/2002)

přihlásil i za účinnosti insolvenčního zákona⁷³, když doplnil, že pro určení, zda zkoumaná lhůta je lhůtou procesní nebo hmotněprávní není rozhodné, že s jejím zmeškáním není spojen zánik popřené pohledávky. Nic nebrání tomu, aby se propadný účinek zmeškání lhůty projevil ve vztahu k jiným vlastnostem pohledávky – zde tím, že k pohledávce popřené co do pravosti se nepřihlíží a pohledávka popřená co do výše nebo pořadí, je v takovém případě zjištěna ve výši nebo pořadí uvedeném při jejím popření.

Co se týče excindačních (vylučovacích) sporů v kombinaci se sporem o žalobě o určení neplatnosti smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu, za pozornost jistě stojí rozhodnutí Nejvyššího soudu ohledně předběžného posouzení platnosti právního úkonu v řízení o excindační žalobě, ve kterém byl učiněn závěr o tom, že v řízení o vylučovací žalobě (podle § 225 odst. 1 IZ) je insolvenční soud oprávněn předběžně zkoumat platnost právních úkonů, od kterých účastníci excindačního sporu odvozovali svá práva k majetku, o jehož vyloučení šlo. Tak tomu ale není tam, kde má jít o posouzení smlouvy, kterou insolvenční správce dlužníka zpeněžil mimo dražbu majetek, o jehož vyloučení jde. Pro takovou smlouvu předepisuje insolvenční zákon zvláštní postup formou žaloby o určení neplatnosti smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu (podle § 289 odst. 3 IZ). Nejvyšší soud uzavřel, že pokud osoba, která se hodlá domáhat vyloučení majetku ze soupisu majetkové podstaty dlužníka zjistí, že insolvenční správce ještě před podáním vylučovací žaloby takový majetek zpeněžil mimo dražbu, musí tam, kde sleduje navrácení takového majetku do svého vlastnictví (tam kde se spor o „silnější právo“ projevuje jako spor o právo vlastnické), podat vedle vylučovací žaloby (proti insolvenčnímu správci) včas i žalobu o určení neplatnosti smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu tak, aby se sporu účastnily (ať již jako žalobci nebo žalovaní) všechny strany smlouvy. Nepodá-li v těchto případech osoba, která má za to, že jí k sepsanému majetku náleželo právo, které vylučovalo zařazení majetku do soupisu, nebo že tu je jiný důvod, pro který neměl být majetek zahrnut do soupisu, včasnou žalobu o určení neplatnosti smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu, zůstává jí jen právo domáhat se excindační žalobou vydání výtěžku zpeněžení. Bez určovací žaloby o určení neplatnosti smlouvy, kterou došlo ke zpeněžení prodejem mimo dražbu, však vylučovací žalobou nelze ohrozit právo osoby, která nabyla předmětný majetek zpeněžením mimo dražbu (vylučovací žaloba se takového nabyvatele ani netýká)⁷⁴.

⁷³ Nejvyššího soudu ze dne 9.8.2017, sp. zn. 29 ICdo 115/2017

⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 29 ICdo 24/2014

Nejvyšší soud se rovněž zabýval posouzením povahy žaloby podané vůči insolvenčnímu správci z důvodu nepopření některé z pohledávek. Taková situace představuje potenciální riziko pro každého insolvenčního správce a je jedním z důvodů, proč je zapotřebí přistupovat k přezkumu pohledávek věřitelů s maximální pečlivostí. Nepopřením neexistující, fiktivní, či jen promlčené pohledávky totiž může být způsobena škoda na majetkové podstatě, neboť právě z majetkové podstaty je nutno takovou pohledávku v případě jejího nepopření hradit. Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pokud je předmětem řízení o žalobě podané (insolvenčním) dlužníkem vůči jeho insolvenčnímu správci náhrada škody, kterou měl insolvenční správce způsobit dlužníku tím, že pohledávku nepopřel co do výše, jde o incidenční spor (podle § 159 odst. 1 písm. e) IZ), k jehož projednání a rozhodnutí je v prvním stupni věcně příslušný insolvenční soud⁷⁵. I v tomto případě se tedy bude jednat o incidenční spor, který nebude projednáván u obecného soudu žalovaného.

Dříve sporný okruh pasivně legitimovaných osob v oddlužení v případě popření pohledávky věřitele i dlužníkem (vedle insolvenčního správce) vyřešil Nejvyšší soud tak, že popře-li nevykonatelnou pohledávku jak insolvenční správce, tak dlužník v oddlužení, musí být žaloba o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky včas podána (v rozsahu dotčeném popěrným úkonem toho kterého z nich) proti oběma popírajícím (proti insolvenčnímu správci i proti dlužníku). Nepodá-li věřitel nevykonatelné pohledávky popřené insolvenčním správcem i dlužníkem v oddlužení včas žalobu o určení pravosti, výše nebo pořadí pohledávky vůči některému z popírajících (vůči insolvenčnímu správci nebo vůči dlužníku), pak v rozsahu popření pohledávky tím z popírajících, vůči kterému věřitel žalobu nepodal, nastávají účinky nepřihlížení k popřené pohledávce (či její části). Včasnou žalobu podanou přihlášeným věřitelem ve stejném rozsahu vůči druhému popírajícímu, insolvenční soud zamítne⁷⁶.

⁷⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 29 ICdo 43/2015 (Rc 37/2016)

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2015, sp. zn. 29 ICdo 24/2013 (Rc 33/2016)

Závěr

Cílem tohoto textu bylo poskytnout popis praktického postupu insolvenčního správce v incidenčních sporech. To jsou spory vyvolané a související s insolvenčním řízením. Jejich vedení je jednou z hlavních agend insolvenčních správců, jakožto profese působící v rámci systému českého úpadkového práva. Vedení incidenčních sporů představuje na rozdíl např. od agendy majetku ryze procesní problematiku.

Chtěl jsem především nabídnout insolvenčním správcům konkrétní procesní strategii pro vedení incidenčních sporů. Potřebným předpokladem bylo provést analýzu insolvenčního prostředí a jeho subjektů. Z tohoto důvodu jsem tedy podal definici subjektu insolvenčního správce (subjekt *sui generis*, který není možné srovnávat s jinými účastníky řízení) a jeho procesního postavení v rámci českého úpadkového práva. Dále bylo zapotřebí zabývat se podrobně přezkumným jednáním jako východiskem většiny incidenčních sporů. Byla tudíž rozebrána metodika uplatňování pohledávek v insolvenčním řízení a samotná povaha a procesní aspekty přezkumného jednání (soudní rok *sui generis*, nevyskytující se v jiných typech civilního řízení). Byla analyzována technika přezkumu pohledávek ze strany insolvenčního správce. Dále bylo nezbytně nutné definovat incidenční spory a jejich význam v insolvenčním řízení. Byla podána kompletní typologie incidenčních sporů, od sporů odporových, před spory excindační, spory o vyloučení z majetkové podstaty, spory o vypořádání společného jmění dlužníka, spory odpůrcí, spory o náhradu škody vzniklé porušením povinností insolvenčním správcem, spory o platnost smluv, kterými došlo ke zpeněžení majetkové podstaty, spory o určení existence práva a konečně i veškeré další spory, které jsou spory incidenčními. Podání kompletního katalogu incidenčních sporů, který ani IZ nepodává systematicky na jednom místě, bylo pro podchycení problematiky procesní strategie insolvenčního správce naprosto nezbytné.

Vhodná procesní strategie insolvenčního správce pro incidenční spory musí dle mého názoru a provedené analýzy vstupních faktorů obsahovat postupy při: (i) konstrukci žaloby, (ii) dokazování, (iii) vedení soudních jednání a (iv) vystupování před soudem. Insolvenční správce musí tudíž propojit znalosti a dovednosti v těchto čtyřech oblastech: (i) sepis kvalifikovaných procesních podání, (ii) právní a faktická analýza, (iii) psychologie zvládání konfliktních situací a (iv) rétorické a přesvědčovací dovednosti. Efektivní procesní strategie pro incidenční spory je pro insolvenčního správce individuální nástavbou nezbytného minima, kterým je plnění jeho

zákonných povinností. Efektivní procesní strategie je rovněž konkurenční výhodou a individuálním znakem insolvenčního správce.

Rozehnal definuje strategii civilního procesu jako plán činností advokáta zaměřený na dosažení úspěchu v soudním řízení⁷⁷. Souhlasím s tímto přístupem a procesní strategii insolvenčního správce v incidenčních sporech definuji jako plán činností insolvenčního správce zaměřený na dosažení úspěchu v incidenčním sporu při současném splnění všech zákoných povinností insolvenčního správce a koncipovaný při zachování základních zásad insolvenčního řízení definovaných insolvenčním zákonem. Rozehnal dále upozorňuje v souvislosti s advokací, že advokát musí jednat jako loajální přívrženec svého klienta a sloužit jeho zájmům, což je jeho „*raison d'etre*“⁷⁸.

Jak je to s „*raison d'etre*“ u insolvenčního správce můžeme (a musíme) dovozovat z příslušných ustanovení insolvenčního zákona. Odborná veřejnost se shoduje na tom, že insolvenční správce není zástupcem dlužníka. Shoda panuje i na tom, že insolvenční řízení je vedeno především pro věřitele, přičemž co se týče dlužníka je toliko nutné dbát ochrany jeho práv a oprávněných zájmů. Ze základních zásad insolvenčního řízení pak plyne, že insolvenční řízení musí být vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn a aby se dosáhlo rychlého, hospodárného a co nejvyššího uspokojení věřitelů, přičemž věřitelé, kteří mají podle insolvenčního zákona zásadně stejné nebo obdobné postavení, mají v insolvenčním řízení rovné možnosti (§ 5 IZ). Těchto zásad se musí insolvenční správce přidržet i při formulaci své procesní strategie v incidenčních sporech.

Procesní strategie insolvenčního správce se formuje již při přezkumném jednání, z jehož výsledku pak resultují odporové incidenční spory. Další incidenční spory pak resultují z aktivit a úkonů insolvenčního správce v souvislosti s majetkovou podstatou. I tyto úkony by proto měly být vedeny potenciální budoucí procesní strategií pro případ incidenčního sporu.

Incidenční spory, které se týkají pohledávek věřitelů, tedy závazků dlužníka (odporové incidenční spory), je třeba vést tak, aby pohledávky, které nejsou po právu, nebyly v žádném případě v incidenčním sporu zjištěny a následně aby nebyly ani v insolvenčním řízení uspokojeny. Opačný postup by totiž poškodil oprávněné věřitele. Co se týče aktivních incidenčních sporů, které se týkají majetku v majetkové podstatě dlužníka (zejména odpůří incidenční spory, či excindační incidenční spory) je třeba je vést tak, aby se majetková podstata

⁷⁷ Rozehnal, A. *Strategie civilního procesu*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 258 s.

⁷⁸ Rozehnal, A. *Strategie civilního procesu*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2018, 258 s.

zvětšila přísunem dalšího majetku, popř. aby se nezmenšovala únikem majetku, který již byl jednou sepsán do soupisu majetkové podstaty.

Shora uvedených cílů lze nejlépe dosáhnout vítězstvím insolvenčního správce v incidenčním sporu a jeho procesní strategie by měla (nepřekvapivě) být zejména strategií vítěznou. Zároveň však je třeba ctít zásadu procesní ekonomie a insolvenční správce by se měl vyhnout vedení zbytečných incidenčních sporů, ze kterých ani pro věřitele, ani pro majetkovou podstatu dlužníka neplyne benefit. Insolvenční správce musí vždy citlivě zvažovat klady a zápory vedení incidenčního sporu a porovnávat je vůči společnému zájmu věřitelů. Hledání optimálního řešení vyžaduje především značnou expertízu (teoretická část kvalifikace) a zkušenosti (praktická část kvalifikace). Kvalitní procesní strategie je totiž znakem kvalitního insolvenčního správce.

Seznam zkratk

IZ	zákon č. 182/2006 Sb. o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb. občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
OZ	zákon č. 89/2012 Sb. občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) ve znění pozdějších předpisů
AML	zákon č. 253/2008 Sb. o některých opatřeních proti legalizaci výnosů z trestné činnosti a financování terorismu, ve znění pozdějších předpisů
zákon č. 64/2017 Sb.	zákon č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

1. Kozák, J., Brož, J., Dadam, A., Stanislav, A., Strnad, Z., Zrůst, L., Žižlavský, M. *Insolvenční zákon. Komentář*. 4. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2018
2. Kozák, J. *Komentář k insolvenčnímu zákonu*, ASPI, 2019
3. Lavický, P. a kol. *Občanský soudní řád. Praktický komentář*. Praha, Wolters Kluwer, 2016
4. Švestka, J., Dvořák, J., Fiala, J. a kol. *Občanský zákoník. Komentář*. Svazek VI. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2014
5. Rozehnal, A. *Strategie civilního procesu*. 2. vydání Plzeň: Aleš Čeněk, 2018
6. Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol. *Insolvenční zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2019
7. Stanislav, A., Kozák, J. *Zákon o insolvenčních správcích. Komentář*. 1. vydání, Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017
8. Winterová, A. a kol. *Civilní právo procesní*. Praha: Linde, 2008
9. Winterová, A. a Macková, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. Část první, Řízení nalézací. 7. aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Linde Praha, 2014
10. Winterová, A., Macková, A. a kolektiv, *Civilní právo procesní. Díl první: Řízení nalézací*. 9. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018
11. Winterová, A., Macková, A. a kolektiv, *Civilní právo procesní. Díl druhý: Řízení vykonávací, řízení insolvenční*. 2. aktualizované vydání, Praha: Leges, 2018

Seznam použitých internetových zdrojů

1. Sigmund, A. *Kdo, kdy a proč musí odhalit skutečného majitele korporace*. [online]. [cit. 2021-08-26]. Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/kdo-kdy-a-proc-musi-odhalit-skutecneho-majitele-korporace>
2. Rücklová (Švandelíková), K. *Fikce doručení do datové schránky. Právní prostor*. [online]. [cit. 2021-08-26]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/h-fikce-doruceni-do-datove-schranky>
3. Veselý, P. *Jak dostat z koláče insolvence nejvíc*, [online]. [cit. 2021-08-26]. Dostupné z: <https://legaltv.najdipravnikona.online/obsah/jak-dostat-z-kolace-insolvence-nejvic/>
4. Hašek, J. *Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války*. [online]. [cit. 2021-08-26]. Dostupné z: https://www.svejkmuseum.cz/IV_1.htm
5. Ministerstvo spravedlnosti: *Vzory formulářových podání pro insolvenční řízení*, [online]. [cit. 2021-08-26]. Dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/stat.do?kodStranky=FORMULAR>

Seznam použitých právních předpisů

1. Zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
2. Zákon č. 312/2006 Sb. o insolvenčních správcích
3. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
4. Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
5. Zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích)
6. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 311/2007 Sb., jednací řád pro insolvenční řízení a k provedení insolvenčního zákona
7. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 312/2007 Sb., o obsahu a dalších náležitostech zkoušek insolvenčních správců
8. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 313/2007 Sb., o odměně insolvenčního správce

9. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 191/2017 Sb., o náležitostech podání a formulářů elektronických podání v insolvenčním řízení
10. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 121/2019 Sb., o materiálním vybavení a standardech výkonu funkce insolvenčního správce
11. Zákona č. 283/1993 Sb., zákon o státním zastupitelství, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákona č. 121/2008 Sb. o vyšších soudních úřednících a vyšších úřednících státního zastupitelství a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
13. Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů
14. Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2015/848 o insolvenčním řízení
15. Nařízení Rady (ES) 1346/2000 o úpadkovém řízení

Seznam použité judikatury

1. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2010, sp. zn. 29 NSČR 2/2010
2. Rozsudek Nejvyššího správního soudu ze dne 29. 1. 2014, č.j. 1 As 4/2010 – 115
3. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9.8.2017, sp. zn. 29 ICdo 115/2017
4. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27.09.2017, sp. zn.: 29 NSČR 107/2015
5. Stanovisko občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze 17. 6. 1998, sp. zn. Cpjn 19/98
6. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2006, sp. zn. 29 Odo 204/2003
7. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 29 NSCR 30/2009
8. Nález Ústavního soudu ze dne 31. 3. 2011, sp. zn. Pl. ÚS 14/10
9. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 9. 2009, č.j. 1 VSPH 385/2009-B-63
10. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2014, č.j. 2 VSPH 887/2014-B-17
11. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 9. 2014, č.j. 3 VSOL 205/2014-P6-8
12. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sp. zn. 29 ICdo 11/2012
13. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 1. 2014, č.j. 3 VSPH 1180/2013-P7-10

14. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 5. 3. 2014, č.j. 2 VSPH 416/2014-P26-8
15. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 15. 7. 2008, č.j. 1 VSPH 94/2008-P16-11
16. Usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 8. 10. 2008, č.j. 1 VSPH 180/2008-P51-14
17. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 8. 2009, č.j. 2 VSPH 271/2009-P4-8
18. Nález Ústavního soudu ze dne 19. 4. 2011, sen. zn. IV. ÚS 3355/10
19. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 25 Cdo 5162/2008
20. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 11. 2010, č.j. 3 VSPH 679/2010-P2-8
21. Rozsudek Soudního dvora EU, C-377/14, ze dne 21. 4. 2016, ve věci Ernst Georg Radlinger a Helena Radlingerová v. FINWAY a.s.
22. Nález Pléna Ústavního soudu ze dne 2. 7. 2019, sp. zn. Pl. ÚS 2/19
23. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2013, sp. zn. 29 ICdo 7/2013
24. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 8. 2013, sp. zn. 29 ICdo 31/2013
25. Usnesení Vrchního soud v Praze ze dne 22. 8. 2013, sp. zn. 103 VSPH 37/2013
26. Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 20. 3. 2013, č.j. 101 VSPH 80/2013-37
27. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 9. 2001, č.j. 29 Cdo 2226/99-118 (Rc 44/2002)
28. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sp. zn. 29 ICdo 24/2014
29. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 8. 2015, sp. zn. 29 ICdo 43/2015 (Rc 37/2016)
30. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 7. 2015, sp. zn. 29 ICdo 24/2013 (Rc 33/2016)

Seznam ostatních zdrojů

1. Důvodová zpráva k zákonu č. 64/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

Abstrakt

Tento text je zaměřen na popis praktického postupu insolvenčního správce v incidenčních sporech. To jsou spory vyvolané a související s insolvenčním řízením, Jejich vedení je jednou z hlavních agend insolvenčních správců, jakožto profese působící v rámci systému českého úpadkového práva. Vedení incidenčních sporů představuje na rozdíl např. od agendy majetku ryze procesní problematiku.

Cílem tohoto textu je nabídnout insolvenčním správcům konkrétní procesní strategii. Ta musí obsahovat postup při (i) konstrukci žaloby, (ii) dokazování, (iii) vedení soudních jednání a (iv) vystupování před soudem. Efektivní procesní strategie pro incidenční spory je pro insolvenčního správce individuální nástavbou nezbytného minima, kterým je plnění jeho zákonných povinností. Efektivní procesní strategie je rovněž konkurenční výhodou a individuálním znakem insolvenčního správce.

Procesní strategii insolvenčního správce v incidenčních sporech definuji jako plán činností insolvenčního správce zaměřený na dosažení úspěchu v incidenčním sporu při současném splnění všech zákonných povinností insolvenčního správce.

Při zpracování tématu jsem vycházel z osobních praktických zkušeností a znalostí prostředí, ze zkušeností kolegů, jakož i ze současného stavu právní úpravy a aktuální judikatury.

Procesní strategie insolvenčního správce musí být postavena na základních zásadách insolvenčního řízení (žádný z účastníků nesmí být nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn, uspokojení věřitelů musí být rychlé, hospodárné a co nejvyšší, věřitelé, kteří mají stejné nebo obdobné postavení musí mít rovné možnosti). Pokud je strategie dlouhodobým plánem činností vedoucích k dosažení cíle, pak je procesní strategie insolvenčního správce v incidenčních sporech dlouhodobým plánem činností a procesních postupů insolvenčního správce vedoucích k úspěchu v incidenčních sporu, jímž je procesní vítězství.

Klíčová slova: insolvenční správce, procesní strategie, incidenční spor

Abstract

This text is focused on the description of the practical procedure of the insolvency administrator in incidental disputes. These are disputes arising and related to insolvency proceedings. Their administration is one of the major agendas of insolvency administrators, as a profession within the system of Czech insolvency law. The administration of incidental disputes, in contrast to, for example, the property agenda, is a purely procedural issue.

The main aim of this text is to offer insolvency administrators a specific procedural strategy. Such a strategy shall include the procedure for (i) the drafting of the lawsuit, (ii) the processing of evidence, (iii) the conduct of court proceedings and (iv) the approach toward the judge. An effective procedural strategy for incidental disputes is an individual extension of the necessary minimum for the insolvency administrator, which is the fulfilment of his legal duties and obligations. An effective procedural strategy is also a competitive advantage and an individual feature of an insolvency administrator.

I define the procedural strategy of an insolvency administrator in incidental disputes as a plan of activities of the insolvency administrator aimed at achieving success in an incidental dispute while fulfilling all legal duties obligations of the insolvency administrator.

In elaborating the topic, I based on personal experience and knowledge of the environment, the experience of my colleagues, as well as the current state of regulation and current case law.

The insolvency administrator's procedural strategy shall be based on the principles of insolvency proceedings (none of the participants must be unfairly harmed or unduly favoured, creditors' satisfaction must be rapid, cost-effective and as high as possible, creditors who have the same or similar status must have equal opportunities). If the strategy is a long-term plan of activities leading to the achievement of the goal, then the insolvency administrator's procedural strategy in incidental disputes is a long-term plan of activities and procedures of the insolvency administrator leading to success in incidental disputes, which is a case victory.

Key words: the insolvency administrator, the procedural strategy, the incidental dispute